

prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih

Ljubljana, 15. novembra 1974 – številka 18

25let

(Foto: Andrej Agnič)

Staro, zanimivo mesto Celje je bilo pretekli teden okrašeno z raznobarnimi zastavami in transparenti. Prebivalci tega mesta so prisrčno in gostoljubno sprejeli delegate več kot 600.000 članov slovenskih sindikatov, goste kongresa, številne časnikarje jugoslovanskih časopisov ter radijskih in televizijskih postaj. Ta izredno pomemben dogodek v zgodovini dejavnosti slovenskih sindikatov je bil pravzaprav sklep obsežnih priprav za uresničitev temeljnega namena kongresa: opredeliti mesto, vlogo in naloge sindikatov kot najbolj množične organizacije delavskega razreda za njegovo odločilno vlogo pri odločanju o vseh družbenih odnosih.

Kongres je v resnici potrdil in dokončno izoblikoval statut Zveze sindikatov Slovenije in sklepe, ki so jih oblikovali člani sindikatov že nekaj mesecev v svojih pripravah na kongres, ko so predloženo gradivo pregledali in ga s svojimi predlogi popravljali ter dopolnjevali.

Že sam potek priprav je torej zarisal značilnosti tega kongresa: izjemno množičnost in enotnost. Poglejmo samo nekaj podatkov, ki so jih zbrali na republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije: Člani sindikata so se sestali pred kongresom skoraj v vseh pet tisoč osnovnih sindikalnih organizacijah. Na sestankih so obravnavali osnutke kongresnih sklepov in sprejeli statutarni dogovor o organiziranosti in delovanju sindikatov. Navzočih je bilo nad štiristo tisoč delavcev, tj. skoraj tri četrtine zaposlenih. Nad sedem tisoč sindikalnih delegatov v občinah se je še posebej zbralo na občinskih predkongresnih konferencah, več kot tisoč delegatov pa tudi na predkongresnih konferencah sindikatov v republikah. Pred kongresom pa so bile organizirane še številne druge razprave, „okrogle mize“, javne tribune in posvetovanja, razprave in obvestila v sredstvih javnega obveščanja itn.

Med javno razpravo o kongresnih dokumentih so od vsepovsod sporočali, da podpirajo usmeritev v teh dokumentih. Tristo osnovnih organizacij sindikata je poslalo več kot petsto predlogov ali pripomb, ki so bile v dopoljenih osnutkih kar najbolj upoštevane. Iz mnogih osnovnih organizacij pa so sporočili: „Dobri so ti sklepi, toda nikar ne dopustite, da bi ostali zgolj na papirju!“

(Povzetek referata predsednika republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije Janeza Barboriča, referat predsednika CK ZKS Franceta Popita ter povzetke nekaterih poročil in razprav objavljamo v prilogi od 7. do 10. strani našega lista)

8. KONGRES ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

Izjemna množičnost in velika enotnost

Na 8. kongres Zveze sindikatov Slovenije, ki je bil 7. in 8. novembra v dvorani celjskega kinu Union, je prišlo 384 delegatov iz vse Slovenije, njegov pomen pa so potrdili tudi mnogi gostje in predstavniki drugih sindikalnih organizacij.

Ob prisotnosti najuglednejših predstavnikov naših družbenopolitičnih organizacij in organov družbenopolitičnih skupnosti: Franca Leskoška-Luke, Sergeja Kraigherja, Franceta Popita, Mitje Ribičiča, Marjana Breclja, Lidije Šentjura, Andreja Marince, Janka Rudolfa, Ljuba Jasničiča, Franca Tavčarja-Roka in drugih vidnih družbenopolitičnih delavcev, začasno predsednik republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije inž. Janez Barborič. Potem ko je izzvenela Internacionala, je Janez Barborič pozdravil delegate in goste, posebej pa še: delegate sveta Zveze sindikatov Jugoslavije in delagete zveze sindikatov iz vseh drugih socialističnih republik in iz obeh socialističnih avtonomnih pokrajin, predstavnik naših delavcev, začasno zaposlenih v Avstriji in Zvezni republiki Nemčiji ter delegacije

sindikatov sosednjih dežel Avstrije, Italije in Madžarske.

Udeleženci kongresa so s kratkim molkom počastili spomin vseh članov, ki so umrli med 7. in 8. kongresom Zveze sindikatov Slovenije, nato pa nadaljevali delo po predvidenem sporedu. Izvolili so predsedstvo, sprejeli dnevni red in poslovnik o delu ter kongresne organe: verifikacijski odbor, odbor za sklepe, odbor za pravo sklepa o razglasitvi statutarnega dogovora, kandidacijski odbor ter predsednike in člane kongresnih komisij. Delo kongresa je potekalo – potem ko je bilo končano plenarno zasedanje – v štirih komisijah, in sicer v komisiji za nadaljnji razvoj samoupravljanja, v komisiji za dohodek in njegovo delitev, v komisiji za družbeni standard in socialno varnost ter v komisiji za razvoj in organiziranost sindikatov.

Uvodni referat na kongresu je imel predsednik republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije Janez Barborič na temo: *Naloge sindikatov v uresničevanju vodilne vloge delavskega razreda, nato pa je udeležencem*

kongresa spregovoril predsednik centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije France Popit.

Posebno svečan trenutek kongresa je bila podelitev zlatega znaka Zveze sindikatov Slovenije Francu Leskošku Luki, Mihi Marinku in Ivanu Mačku-Matiji za velike zasluge v boju za uresničevanje interesov delavskega razreda. Nagradjencem so bile namenjene tele besede predsednice delovnega predsedstva kongresa Ivankе Vrhovčakove: „Spoštovani tovariši, vaše delo in življenje sta vtakana v zgodovino slovenskega delavskega gibanja. Bili ste delavci med delavci, bili ste z njimi v predvojnih štrajkih in drugem boju delavskega razreda, bili ste v prvih vrstah našega narodnoosvobodilnega boja; z novo zagnanostjo in revolucionarnim žarom ste bili na čelu graditve naše mlade socialistične države in družbe. Prosim vas, da sprejmete zlati znak sindikatov Slovenije kot simbol naše trdne medsebojne povezanosti in tovariškega spoštovanja.“

V začetku druge plenarne seje so se delegati spomnili še

57. obletnice oktobrske revolucije in 30-letnice smrti Franca Rozmana-Staneta, ki je zrasel iz delavskih vrst, revolucionarja, španskega borca in legendarnega partizanskega komandanta. Delegati so soglasno sprejeli predlog, naj posebna delegacija ponese spominski venec 8. kongresa na memororacijo, ki je bila isti dan v Lokvah pri Crnomlju.

Ves čas, kar je potekal kongres, so iz vseh krajev Slovenije prihajale pozdravne brzojavke, v katerih so številni naši delovni kolektivi zazeleli uspešno delo udeležencem kongresa; da bi kongres uresničil zastavljene naloge in da bi sprejeti sklepi odsevali življenjske težnje delavskega razreda.

Naslednji dan kongresa, 8. novembra, je bil na plenarnem zasedanju tudi sekretar izvršnega komiteja predsedstva centralnega komiteja ZKJ Stane Dolanc. Delegati so ga pozdravili z navdušenim ploskanjem.

Na zasedanju so poročali predsedniki posameznih komisij o razpravah na ločenih sejah in sklepih ter stališčih h kongresnemu gradivu: Ivan Kukovec o

Ivanka Vrhovčak

Volja delavcev — uresničitev sklepov

8. kongres Zveze sindikatov Slovenije je bil sklepni dogovor sindikatov o vsebini stališč in nalogah o vseh vprašanjih, ki zadevajo novi samoupravni položaj, pravice, odgovornost in naloge delavcev v združenem delu in sklepni dogovor za akcijo na vseh ravneh sindikalnega delovanja.

Poseben pomen in vrednost minulega sindikalnega kongresa je prav v tem, da so delegati svojo nalogo opravili tesno povezani s članstvom in da je oboje odlikovala visoka zavest in odgovoren občutek za urejanje naših samoupravnih odnosov. V predkongresnih razpravah je samo na članskih sestankih dalo pripombe 7.622 članov sindikata; tako je članstvo oblikovalo končno vsebinsko in akcijsko podobo predlogov sklepov.

Delegatke in delegati so prenesli na kongres voljo delavcev, da so v svojih organizacijah odločeni uresničiti cilje naše nove ustave. Ocenili so, kakšne so meje in kakovost odločanja delavcev danes in povedali, kakšni bodo morali biti resnični samoupravni odnosi v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela. Kritični so bili do pogojev, v katerih odločamo o ustvarjanju in razporejanju dohodka ter o njegovi delitvi v temeljnih organizacijah združenega dela pa tudi o tistem delu, ki ga vlagamo za programe, ki jih uresničujemo v interesnih skupnostih (šolstvo, otroško varstvo, zdravstveno varstvo, socialno skrbstvo, stanovanjsko gradnjo, kulturo, pokojninsko in invalidsko zavarovanje, šport in drugo) ter za potrebe ožje in širše teritorialne skupnosti – torej za potrebe in delovanje krajevnih skupnosti ter za zadeve, ki jih moramo opraviti na ravni občine, republike in federacije.

Zelo skrbno in z mnogimi izrazi za solidarno reševanje družbenih vprašanj so se delegatke in delegati opredeljevali za vsa vprašanja družbenega standarda, še posebno za tista, ki jih je potrebno prizadevneje reševati, da bi si delavci hitreje in bolj učinkovito zagotovili osnovne eksistenčne razmere in da bi hitreje odpravljali med nami socialne in družbene razlike. Med te prednostne naloge so uvrstili zlasti hitrejšo gradnjo stanovanj, hitrejšo zagotavljanje enakih možnosti izobraževanja otrok in mladine ter celotno skrb za vzgojo in varstvo otroka. Še posebej so sprejeli tudi tisti del sklepa, ki opredeljujejo odnos in naloge sindikatov do preobrazbe izobraževanja in vzgoje ter naglasili, da moramo bolj pogumno uveljaviti reformo članstva in celodnevno osnovno šolo.

Enotna in odločna zahteva članstva in njegovih delegatov na kongresu je bila, da moramo sklepe kongresa uresničiti z vso odgovornostjo. Zato smo se na 8. kongresu zavezali, da bomo na vseh ravneh sindikalne organiziranosti takoj zasnovali akcijske programe, določili nosilce in roke. Predvsem pa smo na kongresu poudarili, da bomo sklepe našega kongresa uresničili vsi, ki se štejemo v delavski razred, organiziran v sindikatih.

delu komisije za nadaljnji razvoj samoupravljanja, Rudi Kropivnik o delu komisije za dohodek in njegovo delitev, Vinko Ka-

Predsednica odbora za sklepe Ivanka Vrhovčakova je poročala o predlogih za dopolnitve sklepov, ki so jih dale komisije

stelic o delu komisije za družbeni standard in socialno varnost, Jože Pečnik pa o delu komisije za organiziranost in razvoj sindikatov.

in delegati. Delegati 8. kongresa so soglasno in z odobravanjem sprejeli predloge sklepov.

(Nadaljevanje na str. 2)

Izjemna množičnost in velika enotnost

(Nadaljevanje s 1. str.)

O ugotovitvah odbora za pravno predloga o razglasitvi statutarnega dogovora o organiziranosti in delovanju sindikatov in Zveze sindikatov Slovenije je poročal sekretar republiškega sveta ZSS Slavko Grčar. Dodatne predloge za spremembe in dopolnitve statutarnega dogovora je poslalo 53 osnovnih organizacij sindikata. Večino predlogov je kongresni odbor upošteval, sprejel pa jih je kon-

gres.

Z velikim navdušenjem so delegati 8. kongresa sprejeli predlog, naj kongres sindikatov Slovenije izvoli tovariša Tita za častnega predsednika jugoslovanskih sindikatov. Poslali so mu pristoječe pozdravno pismo, ki je hkrati obljuba, da bodo slovenski sindikati s svojo dejavnostjo uresničili sklep, da bodo delavci imeli resnično in polno oblast v združenem delu.

Kongres, ki je opravil veliko delo, je končan. Ob koncu ga je

ocenil predsednik RS Zveze sindikatov Slovenije Janez Barborič. Sprejetih je bilo 17 sklepov o prihodnjih nalogah, razglašen je bil statutarni sklep o organiziranosti sindikatov na novih temeljih in sprejeto poročilo o delu sindikatov do 8. kongresa. Kongres je razrešil dosedanja republiški svet ZSS, razglasil izvolitev delegatov v novi republiški svet in njegov nadzorni odbor, izvolil delegacijo za zvezni sindikalni kongres in delegate za novi svet ZSJ. V

ostrem protestnem pismu proti dogodkom na avstrijskem Koroskem so pozvali vse napredne ljudi Avstrije, posebno pa delavce, naj storijo vse, da bo avstrijska državna pogodba uresničena.

Novi republiški svet Zveze sindikatov Slovenije, ki se je sestel po končanem kongresu, je izvolil za predsednika Janeza Barboriča, za generalno sekretariko pa Ivanko Vrhovčakovo. Kongres je končan, sklepi črkajo na uresničitve.

Eden izmed prvih bojevnikov za delavske pravice Franc Leskošek-Luka prejema zlati znak slovenskih sindikatov (Foto: Andrej Agnič)

Dopolnilno pedagoško izobraževanje učiteljev praktičnega pouka

Zavod za šolstvo SR Slovenije je v letu 1973 začel sistematično dopolnilno pedagoško izobraževanje učiteljev praktičnega pouka na strokovnih šolah in nekaterih posebnih osnovnih šolah ter zavodih. Po pravilniku o načinu pridobitve pedagoške izobrazbe za učitelje srednjih šol in vzgojitelje v domovih za učence teh šol opravljajo pred posebno komisijo zavoda za šolstvo izpit za pridobitev pedagoške izobrazbe učiteljev s srednje šole, a brez pedagoške izobrazbe. Zanje mora zavod za šolstvo SR Slovenije organizirati tudi poseben študij kot pravo na izpit. To je bila ena osrednjih nalog v programu strokovnega izpopolnjevanja pedagoških delavcev v letu 1973.

Program posebnega izpita za pridobitev pedagoške izobrazbe zajema osnove pedagogike, osnove didaktike in uvod v psihologijo. Zavod za šolstvo je pripravil posebne priročnike in seminarje za študij tega programa. Izšli so priročniki Osnove psihologije, Osnove didaktike ter Osnove pedagogike. Avtorji so dali poseben poudarek tistim poglavjem, ki jih morajo še posebej dobro poznati delavci s področja strokovnega izobraževanja. To so: posebna poglavja iz sodobne psihologije, pedagogike ali didaktična vprašanja s področja strokovnega šolstva. Iz te zbirke priročnikov za dopolnilno pedagoško in andragoško izobraževanje je treba omeniti še Osnove andragogike.

Za učitelje praktičnega pouka smo poleg tega študijskega gradiva pripravili še posebne seminarje. Udeležilo se jih je 240 učiteljev praktičnega pouka.

Seminarje smo organizirali v več krajih Slovenije v oktobru in novembru leta 1973 in spomladi leta 1974. Na seminarjih so predavatelji pojasnjevali izpitno snov, udeleženci pa so dobili tudi napotke in usmeritev za individualni študij ob priročnikih.

Tako se je kombinacija neposredne izobraževalne oblike, to je seminarja, z individualnim študijem ob vnaprej pripravljene gradivo dobro obnesla. Dolegle je že 190 kandidatov opravilo poseben izpit za pridobitev pedagoške izobrazbe pred komisijo zavoda za šolstvo SR Slovenije in si tako pridobilo pravico, da lahko opravljajo vzgojnoizobraževalno delo v srednjih šolah.

S takšno sistematično pripravo bomo nadaljevali. Ko smo pred kratkim ponovno razpisali takšen seminar za učitelje praktičnega pouka, ki si morajo pridobiti pedagoško izobrazbo, se je priglasilo še 50 učiteljev. Iz anketnih vprašalnikov, ki so jih ob koncu seminarjev udeleženci izpolnili, lahko povzamemo, da so jim takšni seminarji pomenili mnogo več kot zgolj študij za izpit, ki si ga morajo po veljavnih predpisih pridobiti.

Organizirana priprava za strokovni izpit je vsebina drugega seminarja, ki ga zavod za šolstvo prireja za učitelje praktičnega pouka. Spričo številnih novosti v vzgojnoizobraževalnem sistemu, slovenskem jeziku ter v družbenoekonomske in politični ureditvi SFRJ je takšna organizirana pomoč za učitelje praktičnega pouka izredno pomembna.

MAJDA ZAVAŠNIK

Strokovno posvetovanje ljubljanske pedagoške akademije

Pedagoška akademija Ljubljana je 8. in 9. novembra 1974 organizirala v Kranju strokovno posvetovanje. Udeležili so se ga predavatelji ljubljanske akademije, gostje PA v Mariboru, predstavniki študentov, republiškega zavoda za šolstvo in pedagoškega inštituta.

Program posvetovanja je bil vsebinsko zelo aktualen, saj se je nanašal na osnovno šolo kot samoupravno socialistično angažirano vzgojno ustavo in na pedagoško akademijo kot kadrovske šole, katere naloga je vzgojiti strokovno zanesljivega in politično zrelega učitelja. Beseda je tekla o sodobnem izobraževanju učiteljev (dr. A. Kornhauser), o usposabljanju vzgojiteljev za delo s predšolskimi otroki (mag. Nuša Kolar), o družbeno moralni vzgoji kot

novi študijski smeri (Zvonko Cajnko) o sistemu usmerjenega izobraževanja (Boris Lipužič) in o različnih učnovzgojnih problemih. Precej referatov je bilo posredovanih plenarno, drugi dan posvetovanja pa je potekalo delo tudi po sekcijah. Skrb za vsestransko oblikovanost današnjega in jutrišnjega učitelja, uvajanje novih oblik in metod dela v učnovzgojni proces (tudi uporaba televizije zaprtega kroga — referat ing. J. Tomšeta) in novi načrt usmerjenega izobraževanja (prispevek zavoda za šolstvo — referat Borisa Lipužiča) so bile najbolj podčrtane teme tega razgibanega posvetovanja. Posebno po nekaterih referatih se je razvila živahna razprava, ki je pripomogla do jasnejših stališč obravnavane problematike.

Žiri:

Načrt za novo šolo

Sredi letošnjega aprila je bil objavljen razpis za najboljši projekt šolskih prostorov, ki jih bodo zgradili pri osnovni šoli v Žireh. Posebna strokovna ocenjevalna komisija je potem, ko je osnutke prijavilo kar osemnajst arhitektov, ocenila projektne rešitve, podelila tri nagrade, en projekt pa tudi odkupila.

Prvo nagrado je prejel arhi-

tekt Dušan Moškon, avtor projekta osnovne šole v Podlubniku v Škofji Loki. Projekt „njegove“ šole v Žireh omogoča etapno izgradnjo, odkljuje se po uporabnosti ter povezuje stare in nove šolske prostore z vzgojnovarstvenim zavodom. Študijsko središče šole sestavlja: knjižnica, predavalnica s 120 sedeži, didaktični kabinet in večnamenski prostor.

Univerza o osnutku zakona o visokem šolstvu

Svet ljubljanske univerze je 7. novembra zelo pozorno in natančno obravnaval predloge in stališča k osnutku zakona o visokošolski dejavnosti, saj je posvetil tej točki največ časa.

Predloge, ki so plod nekajmesečnega dela vseh ljubljanskih fakultet, je univerza določeno in natančno izoblikovala. Treba je poudariti, da je odgovorno in temeljito delo univerze velik prispevek ne le k spremembi in dopolnitvi tega pomembnega dokumenta, temveč tudi k preobrazbi vzgoje in izobraževanja.

Predlogi zajemajo nova, pa tudi dopolnjena določila. Med njimi izstopa predlog univerze o določilu glede samoupravljanja delegacij delavcev v visokošolski organizaciji združenega dela, študentov in delegatov družbene skupnosti. Univerza se nam-

reč zavzema za to, da bi visokošolska delegacija zasedala polovico mest v svetu, drugo polovico (enako število mest) pa bi zasedali študentje in delegati družbene skupnosti.

Člani sveta so na seji sprejeli zasnovano osnutka, ki jo bodo predložili izvršnemu svetu v nadaljnji postopek.

Univerzitetni svet je posvetil precejšnjo pozornost razmišljanju in obravnavi predloga zakona o volitvah delegacij v skupščine samoupravnih interesnih skupnosti in predlogu zakona o samoupravnih interesnih skupnostih za področje vzgoje in izobraževanja. V razpravi so med drugim opozorili na pomen udeležbe študentov v delegaciji, ki predstavlja delovno organizacijo v samoupravni interesni skupnosti.

TEA DOMINKO

Za preobrazbo kadrovskega šolstva

Problematika, ki zadeva kadrovske politiko na področju vzgoje in izobraževanja, postaja čedalje bolj zaskrbljujoča. S tem v zvezi je zavod za šolstvo SRS pripravil informacijo, ki govori o tovrstni problematiki v začetku šolskega leta 1974/75. Podatki jasno kažejo, da postajajo kadrovske problemi iz leta v leto bolj pereči: učiteljev vedno bolj primanjkuje, nekatere podružnične šole so začasno zaprli, otroke pa prešolali drugam. Pedagoške akademije ne dajejo dovolj diplomantov, veliko učiteljev nima ustrezne izobrazbe. Vso to problematiko je okvirno obravnaval strokovni svet za vzgojo in izobraževanje pri zavodu za šolstvo SRS, dne 30. oktobra. Ta obravnava je hkrati prispevek k predlogom ukrepov za sistemsko reševanje kadrovske politike na področju vzgoje in izobraževanja, ki ga pripravlja izvršni svet Slovenije.

Strokovni svet bo podrobneje obravnaval vse te probleme prihodnje leto, ko bo pripravljen omenjeni predlog za preobrazbo kadrovskega šolstva. Člani strokovnega sveta so med drugim sprejeli predlog predmetnika in učnega načrta za dvojezične šole, ki izobražujejo slovenske in madžarske otroke. Navzroč je bil tudi predstavnik medobčinske komisije za narodnostna vprašanja pri SZDL Lendava. Izrazil je svoje zadovoljstvo nad dokumentom, ki uresničuje ustavna določila o

enakopravnosti jezikov na tem območju. Predmetnik in učni načrt za dvojezične šole na tem območju je le dopolnitev že doslej veljavnega in pred dvema letoma uvedenega načrta za slovenske šole.

Slišali smo predlog, naj bi na srednjih šolah uvedli krožke madžarskega jezika ali pa naj bi ta jezik uvedli kot fakultativni izbirni predmet. S tem bi se odprla možnost jezikovnega izpopolnjevanja, krepili pa bi se tudi medsebojni odnosi. V razpravi so poudarili, da je treba kadrom za dvojezične šole na pedagoški akademiji posvetiti še posebno pozornost.

Strokovni svet je še sprejel predmetnike in učne načrte za naslednje poklice: za poslovodjo strežbo, poslovodjo kuhinje, dimnikarskega delovodjo in za voznega ličarja. Zavrtna sta bila predmetnika in učna načrta za poklic gumarskega poslovodje, ki naj bi ju sestavljavci dopolnili s predlogi iz razprave. Ob sprejemanju učnih načrtov in predmetnikov za poklicno šolanje so v razpravi poudarili poseben pomen pouka varnosti pri delu in da je treba temu posvetiti daljšo pozornost.

Razpravljali so še o končnem izpitu na srednjih šolah v zvezi s predmetom samoupravljanje s temelji marksizma, vendar sklepa niso povsem izoblikovali.

TEA DOMINKO

Študentje pedagoške akademije na Tržaškem

Dne 24. oktobra se je 32 študentov pedagoške akademije iz Ljubljane mudilo na Tržaškem. Ekскурzijo je organizirala pedagoška akademija s sodelovanjem pedagoškega svetovaleca prof. Janeza Sivca in tržaških prosvetnih delavcev. Hoteli so si ogledati osnovni šoli na Zgoniku in na Bazovici ter srednjo šolo na Nabrežini. Posebej so se zanimali za organizacijo celodnevne pouka na zgoniški osnovni šoli.

Nekaj dni pred ekscurzijo je dobila pedagoška akademija sporočilo, da šolsko skrbništvo v Trstu ni odobrilo ogleda omenjenih šol.

Kljub temu so se študentje odpravili na pot. Ogledali so si Repentabor z okolico, kraško hišo-muzej v Velikem Reprnu in se ustavili v Zgoniku. Tu jih je sprejel zgoniški župan Josip Guštin. V pogovoru z njimi in z učiteljsko ekscurzijo Armandom Škerlavajem ter Lavom Biteznikom, nekdanjima študentoma pedagoške akademije, so študentje kljub prepovedi zvedeli za organizacijo celodnevne pouka, ki ga že tretje leto z velikim uspehom uvajajo na zgoniški šoli. Škoda, da si niso mogli ogledati šiviljskega, mizarskega in drugih krožkov, ki jih vodijo starejši učenci. V šoli učenci tudi kosijo. Vse šolske potrebščine in knjige jim preskrbi občina. Župan Josip Guštin je natančno razložil sodelovanje občine s šolo in starši.

Prof. Janez Sivec, ki je spremljal in tudi vodil ekscurzijo, je orisal položaj slovenskega učitelja in šolstva na Tržaškem. Ugotovil je, da je glede kadra na najslabšem tržaško učiteljske, saj poučuje tam slovenski jezik nestrokovnjak.

Po zdravici je župan Josip Guštin izročil ljubljanski pedagoški akademiji plaketo občine Zgonik, na kateri je simbol: spomenik padlim v boju proti fašizmu.

Pot je vodila obiskovalce skozi Salež, kjer je zgoniška po-

družnična šola, nadalje v Sempolaj, rojstni kraj pisatelja Rebutle in nato mimo nabrežinskih kamnolomov v Nabrežino, kjer se je rodil pesnik Igo Gruden. Pod Devinskim gradom so študentje recitali njegove pesmi. Vso pot so občudovali lepoto jesenske kraške pokrajine. Ogledali so si še izviri Timave in romansko baziliko Sv. Ivana. S krajevnimi znamenitostmi in posebnostmi jih je vso pot seznanjal Armando Škerlavaj.

Na Bazovici je sprejel goste šolski upravitelj Bruno Kralj. V pogovoru je opisal delo na bazovijski šoli in prireditve ob pomenovanju te šole po začetku slovenske književnosti Primožu Trubarju. Po kosilu so se študentje podali k spomeniku bazovijskim žrtvam in počastili njihov spomin z enominutnim molkom in primerno besedo.

Ob branju odlomkov iz Pahorjevega Mesta v zalivu je ekscurzija nadaljevala pot mimo tržaške univerze in drugih znamenitih stavb do kulturnega doma. Tovariš Kralj je med potjo omenil dogodke ob požigu Narodnega doma in smrti Pinka Tomažiča.

V kulturnem domu je študente sprejel ravnatelj dr. Filibert Benedetič. Potem ko so si ogledali dvorano in poslušali vajo tržaške filharmonije, je obrazložil težave in uspehe slovenskega gledališča v Trstu, predvsem njegov boj za obstoj. Povedal je, da ga priznava in upošteva tudi italijanska kulturna skupnost.

Tako so študentje vsaj delno spoznali življenje naše narodnostne manjšine, njen gospodarski, kulturni in narodni položaj. Seznanili so se z delom nekdanjih in sedanjih pisateljev ter kulturnih ustvarjalcev na Tržaškem. Ugotovili so, da so stiki matične domovine z zamejstvom potrebni. Ekscurzija je bila zanje prava narodnostno-kulturna manifestacija.

SILVA OČEPEK

DA NE BO BREZPOSELNIH

Letos so vpisovali na hrvaške visoke šole v skladu s kadrovske potrebe združenega dela.

Pri načrtnem vpisu so imele prednost fakultete, ki po ocenah in interesnih skupnosti šolajo najpotrebnejše kadre.

Za študente je bilo to seveda zelo pomembno. Na fakultetah, kjer vpis ni bil omejen, jim ni bilo treba opravljati sprejemnega izpita; kandidate za vpis so izbrali glede na uspeh v srednji šoli. Tam, kjer je bil vpis manjši, je bila strožja tudi selekcija. Kandidati za vpis na fakultete in višje šole so morali torej še pred začetkom študija misliti na to, ali se bodo čez leta lahko zaposlili v svoji stroki. Znano je, da je veliko brezposelnih, veliko pa tudi takih, ki opravljajo delo, za katerega niso kvalificirani.

IZ ŠOLSKE KLOPI NA DELO

Mlekarska šola v Pirotu je edina tovrstna šola v Jugoslaviji. Tistim, ki končajo osnovno šolo, da prostor v klopeh svoje zgradbe in stanovanje v internatu, poskrbi pa tudi za to, da dobijo njeni absolventi po končanem šolanju delo v mlekarnah vse države. V treh letih se učenci usposobijo za samostojno delo v proizvodnji.

Ta šola bo omogočila učencem tudi nadaljnje šolanje, posebno na agronomski fakulteti — smer tehnologija mlečnih proizvodov.

Vse mlekarne bodo omogočile učencem vsako leto 25-dnevno prakso.

Šola za samoupravljanje

S stalno rubriko Šola za samoupravljanje želimo seznanjati javnost s prizadevanji, uspehi, pa tudi neuspehi in težavami, ki jih imajo posamezne delovne organizacije pri izobraževanju svojih delavcev.

Upamo, da bodo našle delovne organizacije v tej rubriki dopolnilo svojih izkušenj in nas tudi same sproti seznanjale s svojimi potrebami in željami. Toplo se priporočamo za sodelovanje!

LJUBLJANA

Če znaš ravnati z ljudmi...

Tokrat smo obiskali gradbeno industrijsko podjetje GRADIS v Ljubljani in zaprosili za pogovor vodjo izobraževalnega centra LOJZETA CEPUŠA. Zanimala sta nas organizacijska shema in uspeh vseh vrst izobraževanja v njihovem podjetju: uvajanje novih delavcev v poklic, njihovo izobraževanje na delovnem mestu, dopolnilno izobraževanje, izobraževanje za funkcijo in stroko, družbeno-ekonomsko izobraževanje, pripravništvo in problematika delavcev iz drugih republik. Povprašali smo o pomanjkljivostih, težavah in predlogih, ki so jih izoblikovali pri svojem delu.

1%. V podjetju imajo 551 učencev, od tega je 199 zidarjev, 201 tesar, 60 ključavničarjev in strojnih ključavničarjev, 35 železokrivcev, 35 strojnikov, 7 električarjev, 9 mizarjev, 2 kleparja in 3 varilci. Podjetje podeljuje 103 štipendije učencem in študentom na srednjih in visokih šolah. Za potrebe izobraževanja, ki zajemajo: štipendije, šolnine, poklicne šole, vse vrste izobraževanja v podjetju, razne raziskave, skripta in brošure, material, opremo in razne prispevke, so porabili do 30. septembra letos kar 4.854.585 din.

POKLICNO IZOBRAŽEVANJE OB DELU

Uvajanje novih delavcev zajema dve vrsti izobraževanja: izobraževanje mladih, ki niso dokončali osemletke, in odraslih. Prvi in drugi podpišejo pogodbo s podjetjem, v prvem primeru jo podpišejo tudi starši. Ob sprejemu v podjetje kadrovske službe uvedejo in seznanijo delavca z organizacijsko shemo podjetja, „kadrovik“ pa ga vpelje v upravljanje podjetja in delo političnih organizacij. Na delovnem mestu ga delovodja in skupinodja seznanita s posebnostmi stroja (oskrbovanje), posebej pa ga opozorita na varnost pri delu. Po šestih mesecih dela na istem delovnem mestu po-

stane novinec polkvalificirani delavec (brez izpita), nato ga v zimskem času pošljejo na tečaj (trajanje tečaja je odvisno od poklica), kjer obravnavajo strokovne in družbenopolitične predmete. Po končanem tečaju mora polkvalificirani delavec opraviti teoretični izpit, nato se vrne na prejšnje delovno mesto. Ko mine šestmesečna doba, mora opraviti še praktični izpit iz poklica, nato postane priučeni delavec — dobi interno potrdilo. Priučeni delavec ostane na prejšnjem delovnem mestu, osebni dohodki se mu zvišajo. Po enoletni dobi ima priučeni delavec pravico, da se prijavi na tečaj za kvalifikacijo. Izobražuje ga podjetje ali pa zvezni center za izobraževanje po enotnih načrtih, ki veljajo za vse tovrstne šole na Slovenskem. Teoretični del tečaja traja 1 mesec in pol do 2 meseca (odvisno od poklica), konča pa se z izpitom. Po osmih mesecih mora delavec opraviti še praktični del izpita za kvalificirane delavca, nato pa dobi ustrezno potrdilo.

Če primerjamo: delavec obiskuje 3 leta poklicno šolo, v podjetju pa potrebuje več kot tri leta, da pride do kvalifikacije.

Treba je povedati, da v to skupino sodijo tudi učenci, ki nimajo dokončane osemletke (sprejemajo jih s 6. razr.), saj sklene podjetje z njimi učno pogodbo, po kateri morajo v enem letu in pol opraviti osnovno šolo. Kaže, da imajo pri tem dober uspeh. Podjetje omogoči šolanje učencem in povrne učencu vse stroške, seveda, če opravi izpite; sicer mora sam plačati stroške izobraževanja. Učenca, ki ni opravil v zahtevnem roku ustreznih izpitov, pošljejo na izobraževanje v zvezni center (vsako leto po 2 meseca). Izkazalo se je, da opravijo vsi taki učenci po treh letih ustrezne izpite. Tak način izobraževanja je zelo drag za podjetje, saj mora za posameznega učenca odšteti kar 3000 din mesečno. In kar je najvažnejše: po uspešno opravljenem izpitu ostanejo tudi ti učenci v podjetju.

REDNO ŠOLANJE

Zajema učence, ki redno obiskujejo poklicno šolo (9 mese-

cev) in ostali del leta preživijo v podjetju. To šolanje traja 3 leta, sočasno pa se učenci praktično izobražujejo v podjetju na delovnem mestu pod vodstvom inštruktorja. Za to dobo plačuje podjetje obrabno orodja kot prispevek in pomoč šoli.

PRIPRAVNISTVO

Učenci in študenti, ki se po končani srednji, višji ali visoki šoli želijo zaposliti v podjetju, postanejo pripravniki. Pripravniška doba za delavce s končano srednjo šolo traja 8 mesecev, za vse druge pa eno leto. Ob sprejemu dobi pripravnik ustrezna navodila za delo, saj mora prek določenih „faz“ dela. Pri tem ga vodi mentor, ki je za to posebej nagraden (večja zainteresiranost). Dodatno nagrajevanje mentorja poteka po določeni tabeli; višina mentorjeve nagrade je torej odvisna od več ocen, ki jih mentor prejme. Sem spadata: praktikantova ocena mentorja, pripravnikov uspeh in še marsikaj. Stroški za dodatno nagrajevanje mentorjev so vračunani v predračun podjetja.

Vodja izobraževalnega centra je še posebej pohvalil mentorje iz Celja, ki so zelo prizadevni pri svojem delu v podjetju.

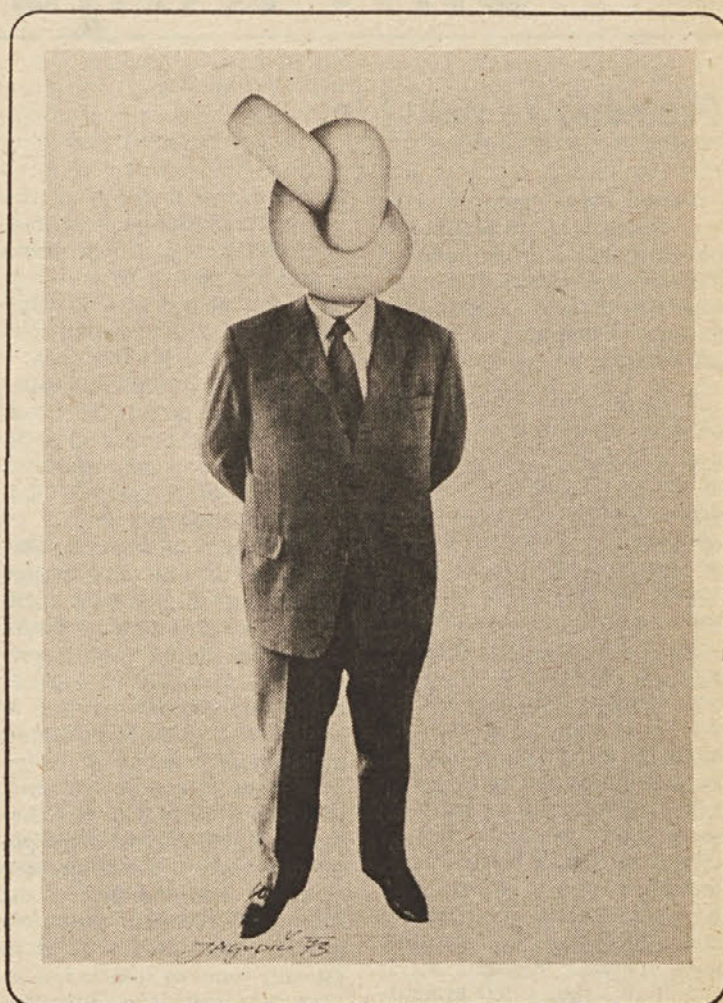
Videli smo dnevnik, ki ga mora voditi vsak pripravnik; vanj vpisuje izkušnje na delovnem mestu, obogati ga s skicami in obrasci. Ni treba posebej povedati, da je to sočasen pregled pripravnikovega, pa tudi mentorjevega dela. Po končani pripravniški dobi morajo pripravniki opraviti končni — „zaključni“ redni izpit pred tričlansko komisijo; nato dobijo potrdilo ali spričevalo.

Vodja centra Lojze Cepuš je poudaril, da podjetje Gradis natančno upošteva predpise in izpite (česar pa ne bi mogli trditi za večino delovnih organizacij!).

DOPOLNILNO IZOBRAŽEVANJE

Sestavljajo ga seminarji iz strokovne, družbenopolitične ali ekonomske problematike:

PORTRETI

Njemu je vse jasno

tem vedno sledi končna analiza. Vsako zimo pripravi podjetje seminar za tehnični kader, kar pomeni, da sodelujejo vsi delavci, ki so udeleženi pri organizaciji proizvodnje. Tovrstni seminarji trajajo poprečno do 4 dni. Lani so na takem seminarju obravnavali vse, kar zadeva ustanavljanje in poslovanje v TOZD.

POMANJKLJIVOSTI, PREDLOGI, TEŽAVE...

Lojze Cepuš je med pomanjkljivostmi izrecno poudaril premajhno pomoč in sodelovanje republiškega zavoda za zaposlovanje. To pomoč pogrešajo pri izbiri kadrov ali pri poklicnem usmerjanju v gradbeniške poklice. Naj pove poda-

tek: lansko leto ni podjetje dobilo niti enega učenca. Podjetje je tako prisiljeno iskati delovno silo iz drugih republik.

Predlogi in želje? Več povezave in boljše sodelovanje z zavodom za zaposlovanje in morda kdaj tudi kakšna finančna pomoč...

Kdaj bodo verificirani? Že pol leta marljivo zbirajo gradivo za verifikacijo izobraževalnega centra, saj bi jo radi pridobili še v letošnjem koledarskem letu.

Težave v podjetju in težave z delavci iz drugih republik?

„Če znaš ravnati z ljudmi, ni težav...“ je končal najin pogovor Lojze Cepuš.

TEA DOMINKO

MARKSIZEM V NAŠEM ŽIVLJENJU*

DIKTIČNO-METODIČNI KONCEPT POUKA PREDMETA „SAMOUPRAVLJANJE S TEMELJI MARKSIZMA“

Odlomek je iz referata, ki ga je imel dr. Ilija Mrmak na seminarju za učitelje predmeta „samoupravljanje s temelji marksizma“.

Referat bo objavljen v reviji Vzgoja in izobraževanje.

Kakšen marksizem potrebujemo danes v naših šolah

V zadnjem času vse bolj poudarjamo — in vedno bolj se s tem tudi strinjamo — da moramo storiti vse, kar je v naši moči, da postane marksizem temeljni znanstveni in idejni pogled naše mladine na svet. To izražajo stališča resolucije o vzgoji in izobraževanju, sprejete na desetem kongresu ZKJ. Vendar bi lahko upravičeno vprašali, za kakšen marksizem se zavzemamo. Še vedno namreč obstajajo različne metode in različne „marksistične“ usmeritve v našem „šolskem marksizmu“, te „marksistične“ usmeritve pa prinašajo zmote ne le v vsebino, marveč tudi v njegovo didaktično-metodično izvedbo.

Vsem nam mora biti jasno, da marksizem, ki se zanj zavzemamo, ni dogmatsko-apologetski niti abstraktno-kritični, kakršnega smo imeli dovolj in se je razvijal v naših šolah. Ne smemo pozabiti, da smo tudi prej imeli v naših šolah marksizem in marksistično izobraževanje, da so bile v šolskih programih marksistične vsebine bolj ali manj poudarjene in da smo imeli v smotrih šolanja dovolj jasno izražene marksistične usmeritve. To bi bolj ali manj lahko rekli tudi za probleme samoupravljanja. To pomeni, da so bile tudi vsebine, o katerih tu govorimo, že prej v naših programih; torej ne govorimo o nečem novem. Kljub temu upravičeno postavljamo vprašanje marksistične vzgoje in izobraževanja v naših šolah — vprašanje vzgoje in izobraževanja v marksističnem duhu.

Za kaj pravzaprav gre?

Rad bi poudaril, da smo v šolah imeli marksizem, celo veliko

marksizma, vendar ne takega, kakršnega bi radi razvili, o kakršnem danes govorimo. Veliko je bilo dogmatsko-apologetskega in dogmatsko-kritičnega marksizma, veliko citiranja in suhoparnega učenja brez marksistične ustvarjalne misli. Tak marksizem nam ni potreben nikjer, še posebej pa ne v šolah.

Dogmatsko-apologetski marksizem omejuje nauk o naravi in družbi na nekaj črt, kanonov, zakonov. Tak marksizem poenostavlja proces spoznanja in podoba sveta, zato obravnava svet, družbo in človeka poenostavljeno. Družba in proces samoupravljanja sta po tem marksizmu nekakšen popoln red, povsod, kjer nastajajo problemi in kjer ne gre vse tako, kot je vnaprej določeno, pa je opaziti vmešavanje od zunaj, posege posameznika. Na podlagi nekakšne idealne podobe gleda na družbo kot na red brez nasprotij in do dna dognano stanje, kar pa se s tem ne sklada; vsakršno odlašanje je plod vmešavanja nekoga. Takšen „marksizem“ ne goji marksističnega spoznanja, marksističnega odnosa do stvarnosti — ne goji ustvarjalnega, aktivnega stališča do naše stvarnosti. Žal je bilo v naših šolah veliko takega „marksizma“ in ga je še, vendar menim, da bi ga morali čimprej odstraniti.

Temu nasprotno je stališče abstraktno-kritičnega „marksizma“. Tudi izhodišče tega je nekakšna idealizirana podoba socialistične družbe; če ugotovi, da se naša stvarnost z njo v čemerkoli ne sklada, če ne ustreza tej podobi, je to stvarnost pripravljn zavreči. Posledica takega „marksizma“ je „kritična ocena“ vsega v imenu neke abstraktne pravice, abstraktnosti človečnosti in abstraktnosti itd.

Ne prva ne druga vrsta marksizma ne gojita marksistične teorije spoznanja, ne gojita marksističnega ustvarjalnega stališča do stvarnosti. Vendar marksizem ni teorija dogmatiziranih stališč, ki bi bila za zmeraj znana, določena in nespremenljiva. Marksizem sam po sebi zahteva kritiko, pa ne samo kritiko obstoječega, pač pa tudi kritiko samega sebe; pomeni nenehno iskanje, nenehno težnjo za razvojem in napredkom vsega, kar obstoji. Marksizem — to bi rad posebej poudaril — in marksistično spoznanje v tej zvezi vsebuje revolucionarni smisel za novo, za razgaljanje starega in zavračanje vsega preživelega; vsebuje revolucionarni entuziazem, ustvarjalnost.

Marksizem je znanost in ideologija, ki je usmerjena v preskušanje in ponovno preskušanje sebe in svojih dosežkov. Z drugimi besedami: marksizmu ni nič tako sveto, da tega ne bi mogli preseči in izboljšati.

Ni treba poudarjati, da je edino tak marksizem, ki vsebuje ustvarjalni odnos, kritično stališče do vsega narejenega, s težnjo, da se to še razvije in zboljša, lahko temelj naše vzgoje in izobraževanja. Samo tak marksizem lahko prevzame misel in srce mladih, ker ponuja razčlenitev, prepričanje, kritiko, zavzetost; tak marksizem ne ponuja dogme, ne ponuja nečesa, kar je treba samo uresničiti, torej kar bi mladino prisililo v položaj orodja, s katerim bi se uresničile zamisli in rešitve, ki jih je bil nekdo od zunaj dognal. Marksizem je privlačen prav zato, ker ponuja ustvarjalnost, zavzetost, daje priložnost za uveljavitev osebnosti. To, da daje priložnost, je po mojem mnenju pomembno prav za mlado generacijo; marksizem omogoča mladi generaciji, da se uveljavlja, da se tudi sama oblikuje v procesu ustvarjanja in razvoja.

Ko danes govorimo o marksistični vzgoji in izobraževanju, moramo imeti pred očmi, da se pravzaprav zavzemamo za marksizem, ki nosi v sebi kot svojo bistveno značilnost ustvarjalnost, željo po novem, nenehno težnjo po izpopolnitvi vsega, kar obstoji. S tega stališča je zlasti pomembno, kadar govorimo o šolah, da imamo v mislih marksistično teorijo spoznanja. Marksistična teorija spoznanja je ena največjih stvaritev marksizma, in sicer zato, ker nosi v sebi tisto, čemur že po tradiciji pravimo dialektično razvoja; v sebi nosi nenehne spremembe, izpopolnjevanje, nenehno vračanje k obstoječemu, pa ne zato, da bi se za vselej utrdilo in ohranilo, marveč da bi to kritično presegli in zboljšali. To je bistvo temeljnega marksističnega stališča v teoriji spoznanja, ki ima z gledišča organizacije procesa vzgoje in izobraževanja neslutene pozitivne rezultate. Če imamo to stališče pred očmi v procesu vzgojnega in izobraževalnega dela, bomo z njim uskladili tudi vsa naša vzgojnoizobraževalna prizadevanja. Drugače rečeno, zavzemamo se za prav tak marksizem in za takšno marksistično spoznanje v naših šolah.

Zavzemamo se za razvijanje ustvarjalnega in kritičnega marksizma in marksistične teorije spoznanja in to je tudi bistvo vseh naših reformnih težnj, vseh naših prizadevanj, da bi razvili marksizem v naših šolah. Ni naš namen povečati število ur iz marksizma (čeprav bi bilo to potrebno). To bi pravzaprav lahko dosegli; ni naš namen, da bi si učenci pridobili več znanja iz marksizma, čeprav bi bilo tudi to potrebno; razviti želimo novega duha in drugačno metodo poučevanja marksističnih vsebin, tako da bi se te vsebine poučevale konkretno-kritično, se povezovala s stvarnostjo in da bi se pri proučevanju le-teh razvilo in napredovalo celotno človekovo spoznanje. V tem je bistvo naših današnjih prizadevanj.

čim bolje se bomo poznali

Pretesno že nekaj let

Preveč otrok, premalo učilnic, premalo „življenjskega“ prostora za številne učence osnovne šole Maks Pečar na Črnučah. S temi težavami se ukvarja učiteljski kolektiv te šole že nekaj let.

V letošnjem šolskem letu obiskuje črnuško osnovno šolo v 22 oddelkih kar 629 učencev in učenk na voljo pa imajo le deset učilnic. Enemu učencu „pripada“ le kvadratni meter in pol površine kljub temu, da so morali na šoli, spričo pomanjkanja prostorov preurediti v učilnice tudi pionirsko sobo in sobo za tehnični pouk. Tako ima črnuška osnovna šola na voljo le še kabinet za kemijo in biologijo in knjižnico s po 16 kvadratnimi metri površine. Z nekaj več kvadratnimi metri pa se ne more „postaviti“ niti jedilnica, saj meri le borih 47 kvadratnih metrov in delavnica za tehnični pouk s 37 kvadratnimi metri. Med vsemi temi prostori je še največja telovadnica (razumljivo) s skoraj 280 kvadratnimi metri.

Že pred desetletjem in pol so strokovnjaki predvideli, in tako so tudi predpisani normativi zahtevali, da pride na enega učenca sedem kvadratnih metrov bruto etažne površine. V letošnjem šolskem letu pa pridejo v osnovni šoli Maks Pečar v Črnučah, na pragu Ljubljane, na enega učenca komaj trije

kvadratni metri bruto etažne površine. Zaskrbljujoče, mar ne?! Posebno še, ko govorimo o sodobni šoli in vemo, da je takih šol ob robu in v večjih središčih Slovenije dovolj!

V osnovni šoli Maks Pečar v Črnučah je v oddelkih podaljšanega bivanja skoraj 150 učencev in učenk. Več kot 50 pa jih zaradi pomanjkanja prostora sploh niso mogli sprejeti v oddelke podaljšanega bivanja.

Med izmenami imajo črnuški učenci in učenke samo dvajset minut časa, da prezračijo učilnice in se pripravijo na pouk. Šola je že zdavnaj postala pretesna. Pa ne samo za učence, tudi za učitelje, saj imajo ti le zbornico z 39 kvadratnimi metri, učiteljev pa je 42!

Kam s sedanjimi učenci, kako jim zagotoviti sodoben pouk? Kam z vsemi učenci potem, ko bo že prihodnje leto zgrajenih nekaj stolpičev s sto stanovanji? Koliko staršev bo potem zaman trkalo na vrata črnuške osnovne šole, ki ima že danes s sedanjim številom učencev velike prostorske težave?

Na te težave, ki jih učiteljski kolektiv črnuške osnovne šole zagotovo ne bo mogel rešiti, opozarjajo že nekaj časa. Edina rešitev iz sedanje stiske bi bila gradnja nove osnovne šole v Črnučah. Toda, kdaj bo za to dovolj denarja? Tudi to vprašanje terja odgovor.

—tu—

ZA VAREN PREHOD PREK PROMETNE CESTE — Glavna cesta med Ljubljano in Mariborom je vedno polna vozil, zato je delo miličnika — šolarja, nadvse zahtevno in pomembno. Letošnji oktober je bil glede smrtnih nesreč na naših cestah rekord. Odločni ukrepi in kazni očitno niso veliko prispevali k temu, da bi bilo končno tudi na naših cestah čim manj nesreč z najhujšim izidom. Učenec petega razreda osnovne šole v Doči pri Domžalah PAVLE VOJSKA je svojo nalogo med dežurstvom odlično opravil, saj se v tem času ni na prehodu za pešce, ki je dokaj nevaren, zgodila niti ena prometna nesreča. (Foto: Tone Urbas)

»Obsojamo in zahtevamo!«

„Obsojamo zavlačevanje izpolnitve državne pogodbe! Zahtevamo uresničitev in izpolnitev vseh pravic že pred dvema desetletjema sklenjene in podpisane državne pogodbe!“

S takimi in podobnimi gesli so se napotili dijaki srednjih šol in učenci vseh osnovnih šol v Kopru, na ceste, kjer so v množičnem demonstrativnem pohodu zahtevali izpolnitev vseh

pravic slovenske in hrvatske narodnostne skupnosti v sosednji Avstriji.

Mladi v Kopru so tako jasno dokazali, kaj čutijo do Slovencev in Hrvatov, do tako imenovane manjšine v Avstriji.

Kdove kolikokrat smo že tako ali drugače opozorili sosede na nečloveški odnos do narodnosti. Žal, vedno zaman! Bo tako tudi tokrat?

—tu—

RIBNICA NA POHORJU:

KONČNO — ŠOLA S TELOVADNICO

V Ribnici na Pohorju bodo še letos začeli graditi novo enonadstropno osnovno šolo. Nadstropje bo sicer montažno, pritličje pa zidano. Poleg dvanajstih učilnic bo učencem na voljo tudi telovadnica. Denar za

gradnjo nove šole je zagotovila republiška izobraževalna skupnost s posojili, pomagale pa bodo tudi tamkajšnje delovne organizacije in skupščina občine. Predvidevajo, da bo nova šola zgrajena do začetka prihodnjega šolskega leta.

TORBA, KOLIKO SI TEŽKA? Šibka ramena in hrbti osnovnošolcev se že več let krivijo pod težo potrebnih, shranjenih v šolski torbi. Je res, da mora biti v šolski torbi osnovnošolca sleherni šolski dan shranjena kopica šolskih knjig, ki jih tisti dan niti ne potrebuje? O tem še vedno teče beseda, učenci pa po kilometre in kilometre nosijo vsak šolski dan težko breme v šolo in nazaj domov. Koliko časa še? (Foto: Tone Urbas)

Temeljna izobraževalna skupnost obalnih občin Koper Na pragu referendumu

V prvih decemskih dneh letošnjega leta bodo občani treh obalnih občin na referendumu odločali o usodi osnovnega šolstva in vzgoje ter varstva za prihodnjih pet let. Kar zadeva osnovnošolske zgradbe in telovadnice pri šolah, ki jih tako rekoč sploh ni, so koprška, izolska in piranska občina daleč na repu med tistimi, ki so gradenj novih šolskih zgradb in preureditev sedanjih šol najbolj potrebnih.

O referendumu že nekaj časa obširno razpravljajo na številnih posveth družbenopolitičnih organizacij in, seveda, tudi v krajevnih skupnostih koprške, izolske in piranske občinske skupščine. Zato, da bi občane kar najbolj seznanili s težavami in načrti v osnovnem šolstvu in vzgojnovarstvenem delu, so pred dnevi razdelili okoli 19.000 posebnih brošur „Za šolo — za vrtec“. Brošuro so prejele vse družine v vseh treh obalnih občinah.

Čeprav so bili s programi in preureditvijo zgradb v osnovnem šolstvu in v otroškem varstvu občani že dokaj seznanjeni, se je z izdajo brošure „Za šolo — za vrtec“ začela glavna in hkrati tudi končna faza akcije za izvedbo referendumu. Če bo referendum uspel, se bodo občani vseh treh občin premišljeno odločili za petletno plačevanje samoprispevka, ki bo namenjen gradnji in preureditvi osnovnih šol in vzgojnovarstvenih zavodov. Sprejeti načrti so v brošuri natančno obrazloženi za vsako občino.

S petletnim plačevanjem enega odstotka in pol od čistega dohodka občana bi tako v prihodnjih petih letih na območju izolske občine investirali v šole in vzgojnovarstvene zavode okoli 19 milijonov dinarjev; v piranski občini bi v te namene zbrali 46 milijonov, in v koprski občini okoli 65 milijonov dinarjev.

Lahko zapišemo, da so na obali že vse pripravili za referendum. Komite obalne kon-

ference ZKS je svoje člane že zadolžil s nalogami, družbenopolitične organizacije v vseh treh obalnih občinah pa so veliko časa posvetile prav razpravam o programu preureditve in gradnje novih osnovnih šol in vzgojnovarstvenih zavodov.

Ugotovitev, da je gospodarstvo že zdavnaj dohitelo in prehitelo šolstvo na obali, ni nova. To dovolj zgovorno dokazujejo stare in neprimerne šolske zgradbe, neustrezni prostori, triizmenski pouk, stiska s prostori itd. Referendum bo vsaj za deset let rešil razvoj šolstva na obali. Vseh naštetih težav, tudi če bo referendum uspel, pa se na obali zagotovo ne bodo rešili; enopolizemski pouk bo ostal.

Ob vseh teh razmišljanjih, ali bo referendum uspel ali ne, se nenehno vsiljuje misel, kako to, da načrtovalci velikih gradenj, na primer Bernardina, v svojih „fantastičnih“ zamislih šolstvo in varstvo preprosto izpustijo, ne glede na vložene milijarde. Samo primer, ki naj prejšnja razmišljanja potrdi.

Načrtovalci Bernardina pravijo, o končni ceni izgradnje predvidno molčijo, da bo Bernardin zaposloval okoli 800 ljudi. Pa recimo, da bo med temi zaposlenimi okoli 500 družin in da bodo te družine imele samo 350 otrok. Kam torej s šolskimi in kam s predšolskimi otroki? Tega ob Bernardinu, kljub milijardam, ki jih bo moral nekdo prispevati za gradnjo, niti z besedico ne omenjajo. Koliko bo Bernardin prispeval k infrastrukturi?!

Ob referendumu se nekateri sprašujejo seveda tudi to. In prav imajo! Bo potreben še en samoprispevek? Upajmo da ne! In potem bomo zopet ugotavljali, da gospodarstvo, v tem primeru turizem, prehitava šolstvo, nihče pa se ne bo vprašal, koliko je turizem prispeval za ureditev šolstva in vzgoje ter varstva naših najmlajših na obali.

TONE URBAS

Podražitve zavrle gradnjo

Nanovo izvoljena občinska skupščina v Radovljici je imenovala iniciativni odbor za pripravo referendumu. Ta je že izdelal predloge za rešitev iz zadrege, ki je nastala ob gradnji osnovnih šol in vzgojnovarstvenih zavodov spričo znanih podražitev. Iniciativni odbor je poslal svoja stališča in predloge vsem družbenopolitičnim organizacijam v občini, pa tudi krajevnim skupnostim, organizacijam združenega dela, občinski skupščini in samoupravnim interesnim skupnostim. Vsi so namreč seznanjeni s tem, da je na skladu in v občini zmanjkalo denarja, ki bi bil potreben za uresničitev že pred leti sprejetega načrta izgradnje osnovnih šol v radovljiški občini. Še preden je bil končan samoprispevek, so se pokazale številne druge potrebe: zmanjkalo je denarja tudi za gradnjo nove osnovne šole v Begunjah, ki je bila ob referendumu na programu izgradnje šol.

Kljub vsem težavam, ki se jih odgovorni dobro zavedajo, je iniciativni odbor izdelal predlog, kako bi vendarle nadomestili zamujeno in dogradili, kar je bilo že ob referendumu določeno.

Člani iniciativnega odbora so menili, da bi lahko v enem letu dogradili vse šole in seveda tudi šolo v Begunjah, če bi vsi zaposleni uresničili zahteve družbenega dogovora o povečanju prispevka iz bruto osebnih dohodkov od enega na dva odstotka in ob podaljšanju plačevanja samoprispevka za tri leta. Potem bi lahko tudi najeli premostitveno posojilo in zgradili vzgojnovarstvene ustanove, predvidene v programu, ki ga je sprejela že prejšnja občinska skupščina.

O vseh teh predlogih iniciativnega odbora razpravljajo te dni na vsem območju radovljiške občine.

—tu—

Ljutomer

Veliko denarja za obnovo

Na območju ljutomerske temeljne izobraževalne skupnosti, so v zadnjih nekaj letih dosegli pri preureditvi šolskih prostorov nekaj pomembnih uspehov. Preuredili so namreč osnovno šolo v Bučkovcih in zgradili prizidek k osnovni šoli v Ljutomeru. Nekaterih preuređenih del v stari ljutomerski osnovni šoli se bodo lotili že letos. Veliko skrbi imajo z osnovnima šolama na Razkrižju in v Cezanjevcih, ki sta zelo dotrajani. Morali bi jih nanovo zgraditi, še prej pa se morajo odločiti, ali naj bosta ti šoli podružnični ali popoli osnovni šoli.

SLOVENSKA BISTRICA:

SKORAJ 300 OTROK NA MORJU

V Baški, na otoku Krku, je letos letovalo kar 287 otrok z območja skupščine občine Slovenska Bistrica. Razveseljivo je, da je bilo med vsemi otroki kar dobra polovica otrok socialno ogroženih staršev. Denar za letovanje je prispevala občinska Zveza prijateljev mladine. Letos je bilo na morju veliko več otrok iz manj razvitih območij občine, kot lani; med ta območja pa sodijo tudi Haloze in bistrsko Pohorje.

Gornji Petrovci:

Preurejena telovadnica

Pred dnevi so slavnostno odprli preurejeno telovadnico v Gornjih Petrovcih, ki bo po besedah ravnateljice šole Kolomana Rituperja pridobitev za šolo; rabila pa bo tudi domačinom. Denar za preureditev telovadnice sta poleg temeljne izobraževalne skupnosti v Murški Soboti (25.000 din), prispevali

še skupščina občine Murska Sobotica (100.000 din) in tamkajšnja krajevna skupnost (60.000 din). Nekaj denarja je seveda primaknila tudi osnovna šola.

Slovenske Konjice:

Akcija, ki veliko obeta

Odveč je nenehno opozarjati na to, da so učbeniki iz leta v leto dražji, da številni starši sedaj ne zmorejo vseh stroškov pri nakupu vseh potrebnih učbenikov, da šole in temeljne izobraževalne skupnosti v te namene nimajo dovolj denarja.

In prav zaradi tega velja še posebej omeniti zamisel oziroma akcijo za brezplačne učbenike, ki so si jo zamislili in jo seveda tudi uspešno uresničili v Slovenskih Konjicah.

Starši so se domenili, da bodo učenci pustili ob koncu šolskega leta vse učbenike v šoli. Tako so učenci letošnjih četrtilih razredov pustili učbenike učencem tretjih razredov, ti drugim itd. Starši so plačali le minimalno obrabnino.

Domžale

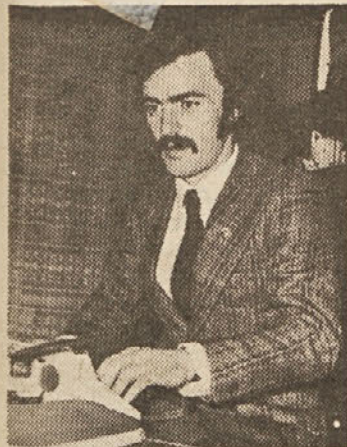
Cicibanova šola

Tako kot to določajo pravila samoupravnega sporazuma, se je temeljna skupnost otroškega varstva v Domžalah že dogovorila s krajevnimi skupnostmi iz Doba, Dragomlja, Vrhpolja ter s komunalnim vzgojnovarstvenim zavodom za organiziranje in financiranje o ustanovitvi „Cicibanove šole“.

„Cicibanova šola“ je namreč posebna oblika potujočega vzgojnovarstvenega zavoda, ki omogoča varstvo in ustrezno vzgojo tudi tam, kjer do sedaj ni bilo mogoče organizirati varstva in vzgoje. Sedanje zmogljivosti „Cicibanove šole“ so sicer še dokaj skromne, saj se v to šolo trenutno lahko vključi le okoli 120 otrok. Prizadevali si bodo, da bi se lahko v „Cicibanovo šolo“ že prihodnje leto vključilo še več predšolskih otrok.

tem bolje bomo delali

pod reflektorjem

PIŠE:
SILVO TERŠEK

hteve upravičene, moramo biti do njega neizprosni — a vedno pravični. „V mladega položiti seme iz katerega bo pozneje pognalo drevo želja po znanju in izobrazbi, poiskati najboljšo metodo poučevanja, prepričati učenca z globokim poznavanjem snovi in ostati njegov prijatelj, vse to pomeni imeti avtoriteto!“

Psiček cvili za vrati. Gospodarja bi rad opozoril, da je velika stenska ura v sobi naznanila čas, ki je odmerjen za vsako-dnevni sprehod. Ura in zvonjenje sta petintrideset let dolg dan razrezala v množico drobnih izkušanj. Kdaj se je pravzaprav začel ta dan?

„Poučevati sem začel leta 1933 v ptujski gimnaziji, kjer sem leta 1926 maturiral. Ves čas sem poučeval zgodovino, geografijo in temelje družbene in državne graditve. Dandanes se mi zdi, da me je pravzaprav sredi aktivnega pedagoškega dela načela bolehnost. Utrujenosti, ki pride s starostjo, ni lahko priznati. Vedel pa sem, da tudi upokojen ne bom miroval. Morda je temu vzrok skrajna predanost delu, ki naj bi pomagalo razširiti obzorje slovenskemu izobražencu do evropskih in svetovnih višin.“

V dolgoletni praksi sem se prepričal o pomanjklivosti metode in vsebine poučevanja zgodovine na srednjih šolah, kjer sem bil več let pedagoški in strokovni svetovalec. Mnogo osebnih naporov sem namenil izdelavi metode pouka, ki bi ustrezala zlatemu pravilu nazornosti. Razmišljal sem tudi o tem, kako izboljšati kakovost pouka narodnoosvobodilnega boja; o tem sem razpravljal na šestem kongresu zgodovinarjev. Napisal sem tudi učbenik zgo-

dovine novejših dob od leta 1918, ki pa ni bil sprejet. . .

V nočeh brez spanja sem analiziral posamezne učbenike in se razburjal nad številnimi napacnim podatki in nad pomanjkanjem nazornosti. Razburjali so me abstraktnost, „sintetizirani balast“, faktografija, ki je samo ogromna navlaka odvečnega. In človek se vpraša: mar nisem bil tudi sam petintrideset let del vsega tega? Vem, zaradi množice snovi, s katero je bila tudi moja glava prenatrpana, je včasih trpela metoda pouka. Tega sem se najbolj zavedal, ko sem poučeval na ljubljanskem učiteljskem. Premišljeval sem, kaj naj bo tisto, kar bi s področja zgodovine

moral odnesti v šolo mlad učitelj. Bilo je veliko težav. Učbenikov ni bilo. Za izdelavo skript je bil na voljo zelo skopo odmerjen čas. Prav zaradi tega sem pogosto želel osvetliti posamezna poglavja zgodovine z dramatično zastavljeno besedo. . .

Psiček za vrati še vedno cvili in prosi gospodarja. Tudi v prosveti še vedno prosimo, dokazujemo, kar bi moralo biti že od nekdaj očitno. Profesor FRANJO VESELKO z žalostjo ugotavlja, da se je v dolgem obdobju njegovega poučevanja za prosvetnega delavca zelo malo naredilo. Morda takrat družba ni imela denarja. Toda dandanes bi denar morali najti. Milijoni gredo za barvne fotografije posameznih modelov čevljev. Ilesičev učbenik geografije Evrope pa se ne more pohvaliti niti z eno samo barvno reprodukcijo. Sami diagrami, grafične ponazoritve. . .

„Urejenost materialnih vprašanj bi izboljšala kakovost

pouka. Seveda pa se da veliko narediti tudi s predanostjo stvari. Menda dandanes le slaba polovica vseh profesorjev sledi zahtevam moderne šolske reforme. Drugi korakajo po starih poteh. Pedagogi z zastarelo miselnostjo, ki ne spremljajo vseh družbenih sprememb, ne bodo mogli ostati v službi malega slovenskega naroda. Pred mladino ni mogoče priti z nekakšnimi sintetičnimi definicijami.

Menim, da je nujno potrebno, da bi se ob gospodarski revoluciji začela tudi idejno-politična in kulturna revolucija. V naši družbi so še vedno skriti prosvetni delavci, ki niso predani naši stvari. Njihove glave so še vedno polne nekakšne stare ropotije!

Strašanska zabloda je misel, da je šola neproduktivna veja naše dejavnosti. Mar nam ne manjka več sto visoko izobraženih delavcev? Kdor se ni poizkušal izobraževati, tudi ne more ocenjevati naporne poti, ki človeka pripelje do izobrazbe in znanja. Dober vzgojitelj, dober učitelj je vendar tisti revolucionar, ki družbo bogati in jo dviga k uspehom. V tem konkurenčnem gospodarskem in političnem boju družba ne more napredovati brez strokovnjakov in revolucionarjev. Nujno je spoznanje: družba mora dati vzgoji in izobraževanju vse, kar je pač mogoče dati v sedanjih razmerah. Že pred leti sem trdil, da mora biti učitelj v Ljubljani ali v Murski Soboti za enako delo enako nagradjen. To ne more biti odvisno od samoupravnih sporazumov ali bogastva občine. . .

Upokojitev ni mirovanje. Angažiranost in revolucionarnost ne moreta zaspiti kakor otrok v materinem naročju. Samo delo dokazuje vrednost človekovega življenja. Profesor FRANJO VESELKO je tudi v pokoju še vedno aktiven. Hodi od šole do šole in predava. Pripravi si je nekaj tisoč barvnih diapozitivov, posnel predavanja posameznih metodskih enot na magnetofonski trak in. . .

„Izdelanih imam sedem biografskih in sedem bioloških

tem. Moj namen ni, da bi poučeval znanosti, ki jih sicer poučujejo strokovni profesorji. Mladini po šolah želim samo na najbolj nazoren način približati nekatera področja. Gradivo za moja predavanja dobim iz različne novejših literature. V svoji delavnici barvne posnetke fotografiram, jih natančno uredim in jim pripravim spremeno besedilo. Prav sedaj urejam metodično enoto Avstralije.

Plačilo? Na šolah najprej povem, da je moja fotografija pač samorastnik. Če dobim petnajst dinarjev za uro predavanja, si lahko kupim nov film in tako nadaljujem svoj program. Moj konjiček me spremlja že petdeset let. . .

Ura na steni pomirjujoče oznani zaokroženo uro! V ozadju je uokvirjena fotografija moža v partizanski uniformi. Po tistem, ko je prišel septembra 1943 iz internacije in se pridružil partizanom, je profesor Veselko ustanovil fotografsko sekcijo v propagandni komisiji pri predsedstvu SNOS v Beli krajini. Nazornost besede je kakor nazornost slike, je govoril takrat. In ko so vdrli na osvobodeno ozemlje Nemci in domobranca, je zbral fotografske negativne v pločevinaste škatle. Vedel je, da v tistih trenutkih niti blagajnik denarnega zavoda Slovenije, ki je imel v torbi partizanski denar, ni imel tolikšne vrednosti, kakršna je bila v pločevinkah.

Spomini. . .? Kljub vsemu od spominov ni mogoče živeti. Včasih je to celo s pokojnino težko. Petintrideset let miso mačje solze. Največ je vredno, če je človek svojemu poklicu zvest. Zvestoba pa se ne more poroditi niti v plačilni kuverti.

Psiček bo prišel na svoj račun. Gospodarju se zaplete pod noge. Še med vrati bevska v besede, ki se oprimejo spominov na Središče ob Dravi, na žensko, ki je revnim viničarskim otrokom delila kruh, ki so ga sprejemali kleče in s sklenjenimi rokami. Na srečo tistih časov dandanes skoraj ni več mogoče prepoznati. Nov čas zahteva nove ljudi.

(Foto: S. Teršek)

Naše delo je delo težaka!

Skoraj smešna postane resnica o trdem delu, ko se po petintridesetih letih zadnjikrat nasloniš ob rob zlizanega katedra in si priznaš: bilo je premalo, da bi zadostil svojim zahtevam in zahtevam novega časa. Poznaš naporno delo kmečkega človeka in viničarja z motiko, veš, da delavcu za strojem ni lahko priti do kosa kruha in ob koncu spoznaš, da je tudi učiteljski kruh presneto grenak. Učitelj ostane tudi v novih razmerah „Jerman“, ki se bojuje za človeka in revolucijo. Tudi dandanes je mogoče delati pedagoške „čudeže“, če je učitelj — učitelj. Človeku se v družbi, v kateri živi, ni vedno lahko uveljaviti. Še sreča, da so učenci kakor ogledalo, v katerem vidiš samega sebe in svoje sposobnosti. In se vprašaš: sem bil dovolj ali preveč prizanesljiv do njih in sebe? Mlad človek lahko veliko zmore. Če so za-

SODOBNA POTA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

PIŠE: DR. ANA KRANJC

Odnos med vzgojo in permanentnim izobraževanjem

(Nadaljevanje)

Permanentnost nam v Jugoslaviji ne pomeni le to, da naj bi vzgoja in izobraževanje trajala vse življenje in da bi morali biti v ta proces vključeni vsi ljudje. Pomeni nam mnogo več: na področje permanentne vzgoje in izobraževanja naj bi se stekali vsi „kanali“, vse izkušnje, ki si jih je pridobil človek v procesu svojega spremitve v izobrazbo, ki si jih je pridobil človek v procesu svojega spremitve v izobrazbo, ki si jih je pridobil človek v procesu svojega spremitve v izobrazbo. . .

V preteklosti pa sta formalna vzgoja in izobraževanje delovala celo v nasprotju z drugimi vplivi vsakdanje človekove prakse. Ne- redko smo slišali pritožbe, kako sta vzgoja in izobraževanje zlasti izobraževanje, saj vzgoje v takih razmerah skorajda ni bilo) neživljenjska in odtrgana od resničnosti. V permanentnem izobraževanju vzgoji se to ne bi smelo več dogajati, saj so vsa področja družbene prakse neločljivo povezana z vzgojnoizobraževalnim področjem. Kako bi se torej mogla med seboj odtujiti? Vzgoja in izobraževanje dajeta drugim področjem svoje rezultate, sočasno pa se opirata nanje, tako da od njih sprejemata stranske vzgojne vplive. Ti nastajajo kot stranski produkti nekaterih drugih dejavnosti, katerih temelj sestavljajo: delo, pridobivanje materialnih dobrin, kulturno uveljavljanje za smotno preživljanje prostega časa in podobno. Tako nastali „stranski“ vzgojni vplivi niso za permanentno izobraževanje nič manj pomembni kot formalni. Znatni jih moramo le ustrezno povezati in izbrati.

VZGOJNI VPLIVI IZ DRUGIH PODROČIJ V NAŠI DRUŽBI, UPORABLJENI V PRAKSI

Pot do permanentne vzgoje in izobraževanja ni preprosta. Pri nas smo že zdavnaj krenili po njej, ne da bi se tega zavedali. Tudi koncept permanentnega izobraževanja takrat še ni bil uveljavljen.

V praksi pa smo imeli že več takih primerov. Politehnična vzgoja približuje izobraževanje vplivom dela in neposredne proizvodnje. Podobno delujeta tudi obvezna praksa in občasno vključevanje v delovne kolektive, ki je predvideno za srednješolce. Poiskati moramo globlji pomen, ki ga ima taka praksa za razvijanje in uresničevanje permanentnega izobraževanja. V reformirani višji in visoki šoli, ko se starost študentov v primerjavi s starostjo učencev na nižjih ravneh šolanja precej zviša — učence že štejemo med odrasle ljudi — si bosta proizvodno delo in študij izmenično sledila in se dopolnjevala. To delo pa naj bi bilo čim tesneje povezano z vzgojnimi in izobraževalnimi prizadevanji na ustanovah, ki se ukvarjajo s tovrstno dejavnostjo.

Skoraj praviloma v naših poklicnih šolah dopolnjujejo splošno izobrazbo tako, da učenci obiskujejo prireditve in sodelujejo v različnih umetniških dejavnostih. Sportno uveljavljanje kaj radi izkoristimo za pospešeno vzgojno vplivanje na oblikovanje dobrega kolektiva in razvijanje samozavesti, samodiscipline, vztrajnosti in nekaterih drugih osebnosti potez. Takšna zveza med vzgojo in športom mnogokrat ni več neključna, ampak načrtna in name-noma izrabljena.

Ti „zunanjii“ vzgojni vplivi drugih področij družbenega življenja predvsem vzgajajo in manj izobražujejo. Svojih izkušanj pa s tem ne obogatimo veliko. Ko pa so le-te izkušnje emocionalno obarvane, se nam vtisnejo globoko in zavest in vzgojno delujejo. Permanentno izobraževanje daje možnost, da človek po tej poti pridobiva predvsem vzgojne vplive; ti razvijajo nekatere osebnostne poteze in značilnosti, manj pa neposredno bogatijo znanje. Po tej poti pridobiva torej permanentno izobraževanje močnejši vzgojni vpliv. Take vrste vzgojni vplivi, ki prihajajo neposredno z življenjsko prakso, so tudi jedro celotne vzgoje. Zaman prizadevanje, da bi človeka lahko spremenili s prepričevanjem in govorjenjem. Zgodilo naj bi se še nekaj več: v osebnosti naj bi nastali potrebne premiki. K temu pa šolske oblike dela kaj malo pripomorejo. Opraviti imamo torej z mislijo, da „človek postane to, kar izoblikuje življenje, ne more pa mu nekdo ukazati, kaj naj postane“.

V tako pojmovanem konceptu permanentnega izobraževanja in vzgoje dobiva vzgojitelj — učitelj nove funkcije ali pa so le-te zastopane močnejše kot v prejšnjih oblikah vzgojnoizobraževalnega dela. Bil naj bi osebnost, odprta tudi drugim dejavnostim, posegal naj bi v neposredno prakso tudi na drugih področjih uveljavljanja v družbi in poskušal vplivati na ustvarjanje takih življenjskih razmer, kakršne so potrebne za uresničevanje naših smotrov s področja vzgoje in izobraževanja. To pa pomeni, naj bi bil učitelj čim tesneje povezan z vsakdanjo politiko in perspektivnim načrtovanjem, z neposrednim proizvodnim delom, umetnostjo, kulturo itd. Vzgojni smoter, da oblikujemo socialistično samoupravno osebnost, bomo v šolskih klopek laž ko le delno uresničevali, čeprav bo naš proces vzgoje in izobraževanja permanenten. Močnejši vpliv bodo imele

življenjske razmere in praksa ljudi. Zato ne sme biti pedagogu ali andragogu vseeno, kaj se dogaja na drugih področjih družbenega življenja, saj sta sedaj tudi vzgoja in izobraževanje z njimi neločljivo povezana. Nastaja odnos sistematične, namenske medsebojne obojestranske povezanosti. Vedno smo se zavedali, da je učitelj sočasno tudi politični delavec, v našem konceptu permanentnega izobraževanja pa je postalo to še bolj očitno.

Ob pojavljanju permanentnega izobraževanja se je v tujini sprožil plaz ekstremistične literature (vsi poznamo npr. dela Ivana Ilčina) z namenom, da bi povsem zanikali vrednost šole kot vzgojnoizobraževalne ustanove. Potreba po poudarjanju neformalne vzgoje in izobrazbe poleg formalne, tako kot je deloma začrtuje prav koncept permanentnega izobraževanja, je v takih gledanjih doživela ekstatko zanikanja vsega formalnega. Proti takim stališčem smo se uprli, ker gledamo gradi:ev naše družbene prihodnosti bolj konstruktivno, smiselno in povezano v celoto znanosti in marksistične ideologije.

Zmernejša in bliže našemu konceptu permanentnega izobraževanja so stališča znanega pedagoga Dohmena iz Getungena, ki pravi: „Dajmo šoli in življenju ustrezno mesto v vzgoji“. Sprašuje se, zakaj bi posebej učili ljudi to, kar jim daje življenje že na drugih področjih? Pri tolikšnih zahtevah, kakršne jim nalagamo s permanentnim izobraževanjem, bi bilo težko vse zadovoljiti samo po eni od teh dveh poti: na eni strani da bi vzgojo prepuščali „zgodbam“, ki jih je pisalo življenje“ (tako nekako si tudi Ilich predstavlja družbo brez šol), na drugi strani pa, da bi vzgojo in izobraževanje še vedno zapirali v šolske klopi. Pri tolikšnih zahtevnostih, kakršni morata biti kos permanentna vzgoja in izobraževanje v današnji družbi, v celotnem razvoju po znanstveno tehnični revoluciji, bi katerakoli od teh poti odpovedala. Več kombiniranih virov in težnja, da bi izkoristili vse možnosti za vzgojo, postopoma uresničujemo načela permanentnosti.

V naši družbi se v konceptu permanentnega izobraževanja poudarja vzgojno prizadevanje, zlasti na področju družbenopolitične vzgoje. Z naprednimi družbenimi ideali in znanstvenim svetovnim nazorom, kakršnega zagovarjamo pri nas, so se potrebe po vzgoji še posebno povečale. Vedno večji pomen dobiva razvijanje osvobodilnosti ljudi, saj temelji na njej ves naš družbeni sistem; za to pa je potrebno čim bolj intenzivno vzgojno delo, seveda dopolnjeno z ustreznimi vsebino. O samoupravni socialistični osebnosti pa ne moremo govoriti, če prej v „učencu“ ne razvijemo nekaterih osebnostnih značilnosti. Tak človek bi lahko znal na pamet odlomek iz Marxovih in Engelsovih del, pa bi ostal vseeno zgolj informiran. Morda bi mu lahko celo rekli, da je izobražen, kljub temu pa ne bi bil sposoben ravnati tako, kot pripoveduje.

Silnice našega družbenega razvoja še povečujejo pomen vzgoje pri permanentnem izobraževanju.

(Prihodnjič naprej)

RADIO IN ŠOLA

Vzgojnoizobraževalni program radia

01.20 — Začetna „tujost“ izobraževalnega programa znotraj radia in nekatere njegove poznejše zveze z vzgojnoizobraževalnimi ustanovami so očitno pustile še zdaj zaznavno sled. Posledica je neuspešnost poskusov, da bi vsaj nekoliko uskladili sistematska prizadevanja izobraževalnega programa z drugimi oddajami, ki imajo širši izobraževalni pomen. Ker gre za razvoj vzgoje in izobraževanja — v skladu z družbenimi dokumenti — v smeri uresničitve koncepcije permanentnega izobraževanja, ostaja ta — denimo — notranja naloga radia odprto vprašanje.

02.00 — Vzgojnoizobraževalni sistem po letu 1950 ni bil najbolj povezan z ustanovami, specializiranimi za sistematično oblikovanje družbeno sprejetih smotrov vzgoje in izobraževanja. Leta 1954 je takratni svet za kulturo in prosveto LRS imenoval ožjo, leto pozneje pa še širšo komisijo za radijske šolske ure. Obe komisiji pa sta imeli „sodelovanje pri izbiri“ ali pri „sestavi“ programa le za bolj obrobno nalogo, bolj pa sta se — vendar le dve leti — angažirali pri uveljavljanju „radijske šole“ v šolah. Očitno se je radio ranil koncepta tako imenovanih vzornih učnih ur, ki je za program zaradi številnih razlogov nesprejemljiv, a je tudi šoli malo koristil.

Močan impulz je dobil vzgojnoizobraževalni program na I.

svetovnem kongresu izobraževalcev radia in televizije v Rimu leta 1961. Tam so bile razrešene številne dileme glede vzgojnoizobraževalnih programov množičnih medijev v izobraževalnem procesu, jasnejša pa je postala tudi zveza med splošnimi družbenimi smotri vzgoje in izobraževanja ter njihovo operacionalizacijo v programih. Vključena v celotni program je ta problem uspešno razreševala redakcija sama vse do leta 1970, ko je ob zahtevni problematiki prve izključno vzgojne oddaje ustanovila ustrezno strokovno skupino. Ta je za potrebe oddaje oblikovala družbene potrebe ter smotre tega vzgojnega prizadevanja in jih tudi operacionalizirala za vsako oddajo posebej. Od leta 1971 so strokovne skupine za posamezna predmetna področja, sestavljene iz predstavnikov zavoda za šolstvo SRS, predstavnikov strokovnih ustanov in društev, pedagogov — praktikov in redaktorjev vzgojnoizobraževalnega programa, stalna ustanova za sestavljanje letnih programov. Med merili, po katerih se strokovne skupine ravnajo, je na prvem mestu aktualna družbena potreba po nekem programu. Maja leta 1971 je komisija Jugoslovanske radiotelevizije — sestavljajo jo uredniki izobraževalnih programov vseh postaj — sklicala v Ohridu I. jugoslovansko posvetovanje na temo „Radio in šola“. Poleg ra-

dijskih delavcev so se ga udeležili številni predstavniki družbe, predstavniki republiških sekretariatov in zavodov za šolstvo ter ugledni strokovnjaki iz republike in pokrajin. Ena pglavitnih nalog tega in naslednjih posvetovanj, ki naj bi bila vsako drugo leto, je prav razpravljanje o urgentnih družbenih smotrih vzgoje in izobraževanja in o možnostih radia pri uresničevanju teh smotrov.

Leta 1973 je rtv Ljubljana imenovala petnajstčlanski svet, za izobraževalni program kot najustrenejši organ za uveljavljanje družbenih interesov pri načrtovanju in realizaciji izobraževalnega programa.

02.20 — Zveze, ki zagotavljajo dotok znanja, so bile po letu 1950 prav zaradi posebnih značilnosti medija nekaj časa najšibkejša točka programa. Redakcija je predvsem iskala avtorje, ki bi bili sposobni radiofonsko oblikovati gradivo, takih pa je bilo med učitelji še malo, še manj pa med strokovnjaki. Položaj se je izboljšal kmalu po letu 1960 z novim znanstvenim naraščanjem, ki ga je bilo lažje pridobiti za sodelovanje. Od takrat se je strokovna raven sodelavcev nenehno izboljševala. Neke vrste prelomnica so leta 1971 uveljavljene strokovne skupine za predmetna področja. Te zagotavljajo, da sodelujejo pri programih strokovnjaki (ugledna znanstvena ustanova) in strokovno društvo. Razen pisateljev in novinarjev so sodelavci praviloma univerzitetni učitelji. Hkrati s tem in z

večjim uveljavljanjem učne tehnologije nasploh se je povečalo tudi zanimanje pedagoških strokovnjakov za vprašanja metodike vzgoje in izobraževanja po radiu in televiziji. Strokovni članki o teh vprašanjih so vse pogostejši, tuja tozadevna literatura pa že tako slabo pregledna zaradi številnosti, da bi kazalo poskrbeti za ustrezno dokumentacijsko službo pri kaki od obstoječih znanstvenih institucij.

02.30 — „Pasivne“ zveze je imela redakcija od vsega začetka, ker je prejela programe iz mnogih držav, redno pa iz Švice, obeh Nemčij, Čehoslovaške in, seveda, od vseh jugoslovanskih postaj.

Od institucionalnih oblik sodelovanja in izmenjave izkušenj je treba omeniti sodelovanje na obeh svetovnih kongresih: leta 1961 v Rimu in leta 1967 v Parizu, nadalje že omenjena jugoslovanska posvetovanja in stalno sodelovanje z izobraževalnimi programi jugoslovanskih postaj prek območne komisije JRT.

Prvi poskusi skupnih vzgojnoizobraževalnih programov jugoslovanskih postaj v petdesetih letih so ostali brez rezultatov. Sodelovanje se je pozneje skrčilo na priložnostno zamenjavo besedil. Šele v šolskem letu 1972/73 je bil realiziran prvi večji skupni projekt — ciklus oddaj „Književnost jugoslovanskih narodov in narodnosti po drugi svetovni vojni“. Ta ciklus za srednje šole oddajamo v tem šolskem letu. Uresničeni so tudi

nekateri zelo uspešni skupni projekti oddaj tujih jezikov za osnovne šole, vendar za enega takih — 35 oddaj angleščine za osnovne šole — kljub zavzemanju sosveta v letošnjem letu ni bilo mogoče dobiti programskega časa. Ciklus smo odstopili zavodu za šolstvo SRS, da bo razmnožil posnetke in jih poslal šolam, ki imajo fonolaboratorije.

Zaradi več razlogov, predvsem pa zaradi preobremenjenosti s programskim delom so nezadostni osebni stiki redaktorjev z delom drugih postaj — tako jugoslovanskih kot tujih. Študijskih potovanj v tujino — z eno izjemo — sploh ni bilo, čeprav so v nekaterih drugih jugoslovanskih postajah (Zagreb, Beograd, Sarajevo, Skopje) vsakoletna „praksa“. Nadaljnja naloga je uresničitev enega izmed sklepov posveta v Hercegovnem, po katerem je treba zagotoviti specialistično izpopolnjevanje programskih delavcev (do pridobivanja akademskih naslovov) v ustreznih domačih in tujih ustanovah.

03.20 — Med vsemi zvezami je v sklopu „izhodnih zvez“ najdlje zaostajala informacija o programu. Šele leta 1952 je bil v Prosvetnem delavcu prvič objavljen program radijske šole za mesec september in šele leta 1955/56 je nastala skromna priloga Prosvetnega delavca Radio in šola. Ta oblika obveščanja (za tri mesece vnaprej) se je obdržala vse od leta 1972/73, ko je po dolgoletnih prizadevanjih in zahvaljujoč ra-

zumevanju izobraževalne skupnosti SRS in republiškega zavoda za šolstvo prvič izšla posebna publikacija Radijska šola — s programom, komentarji in nujnimi referencami za celo polletje. Ta publikacija je — po podatkih, ki so na voljo — v zadnjih dveh letih zelo veliko prispevala, da so izobraževalni program radia v šolah bolj poslušali in bolj smotro uporabljali. Z nekaj več stroški in sodelovanjem bi lahko komentarje k posameznim oddajam ali ciklusom opremili z nekaj diapozitivi in se tako približali drugod zelo razširjeni „radioviziji“; ta celo v visoko razvitih zahodnoevropskih državah pogosto nadomešča drago in kdaj pa kdaj nepotrebno televizijsko oddajo.

Po začetku izhajanja programske publikacije je uredništvo ohranilo prostor v Prosvetnem delavcu za sprotni stik z uporabniki programov; opozarja jih na oddaje ali cikle, ki jim želi dati poseben poudarek in podobno.

V zadnjih treh letih se je redakciji posrečilo zainteresirati tudi oba ljubljanska dnevnika, da občasno opozarjata svoje bralce na vsebino izobraževalnega programa, bolj ali manj redno pa tudi o posameznih izrazitejših oddajah. Hkrati se povečuje tudi publicistična dejavnost programskih delavcev in nekaterih ožjih sodelavcev, ki se strokovno ukvarjajo s problemi vzgoje in izobraževanja s pomočjo množičnih medijev.

J. DOKLER

ARMADA SMO VSI

Kažipot v vojaški poklic (I)

V začetku vsakega šolskega leta začne zvezni sekretariat prek republiških in občinskih organov za narodno obrambo objavljati razpise za vojaške šole in akademije. Razpisi, v katerih vabijo učence, naj se odločijo za delo in šolanje v vojaških vrstah, prihajajo v šole. Učencem ponujajo tudi neposredno materialno pomoč. Tako je bil septembra objavljen razpis za vojaške študente — učence srednjih šol in študente, v začetku decembra pričakujemo razpis za vpis v vojaške srednje šole in gimnazije, marca prihodnjega leta pa bo objavljen razpis za vojaške akademije. Ker je sodelovanje prosvetnih delavcev pri teh razpisih še posebno pomembno, upamo, da se že pripravljajo za določne akcije. Radi bi jim pomagali z nekaterimi napotki.

DOGOVOR

— KLJUČ DO USPEHA

Vemo, da so učitelji samo člen v verigi tistih, ki usmerjajo mladino v vojaške šole in akademije. Razumljivo pa je, da se tovrstne akcije začno in končajo v šolah — tam, kjer šolarji (povečini osnovnošolci) preživijo večji del dneva. Šola je torej tisto žarišče, kjer je razpisom posvečeno največ pozornosti, čeprav se z njimi ukvar-

jajo tudi druge organizacije in forumi. Vsako nenačrtno delo torej vpliva na njeno redno dejavnost in obremenjuje prosvetnega delavca, ki ima že tako veliko obveznosti. Še pred začetkom akcije, takoj ko so razpisi objavljeni, se je torej treba v občini in šolah dogovoriti o vsebini in načinu dela. Če hočemo, da bo ta dejavnost uspešna, je treba natančno določiti naloge. Glede na to so posebno pomembni koordinacijski odbori v šolah in občinah, ki združujejo prizadevanja in usmerjajo akcije. Tam, kjer teh odborov še ni, naj šole pripomorejo, da bodo ustanovljeni.

Koordinacijski odbori bodo pomagali učiteljem spoznavati dijake z vojaškim poklicem in s sistemom šolanja. Obveščali jih bodo o akcijah na terenu; to bo zanje še posebno zanimivo, saj se bodo sproti seznanjali z novostmi, za sedaj s tistimi, ki jih prinaša novi zakon o službi v oboroženih silah in vojaških šolah, in zadevajo položaj in šolanje vojaških oseb. Še posebno je treba poudariti pomen neposrednega povezovanja z občinskimi organom za ljudsko obrambo, ki je sproti obveščen o vseh novostih. Prav tako potrebno je tudi sodelovanje z drugimi organizacijami, posebno s tistimi, ki imajo na tem

področju družbenopolitične obveznosti, npr: SZDL Slovenije, ZSM Slovenije, Zveza rezervnih vojaških starešin, Zveza borcev in organi Teritorialne obrambe.

KAKO BOMO DELALI

Načrtovanje vsebine in oblik teh dejavnosti je še posebno pomembno. Praksa kaže, da so frontalni, občasni in slabo pri-

Prihod na proslavo (Foto: M. Garbajs)

pravljene nastopi tistih, ki želijo pridobiti mladino za vojaški poklic, povsem neuspešni. Zato mora postati ta dejavnost sestavni del usposabljanja dijakov za obveznosti, ki jih bo imel pri obrambi. Množica informacij, parada ljudi, ki jih dijaki ne vidijo tako pogosto in pretirano poudarjanje mesta in vloge oboroženih sil, pomena vojaškega poklica in drugo, zbuja nezaupanje celo pri tistih, ki bi se morebiti odločili za vojaški poklic.

Najbrž se vsi strinjamo s tem, da je treba ob razpisih pridobiti čimveč mladine — fantov in deklet za šolanje v vojaških šolah. Pozornost je treba posvetiti tistim, ki se za ta poklic še posebno zanimajo. Zdi se, da marsikje celo nimajo pregleda nad tem, kaj menijo starši o odločanju učenca za vojaški poklic. To pomeni, da moramo takim učencem povedati, kako naj se prijavijo na razpis, ne pa da jih šele spodbujamo in jim posredujemo prve informacije.

POSAMEZNIKU VSO POZORNOST!

Tem besedam bo prav gotovo pritril vsak učitelj, saj so vodilo njegovega vsakodnevnega dela. V praksi pa žal nimamo izdelanih enotnih metod o tem, kako obravnavati kandidata, ki se je odločil za vojaški poklic. Učitelj je torej odvisen od izkušenj, ki si jih je že pridobil pri delu z mladino, posebno tam, kjer služba za poklicno usmerjanje ne pomaga dovolj. Ne glede na to pomanjkljivost pa je dijaku, ki se je že odločil za vojaški poklic, vendarle mogoče pomagati. Na primer: učencu pomagamo pojasniti razpis, ki je kljub grafični nazornosti za marsikoga in celo za starše preveč zapleten. Učitelj lahko napoti učenca neposredno na občinski organ za narodno obrambo, kjer mu razložijo besedilo. Ob tem pa moramo upoštevati tudi pomemben psiho-

loški nagib: dejstvo, da se učenec sreča z nepoznanimi ljudmi v novem okolju. Prav gotovo pa je najbolje, da dobe učenec in njegovi starši temeljne napotke že kar v šoli.

In še o problemu, ki nastane, če kandidata zavrnejo zaradi zdravja, neustrezne splošne psihofizične zmogljivosti ali zaradi slabega uspeha. Menimo, da bi lahko zdravniki v šolskih ambulantah načrtno spremljali zdravstveno stanje morebitnih kandidatov. Če bi to res izvajali, potem najbrž ne bi bilo treba vojaškim zdravstvenim organom vsako leto zavrniti kar polovico kandidatov, poslanih na zdravniške preglede. Učencem, ki so se odločili za vojaške šole, bi morali v zadnjih dveh razredih osnovne šole posvetiti tudi več pozornosti, tako da bi si izboljšali učni uspeh. S takim ravnanjem bi prav gotovo zmanjšali število tistih, ki so jih pri sprejemu v vojaške šole zavrnili, pa imajo kasneje težave pri odločanju za drugačen poklic in šolo.

Pri delu s posameznimi kandidati bi morali bolj kot doslej upoštevati možnost, da bodo zavrnjeni pri vpisu v vojaško šolo. Treba jim bo torej pomagati pri novih odločitvah za poklic in šolo. Z zavodom za poklicno usmerjanje ali z drugimi se je treba dogovoriti, da bodo zavrnjenemu kandidatu pomagali pri poznejšem vpisu. Morda bo kdo dejal, da tako odvrčamo kandidate. Prepričani pa smo, da bomo prav s takim premišljenim in vsestranskim izpeljanim izborom dokazali morebitnemu kandidatu in njegovim staršem, da ne „lovimo“ kandidata s številnimi obljubami, ki jih včasih ni mogoče izpolniti, temveč da gre za vsestransko skrb, da bi zagotovili mlademu človeku čim boljše poklicno usmeritev in uspeh v življenju.

FRANC VRANČIČ

(Prihodnjic naprej)

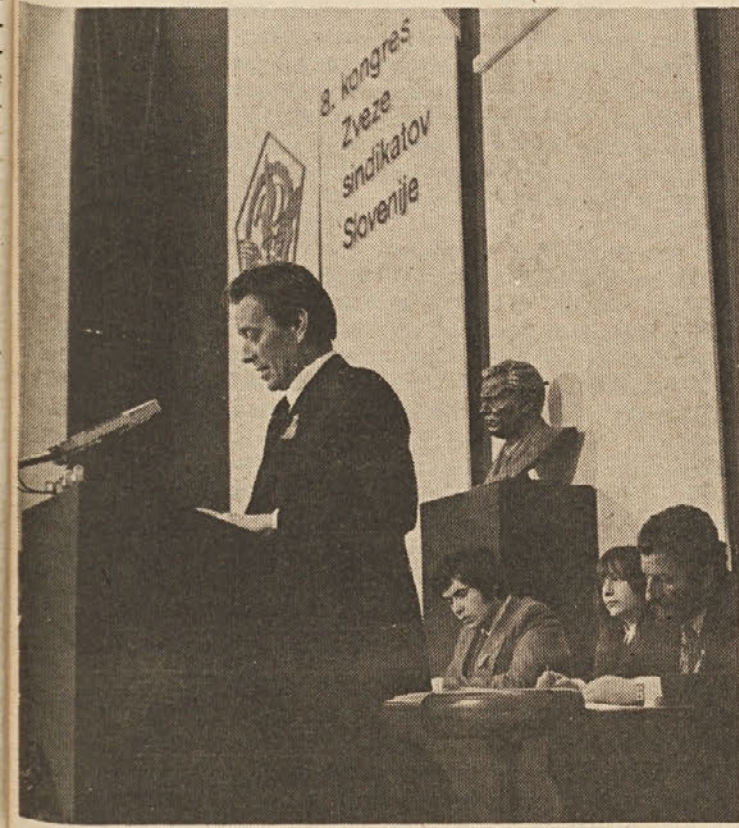
8. KONGRES ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

Izjemna množičnost in velika enotnost

Naloge sindikatov o uresničevanju vodilne vloge delavskega razreda

Iz referata Janeza Barboriča, predsednika republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije

Dokumenti 8. kongresa Zveze sindikatov Slovenije pomenijo neposredno uresničevanje nove ustave. Ko se je delavski razred Slovenije, organiziran v sindikatih, množično in enotno opredelil zanjo, se je s tem ponovno, kot vedno doslej, opredelil za dosledno uresničevanje politike, ki jo tako uspešno vodi Zveza komunistov s tovaršem Titom na čelu.

„Samoupravno in politično organiziran delavski razred je neposredni nosilec celotnega napredka družbe, ki s tem ne prevzema le pravic, temveč prevzema tudi odgovornosti,“ je poudaril v uvodnem delu svojega referata inž. Janez Barborič, nato pa podrobneje razčlenil nekatere negativne pojave v naši družbi, ki so se v preteklem obdobju izražali tako v gospodarskem razvoju kot v praksi in idejnih pogledih do vprašanja osnovnega proizvodnega odnosa, to je samoupravljanja.

Če bi se ti pogledi in praksa splošno uveljavili, bi lahko ogrozili vodilno vlogo delavskega razreda v družbi. Taki pojavi imajo svojo osnovo v neobvladanih protislovjih, ki izvirajo iz razmer, v katerih živimo, in iz njih rastejo tudi ljudje, ki jim ni do tega, da bi revolucijo pripeljali do kraja, pa se zato, da bi ohranili privilegije in moč odločanja o presežnem delu, obešajo na levo ali desno. Lagodnost v naši organizaciji je tem silam v preteklosti gotovo olajšala protisamoupravno delovanje.

Preteklo razdobje lahko z vso pravico označimo kot čas, v katerem je dokončno prevladalo spoznanje, da je za delavski razred ključno vprašanje njegovo mesto in vloga v samoupravnem odločanju. Še več! Ustavno-pravno in vse bolj tudi v praksi je postalo nesporno, da samoupravna demokracija in na delegatskih načelih zgrajen političen sistem ni demokracija za nikogar, ki bi deloval proti družbeni ureditvi, ki temelji na samoupravljanju. To je pomembno ne le za današnji in prihodnji položaj našega delavskega razreda, temveč tudi za nadaljnja gibanja v mednarodnem delavskem gibanju. Dobljena bitka za nov položaj delavcev v družbi ni prišla sama po sebi in sama po sebi ne bo trajna. Gotovo bo terjala še nove napore, spopade, razčiščevanja in akcijsko usmerjenost tudi v naši organizaciji. Kongresi ZK so nedvoumno zavzeli člane ZK, da so na čelu teh akcij povsod in tudi v sindikatih. Ustavljene so možnosti, da bomo laže uresničili cilje in prevzemali odgovornost, ko bo šlo za odločanje o posameznih vprašanjih nadaljnega razvoja družbe.

VPRAŠANJA IN KRITIKA — KAZALEC NAKOPIČENIH PROBLEMOV

Delavci so bolj redko govorili o birokratizmu, teokratizmu, etatizmu in vseh drugih izmih. Toliko bolj pa so razmišljali in iskali odgovore na vprašanja stvarnih družbenih odnosov, ki jih cela vrsta izmov besedno izraža. Nismo bili vedno sposobni dojeti „nerazumevanja“ delavcev, njihove kritike in predlogov, ko so samoniklo, brez velikih besed izražali svoje odpre proti rešitvam in idejno zgrešenim težnjam. Njihovi predlogi, utemeljena vprašanja in kritika so bili veren kazalec nakopičenih družbenoekonomskih, socialnih in političnih problemov v naši družbi. Ti problemi so imeli korenine na eni strani v težavah materialne narave, ki jim preprosto nismo bili kos, in na drugi strani tudi v naši lastni idejnopolični nesposobnosti, da bi jih z enotno družbeno akcijo učinkovito razreševali. Zaradi družbene moči delavcem odtujenih središč gospodarske in politične moči so bili delavci bolj ali manj odnjeni od razreševanja teh nasprijet.

Preteklo razdobje pomeni tudi za našo organizacijo bogato šolo. Ponovno nas je poučila, da zmaga v revoluciji sama po sebi še ne zagotavlja tudi zmage socialističnih samoupravnih odnosov. Pokazala je tudi, da zmaga v revoluciji ne razreši enkrat za vselej družbenih nasprijet, ki so očiten spremljevalec nadaljnje socialistične graditve. V družbi, ki jo gradimo na temeljih samoupravljanja, se delavski razred s svojo avantgardo niti za trenutek ne more zanašati na to, da bo samoupravljanje samo po sebi postalo resnično. Prav tako se delavski razred ne more zanašati na to, da mu bo samoupravni položaj v družbi zagotovil nekdo zunaj njega samega in zunaj njegove politične avantgarde. Res pa je, da se vedno znova ponujajo kandidati, ki bi hoteli z njim lastnimi predstavami o svobodi in sreči delavskega razreda v njegovem imenu prevzeti resnično oblast.

Na 4. konferenci smo sprejeli jasnejša izhodišča o tem, kako mislimo sistem samoupravnega sporazumevanja o delitvi dohodka in osebnih dohodkov po

staviti v službo nagrajevanja po delu in kako ga nadalje dograjevati brez neposrednega državnega vmešavanja. Odgovor na vprašanje, do kam smo prišli, daje poročilo. Razlogov za samozadovoljstvo nimamo, še zlasti ne, ko gre za družbeno oceno ekonomskih meril v obstoječih samoupravnih sporazumih. Isto velja tudi za uveljavljanje teritorialnega samoupravnega sporazumevanja in za uveljavljanje demokratičnih samoupravnih postopkov, katerih izvajalci naj bi bili delegati TOZD, konstituirani v zbere podpisnikov.

Akcijsko smo se usmerili tudi na vrsto drugih področij družbenega življenja, ki so jih kot pomembna in skupna postavile naše organizacije v pripravi na 4. konferenco ZSS. Osnovni namen poročila o delu RS ZSS je, da omogoči članom in delegatom 8. kongresa kritično oceno dosežkov in slabosti v uresničevanju nalog v času od 7. občnega zbora. Od ocene kongresa, do kam smo prišli, kje smo ostali nedorečeni in kje smo zaostali v spreminjanju obstoječega stanja, pa bo končno odvisna tudi vsebinska in akcijska usmeritev kongresu predloženih sklepov in delovanje naše celotne organizacije.

SAMOUPRAVLJANJE: VSOTA PRAVIC IN DOLŽNOSTI

Iz ustavne opredelitve vloge in položaja sindikatov izhaja, da gre za organizacijo delavcev, ki je njihovo sredstvo za celotno uresničevanje socialističnih samoupravnih odnosov. Sindikati odslej ne prevzemajo le poslošenih interesov delavskega razreda. Ustavljene so ustavnopravne možnosti, da postanejo sindikati neposredni nosilci, na primer, samoupravnega in družbenega dogovarjanja, ki je v sedanjem trenutku gotovo ključna naloga naše organizacije. Prisotnost sindikatov v razreševanju družbenih zadev na temelju samoupravnega sporazumevanja pa nosi v sebi tudi odgovornost za politično usklajevanje posameznih interesov delavcev s skupnimi interesi. Noben normativni akt, pa tudi ustava, ne morejo že samo s tem, da so sprejeti, zagotoviti tudi resničnih samoupravnih odnosov. O tem nas dovolj jasno prepričujejo pretekle in današnje bitke za konstituiranje združenega dela na ustavnih osnovah in še zlasti za spreminjanje stvarnih družbenoekonomskih odnosov. Iz teh splošnih in večkrat ponovljenih ugotovitev sledi nekaj političnih sklepov, ki jih bomo upoštevali, ko bomo uresničevali na tem kongresu sprejete sklepe.

Ko gre za razreševanje kratkoročnih in dolgoročnih vprašanj nadaljnega razvoja družbe, je naša organizacija sestavni del organiziranih socialističnih sil, ki se bojujejo za samoupravljanje. To je treba poudariti, ker tudi v dosedanjih praksi niso bili redki primeri, da smo sami zlezli ali pa so nas od zunaj potiskali na pozicije znanih „zgodnjih sindikalnih zahtev“, na enostransko kritiziranje družbenih pojavov in iskanje odgovornosti zunaj nas. Vodilne vloge delavskega razreda in s tem njegove diktature razredu ne more zagotavljati nihče razen delavcev. V pogojih, v katerih izhajajo odločitve vse bolj iz samoupravnega organiziranih delavcev, zato ni mogoče valiti odgovornosti na druge, pa naj gre za odločitve temeljni organizaciji združenega dela ali za odločitve v zvezni skupščini. Drugače povedano, delavcem bomo delali slabo uslugo in kot organizacija ne

bomo prispevali k utrjevanju njihovega samoupravnega položaja, če se ne bomo sposobni tudi za ceno trenutne nepopularnosti upreti metodam in vsebini klasičnega sindikalnega delovanja.

Temeljno področje naše delovanja je politična bitka za to, da bodo delavci v združenem delu odločili o uporabi preseženega dela. Zanj imamo v ustavi močno oporo, v glavnem pa smo uspeli tudi v samoupravnih aktih organizacij združenega dela vsaj normativno opredeliti pravice in dolžnosti sindikalnih organizacij. Seveda cilj takih določb v samoupravnih aktih ni krepitev vloge organizacije kot predstavnice delavskega razreda. Nasprotno! Prispevati morajo h krepitvi samoupravnega položaja delavcev, ki s svojo organizirano akcijo — to je s sindikati — skozi samoupravni sistem razrešujejo vse svoje probleme in probleme družbe kot celote.

Lastne politične izkušnje nas učijo, da zgolj podpiranje vseh in vsakršnih zahtev delavcev ne more kaj prida prispevati k revolucionarni preobrazbi družbe. V glavnem uspešno, vendar še ne povsod in vselej, se nam je posrečilo premagati mnenja, da je samoupravljanje le vsota pravic in ne hkrati tudi dolžnosti. Tudi v prihodnje ne more biti dvoma o tem, da samoupravno dogovorjene in sprejete norme obnašanja pomenijo samoupravni red in disciplino, ki si ju nihče ne more in ne sme krojiti po svoje.

NIČ POMEMBNEGA — BREZ SINDIKATA

V spoznanju, da na sedanji stopnji našega samoupravnega socialističnega razvoja potrebujemo nove ustreznejše oblike organiziranosti, smo se na osnovi sklepov 4. konference Zveze sindikatov Slovenije lotili velikih nalog za vsebinsko, kadrovsko in organizacijsko preobnovo naše organizacije. Za cilj smo si postavili sindikat kot organizirano članstvo v konkretni akciji za popolno, resnično in vsakdanjo oblast delavskega razreda nad pogoji in sadovi njegovega dela. Gre za tak sindikat, brez katerega se ne bo na nobeni ravni družbene organiziranosti zgodilo prav ničesar, kar je pomembnega za delavca. Tak sindikat je nujen sestavni del samoupravljanja in političnega sistema, je njegova politična hrbtenica, njegova spodbuda, samoupravna šola in politični nadzor. Gre za sindikat kot najširšo družbenopolitično organizacijo delavskega razreda, ki se na razrednih temeljih in pod idejnopoličnim vodstvom Zveze komunistov vztrajno in odločno bojuje za uresničevanje pristnih delavskih interesov in se pri tem najtesneje povezuje z drugimi socialističnimi silami v okviru Socialistične zveze delovnega ljudstva kot naše enotne skupne fronte za nadaljnji razvoj socializma.

Navedene preobrazbe v organiziranosti in delovanju sindikatov in njihove Zveze sindikatov seveda ni mogoče uresničiti z dekretom, še manj pa v spontanem procesu. Tudi pre-

obrazba sindikatov je bitka za zaostalostjo in neznanjem, z nasprotniki samoupravljanja ter oblasti delavstva nad dohodkom in s pristaši ideje o sindikatu kot nepolitični organizaciji za predavanja, preskrbo in prireditve. In nosilci te bitke za nov sindikat so enako kot v bitki za resnično samoupravljanje najzavednejši delavci-komunisti in drugi sindikalni aktivisti.

SKRAJNOSTI

Za akcijsko opredeljevanje, še zlasti v času, ko si prizadevamo uresničiti vsebinsko zasnovane ustave in sklepe kongresov ZK, je pomembno nenehno ugotavljati idejne pojave, ki bi nas lahko onespobljali za akcijo, in na tej osnovi tudi ukrepati. Ni namreč mogoče uspešno voditi in izpeljati sprejetih nalog, ne da bi imeli za osnovo izčističene poglede do razrednega bistva družbenih akcij; celo takrat ne, ko gre za na videz nepomembne cilje. To pa pomeni miselni nemir in kritičnost do doseženega, kot tudi kritičnost in spopadanje z idejami, ki bi zanižale vodilno vlogo delavskega razreda.

V ocenah sedanje stopnje razvitosti samoupravnih odnosov imamo opraviti z dvema skrajnostma. Na eni strani ugotavljamo samozadovoljstvo z že doseženim, na drugi strani pa ugotavljamo slepoto za vse pozitivne dosežke v preobrazbi družbe na samoupravnih osnovah. O tem ne bi bilo treba govoriti, če take politične ocene ne bi hromile aktivnosti političnih organizacij. V vsakodnevem življenju se dogaja, da črnogledne ocene usmerjajo vodo na mlin tistim silam, ki praviijo — in tako poizkušajo tudi delovati — češ, ni še prišel čas, da bi neorganizirano združeno delo prevzemalo dovčrajšnje državne funkcije. Pri tem pa je res, da so te vrste izgovori obrabljene fraze tistih, ki jim ni za nikakršne spremembe. Rajše čakajo, kaj bodo storili ZK, sindikati in druge politične organizacije. Tudi samozadovoljnejšem je lahko, saj so zadovoljni že z normativnimi opredelitvami samoupravnih odnosov in ne glede na resnično življenje menijo, da je čas za počitek.

Znane so z zahoda prinesene in vsiljevane ideje, po katerih samoupravljanje omejujejo na soudeležbo (participacijo) delavcev. Praktično to pomeni, da je delavec lahko svetovalec, lahko izraža svoje želje in celo daje predloge, toda odločitve ostajajo stvar pametne in razsodne upravljaljske elite. Tak pogled na samoupravljanje hočejo kot mlinsko kolo natakiniti tudi našim samoupravnim odnosom in nas tako potegniti pod vodo. S to ideologijo so se spajdašili tudi nekateri naši družbenoslovniki teoretiki in posamezni intelektualci v organizacijah združenega dela. Samoupravljanje kot družbenoekonomski odnos, v katerem delavec kot osebnost ustvarja dohodek in odloča o njegovi porabi, je v teh izkrivljenih idejah seveda povsem zanikano. Ob tem smo si dolžni postaviti vprašanje, ali smo dovolj odločni in nepopustljivi do takih idej in še posebej do take prakse, ki je na zunaj praviloma polakirana z navidezno sprejemljivimi normativnimi rešitvami. Res je namreč, da brez uresničenja družbenoekonomskega odnosa, katerega temelj je odločanje delavcev, ni mogoče govoriti o vodilni vlogi delavskega razreda v družbi. Srečujemo se tudi z odpori skupin in posameznikov proti spremembam samoupravnih odnosov. Strinjajo se sicer z ustavo, vendar nenehno

„opozarjajo“, da ne kaže prehitovati in da je edino modro počakati na zakone in prepise, ki bodo vse do podrobnosti postavili na svoje mesto. Gre za izmikavanje spremembam v družbenoekonomskih odnosih, ki jih marsikje še niso zmogli premagati.

V času, ko smo se politično dogovarjali o delegatskem sistemu, smo si bili na jasnem, da pomenijo praktično uveljavljeni delegatski odnosi obliko neposredne demokracije. Celotno zgradbo samoupravnega in političnega sistema gradimo na delegatskih osnovah; med drugim imamo že tudi delegatsko organizirane delavske svete v združenem delu. Ne le v samoupravnih normah, temveč tudi v vsakdanjem življenju pa se kar prepogosto mimo delegatov neposredno obračajo na zbere delavcev, jih vprašujejo za mnenje in predloge, največkrat na osnovi površnih informacij. In to naj bi bil višek neposredne demokracije? V resnici je to zloraba samoupravne demokracije, ki nosi v sebi prefinjeno prikrito toda realno nevarnost za manipulacijo z delavci, kar pomeni hkrati razvrednotenje delegatskih oblik in vsebine neposrednega samoupravljanja.

Vse to počno v isti sapi, ko prisegajo na zbere delavcev kot na edino obliko neposredne demokracije, toda hkrati seštevajo „izgubljen“ ure proizvodnih delavcev zaradi teh tako dobrodošli množičnih zborov. Samo sklep za našo akcijo: zbori delavcev da, vendar taki, na katerih bodo delavci resnično samoupravljalni in ne participirali. V tem smislu je na nas, da uveljavimo vse sestavine demokratičnosti odnosov delegatskega sistema in da se zoperstavljamo cenenim in demagoškim oblikam zborov delavcev.

VELIKA RESNICA

V osnutku sklepa pravimo, da bomo dograjevanje in nadaljnji razvoj samoupravnih sporazumov o razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke usmerili tako, da bo osnova samoupravnega sporazumevanja dohodek ne glede na oblike združevanja dela in sredstev, iz katerih je nastal. Ta na videz preprosta in skromna formulacija skriva v sebi veliko resnico, veliko hote in veliko bojev, preden bo v celoti uresničena. S tem sklepom napovedujemo boj vsem oblikam odtujevanja dohodka od delavcev v združenem delu. Danes delavci še vedno ne razpolagajo z dobršnim delom svojega rezultata dela; še vedno se del dohodka združuje brez zavestne odločitve, prelivanja dohodka niso samoupravno usmerjena, področje denarnega prometa in promet proizvodov še niso dovolj vključeni v združeno delo. Vsi v teh relacijah sebovani deli dohodka bodo ostali zgolj knjigovodska kategorija vse dotlej, dokler organizirani delavci ne bodo pobudniki, usmerjevalci, izvajalci in pregledniki teh denarnih pretokov. In to tudi bodo, dokler njihova posamična in skupna usoda ne bo tesno povezana z njimi! Zaradi tega se v dograjevanju samoupravnih sporazumov ne naslanjamo na trenutne knjigovodske opredelitve dohodka, temveč jemljemo kot cilj delavskega razreda celoten rezultat dela, ki ga je ustvarila temeljna organizacija združenega dela. Prvi korak k tako celotno opredeljenemu dohodku je prehod od neto osebnih dohodkov na bruto osebne dohodke. Sledili mu bodo drugi vse dotlej, dokler ne bomo o dohodku govorili tako celotno, kot smo to zapisali v ustavo.

8. KONGRES ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

Izjemna množičnost in velika enotnost

Kongresni dogovori — zrcalo zahtev delavskega razreda

V imenu Zveze komunistov Slovenije je pozdravil 8. kongres Zveze sindikatov Slovenije predsednik centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije FRANCE POPIT. Delegatom je zaželel, da bi kongresni dogovori o prihodnjih nalogah sindikatov, o nalogah komunistov, ki delajo v sindikatih, povsem izražali interese in zahteve našega delavskega razreda in delovnih ljudi.

Dosedanje izkušnje iz bojev delavskega razreda opozarjajo na medsebojno povezanost in soodvisnost njegove sindikalne organizacije z razredno politično organizacijo. Če takšne povezanosti ni bilo ali je bila pretirana bodisi zato, ker delavski razred se ni zgradil svoje politične stranke ali je socialistična politična organizacija zabredla v malomeščanske vode, bodisi zato, ker so se sindikalna vodstva zbirokratizirala in se izolirala, je delavski razred izgubljal perspektivo boja za svojo oblast in se omejeval le na kratkotrajna mezna gibanja.

V celoti velja ta izkušnja iz revolucionarnega delavskega gibanja tudi danes in v naših razmerah. Brez enotne Zveze komunistov kot politične avantgarde delavskega razreda, brez povezanosti in enotnosti z vsemi delovnimi ljudmi na temelju socializma in samoupravljanja v SZDL in brez svoje samostojne sindikalne organizacije naš delavski razred ne bi bil nosilec oblasti, ne bi mogel govoriti v imenu vsega ljudstva; njegov interes ne bi bil hkrati interes njegovega naroda in skupni interes jugoslovanskih narodov in narodnosti, interes, ki je hkrati tudi osnova njegove internacionalne povezanosti in mednarodnega vpliva.

To resnico poudarjamo zato, ker pot do enotnosti, ki jo izpričuje naš sedanji politični trenutek, ni bila preprosta in brez odporov. Zlasti je škodilo vplivu delavskega razreda na razvoj družbenih odnosov prepričanje in delovanje nekaterih posameznikov iz prejšnjega vodstva slovenskih sindikatov, ki so mislili, da je oblast delavskega razreda možno uresničevati že s tem, če si sindikalni organi razdelijo z drugimi političnimi dejavniki oblast v gospodarskih in drugih organizacijah ter organih oblasti. Pri tem jih ni niti motilo, da smo tedaj že gradili družbeni sistem na temeljih delavskega samoupravljanja in da smo se bojevali za neposredno oblast delavcev v njem. S svojimi stališči so pomagali ustvarjati ugodna tla za nacionalistično demagogijo. Trudili so se likvidirati razredno socialistično zavest, zavest o prevladujoči vlogi delavskega razreda v naši družbi. Želeli so postopno spreminjati vlogo ZK kot politične avantgarde delavskega razreda

v revizionistično stranko, ki naj bi bila samo ena od partnerjev v političnem pluralizmu. Morala je priti 29. seja CK ZKS, ki je pometla s takimi težnjami in nosilci.

Nedvomno je pri nas graditev samoupravnih socialističnih odnosov — kot oblike diktature proletariata, torej oblasti delavskega razreda — v nenehnem in hitrem vzponu. Zgovoren dokaz za to je dejstvo, da smo že lahko sprejeli ustavo s takšno revolucionarno vsebino, ki družbeno-ekonomsko in politične odnose povezuje v enoten in celoten sistem samouprave socialistične demokracije. Kljub nenehnemu napredku, kljub nezadržnemu revolucionarnemu razvoju pa se ne moremo in ne smemo zaustavljati pri doseženem. Pred nami so naloge, ki terjajo potrpežljivo, vztrajno, vestno in dobro organizirano delo, da bomo sprejela načela vsestransko uresničili tako v sistemu odnosov kot z oblikovanjem višje samoupravne zavesti množic. Zavedati pa se moramo, da ta naša prizadevanja ne bodo potekala v miru in brez nadaljnjih odporov protisamoupravnih sil, ki si bodo prizadevale omejevati pravico delovnih ljudi, da razpolagajo s pogoji in rezultati svojega dela.

TEŽNJE PO OHRANITVI STARIH ODNOSOV

Podobno kot pri prvih začetkih samoupravljanja je tudi danes moč pogosto slišati vprašanje, ali je zavest delavcev in delovnih ljudi že dosegla dovolj visoko raven za ustavno opredelitev in zakonsko vpeljavo takšnih odnosov.

Tako zastavljeno vprašanje — pri nas in v drugih deželah — je pomenilo in še pomeni težnjo po ohranitvi starih odnosov, težnjo, da bi si posamezniki ali posamezni sloji pridobili ali ohranili privilegij družbenih upravljavcev in s tem razpolaganja z rezultati družbenega dela. Ta težnja se pri nas izraža v poskusih izrivanja neposrednega samoupravljanja, osamosvajanja tehnokratskih skupin v delovnih organizacijah in v upravi naploh, nadaljnega ločevanja finančne in trgovinske dejavnosti od proizvodnje, kakor tudi v vrstah težav pri organiziranju temeljnih organizacij združenega dela in pri povezovanju, delovnih organizacij. Problemi, ki

so se pojavljali pri organiziranju TOZD, dokazujejo, da največkrat ne gre za različne strokovne poglede, marveč za spopad med samoupravnimi in nasprotnimi silami, ki se upirajo težnjam, da bi se celotni ustvarjeni dohodek postavil pod vpliv in nadzorstvo delavcev. Iz istih nagibov posamezniki oportunistično nasprotujejo tudi samoupravni integraciji, ki preprečuje drobljenje proizvodnje pa tudi oblikovanje birokratsko razvitih monopolov.

Vse naše dosedanje izkušnje nas utrjujejo v prepričanju, da prav družbeni položaj človeka najhitreje in najuspešneje oblikuje njegovo zavest. Nedvomno je družbena zavest izredno pomemben dejavnik za vsestransko uveljavljanje in razvoj samoupravnih odnosov v utrjevanju družbenega položaja delavcev, kljub temu pa si ne kaže zastavljati namišljene dileme, ali preoblikovati zavest ali družbeni položaj človeka, ker je oboje vzajemno povezano in prepleteno.

Razmerje med položajem in zavestjo ljudi se ne ureja avtomatično. Zavestne socialistične sile — in izredno pomembno vlogo imajo med njimi sindikati — organizirajo delovne ljudi in jih politično osvobodijo, da se pri opravljanju svojih dolžnosti poslužujejo svojih pravic in dolžnosti, da spoznavajo svoje resnične interese in jih med seboj usklajujejo. Njihove lastne današnje in pretekle izkušnje množijo njihovo znanje in oblikujejo njihovo zavest, da znajo sami pri vsakdanjem delu odstranjevati ovire, ki se jim postavljajo po robu.

Ob tem velja poudariti, da bi bile lahko pridobitve naše revolucije ogrožene, če ne bi bilo organiziranega delovanja ZK in drugih naprednih družbenih dejavnikov, s tem pa bi postal ogrožen tudi sedanji politični in družbeni položaj delavcev. Organizirano spreminjanje družbenih razmer je torej tudi na sedanji stopnji proizvodnih in družbenih odnosov zgodovinska najnost: če se tega dela ne bomo lotili mi, zveza komunistov, sindikati, naš delavski razred in druge napredne sile naše družbe, se bodo nasprotniki samoupravnega socialističnega samoupravljanja lotili „svojega dela“, da bodo zavirali in rušili organiziranje političnega sistema na novih ustavih.

Prav bitka s protisamoupravnimi silami je izpričala, da morajo sindikati delovati kot organizacija politično organiziranih delavcev, da morajo postati učinkovito orodje in — če hočete — tudi orožje delavcev pri spreminjanju sedanje družbe v resnično samoupravno socialistično družbo. To pomeni, da so podlaga in namen delovanja zveze komunistov in sindikatov lahko le interesi delavskega razreda, vendar ne katerikoli interesi in tudi ne takšni, kakršni so temu ali onemu že prihajali na um, marveč interesi, ki so v sedanji etapi bitke za osvoboditev delavskega razreda izraženi v programskih dokumentih Zveze komunistov in v sklepkih VII. kongresa ZKS in X. kongresa ZKJ.

Odporov in ovir, ki jih moramo odstranjevati s svojo politično dejavnostjo, ni malo. Tu je tradicija, ki ohranja z ene strani mezno in z druge lastninsko miselnost. Odnosi, ki izvirajo iz družbene lastnine, so popolnoma nasprotni odnosom, ki izvirajo iz državne lastnine. Samoupravljanje mora preprečevati drobljenje družbene lastnine v skupinsko lastnino, onemogočiti mora ravnanje posameznih birokratov in tehnokratov kot privatnih lastnikov, ki naj bi gospodarili neovirano in

brez vsake družbene odgovornosti.

Želeli bi, da bi sindikati delovali in se organizirali tako, da bi v njih in v vsem družbenem življenju odseval interes celotnega delavskega razreda, da bi se medsebojno dogovarjali ter dosegli ob upoštevanju svojih interesov čim višjo stopnjo enotnosti in solidarnosti delavcev v združenem delu. S tem bi sindikati opravili veliko delo pri nadaljnji graditvi samoupravnega socialističnega sistema ter pri odstranjevanju starih pomanjklivosti in novih odporov, ki se bodo pojavili.

V buržoazni družbi so se in se še delavci sindikalno organizirajo zato, da bi se zavarovali pred izkoriščanjem in samovoljo kapitalističnih oblastnikov. To izvirno nalogo jim na drugačnih osnovah nalaga tudi še naš čas, saj bi bili slepi, če ne bi videli, da so ravnanja in samovoljni ukrepi posameznikov ali skupin pogosto povsem v nasprotju z napisanimi ustavnimi pravicami, da žalijo človeško dostojanstvo delavca in krnijo delavske samoupravne pravice. Sindikati morajo skrbno bdeeti nad razmerami in odnosi v vsaki posamični organizaciji združenega dela in morajo analizirati vsak posamezni primer, kjer prihaja do nesporazumov in raznih oblik protestov. Vzroke zanje je treba obravnavati pred vsemi delavci. Sindikat mora zaščititi posameznika in dostojanstvo delavca celo takrat, kadar je v zmoti, razen če ne nastopa iz reakcionarnih, zavestno sovražnih nagibov. Vse to bo utrjevalo zavest o pomenu sindikalne organiziranosti delavskega razreda in o delavskem značaju oblasti v naši družbi ter preprečevalo demagoške in nazadnjaške vplive na množice.

SOODGOVORNI ZA GLAVNE POLITIČNE ODLOČITVE

Na kongresu Zveze sindikatov Slovenije smo si dolžni zastaviti tudi vprašanje, katere so glavne naloge komunistov, ki delate v sindikatih. Eno je neizpodbitno: naše družbenopolitične organizacije — med njimi tudi sindikati kot najbolj množične organizacije delavskega razreda — že dolgo niso in tudi ne morejo biti transmisija Zveze komunistov, res pa je, da ne morejo biti niti avtonoma zaprtja ali vzporedna politična organizacija, ki bi se bojevala proti oblasti in za nekakšen poseben vpliv na zavest ljudi. Slehema izmed družbenopolitičnih organizacij ima svojo posebno pomembno vlogo ter svoje naloge na posameznih področjih družbenega življenja in je za to odgovorna svojemu članstvu.

To pa ne zmanjšuje njene odgovornosti za uresničevanje kongresnih in ustavnih dokumentov. Prav zato pa je nujno potrebna idejna in politična vloga Zveze komunistov pri usmerjanju vseh aktivnih sil, ki se združujejo v SZDL kot enotni fronti. Tudi sindikati skupno z drugimi nosijo svoj del odgovornosti za delovanje SZDL, predvsem pa za to, da se bodo v njej učinkovito uveljavili interesi delavcev, da bi lahko delavci neposredno vplivali na delo Socialistične zveze, ga usmerjali in se udeleževali vseh akcij SZDL.

Zato nikakor ni in ne more biti res, da se z vsebinsko povezanostjo politične dejavnosti ZK in sindikatov ter z novo ustavno opredelitvijo mesta in vloge naših družbenopolitičnih organizacij vloga sindikatov, te naše najširše politične organizacije delavskega razreda, zmanjšuje — kakor nam očitajmo nasprotniki našega samoupravnega socialističnega razvoja. Res je

prav nasprotno. Družbenopolitične organizacije, še zlasti Socialistična zveza in Zveza sindikatov so dobile z novo ustavo zelo odgovorno vlogo v samoupravnem političnem sistemu. Z uvedbo delegatskega načela v konstituiranju in delu skupščin neposredno sodelujejo v skupščinskem odločanju na vseh ravneh. Socialistična zveza in sindikati niso odgovorni samo za demokratični kandidacijski postopek v volilnem procesu, ampak imajo pravico in dolžnost sodelovati pri oblikovanju stališč samoupravnih delegacij in delegatov.

S tem ste sindikati postali sestavni del politične oblasti delavskega razreda, in kar je še bolj pomembno, postajate soodgovorni za vse glavne družbene odločitve.

Razumljivo je, da ostaja za sindikate zato še naprej ena bistvenih osnovnih dolgoročnih nalog — bitka za razvoj in utrjevanje samoupravnih odnosov. To pomeni, da se morate zlasti komunisti v sindikatih organizirati, da boste lahko vsak dan sproti odgovorili na vprašanje, koliko se besede, zapisane v ustavi in v samoupravnih dokumentih, ujemajo z resničnimi odnosi oziroma kje se je treba bojevati za spreminjanje samoupravnih odnosov, kje je treba to bitko zaostri, in kje jo je mogoče uspešno izpeljati tudi z metodo prepričevanja.

Zadnje čase se veliko piše in govori o nujnosti prenosa sredstev in skrbi za razširjeno reprodukcijo družbe v roke in pristojnost tistih, ki jih ustvarjajo, vendar smo še malo praktičnega storili za uresničitev te naloge, ki smo jo zapisali tudi v ustavi. Zato je predsedstvo CK ZKS na svoji zadnji seji sklenilo storiti odločilni korak: zadožilo je komuniste v temeljnih organizacijah združenega dela, naj se zavamejo za to, da bodo delavci odločali o delitvi celotnega dohodka na del za razširitev materialne osnove združenega dela, na del za bruto osebne dohodke, iz katerega krijejo svojo osebno, skupno in splošno porabo, ter na sredstva za rezerve. Važno je, da delavci odločajo o delitvi bruto osebnih dohodkov skupaj, da bi odpravili dosedanja razdvojenost v delitvi, ki preprečuje, da bi delavci dobili pregled, kam gre njihov denar in kako se z njim gospodariti.

Če želimo, da delavci ne bodo zainteresirani samo za svoje osebne dohodke, ampak tudi za naložbe, za večjo proizvodnost dela, morajo njihovi osebni dohodki bolj kot doslej postati odvisni od rezultatov naložb sedanjega in minulega dela ter ustvarjenega dohodka temeljne organizacije združenega dela.

Komunisti, ki delate v sindikatih, se morate bojevati za uveljavitev takšne politike našega gospodarskega in družbenega razvoja, ki se bo v celoti skladala z interesi združenega dela. Bojevati se morate za to, da bo postalo delo edina podlaga za delitev dohodkov in osebnih dohodkov. Bojevati se morate za tak način delitve dohodkov, ki bo spodbujal delovno vnetje, delovne sposobnosti, ki bo priganjal k boljši organizaciji dela, k dobro premišljenemu gospodarjenju z družbenimi sredstvi. Hkrati se morate bojevati tudi proti stališčem posameznikov, ki vse razlike med dohodki organizacij združenega dela pripisujejo izključno delovnemu prispevku delavcev v teh organizacijah, čeprav izvirajo tudi iz različnih pogojev za delo in ustvarjanje dohodka. Prav zaradi takšne delitve nastajajo ekonomsko neupravičene in nepravilne socialne razlike. Takšna delitev lahko pripelje le do privatizira-

nja družbenih sredstev, ki naj bi sicer krepila materialno podlago združenega dela. Sindikati in še zlasti komunisti v njih se morate bojevati za odnose enakopravnosti in solidarnosti delavcev, ki ustrezajo družbeni naravi dela in družbeni lastnini. Določene razlike v osebnih dohodkih delavcev, zasnovane na prispevku v skupnem delu, morajo biti podlaga za uresničevanje skupnih interesov, ne pa za ustvarjanje osebnih privilegijev enih delavcev na račun drugih.

Še zlasti pomembni za uveljavitev vašega vpliva v družbi sta neposredna udeležba in odgovornost sindikatov pri spreminjanju samoupravnih in družbenih dogovorov. Pri tem mislim na medsebojno usklajevanje interesov med posameznimi deli združenega dela, kakor tudi na usklajevanje njihovih skupnih interesov z interesi delavskega razreda v celoti. Naša skupna naloga je konstituirati celotno družbeno življenje na samoupravnih temeljih, ob uresničevanju te naloge pa zagotoviti odločujoč vpliv delavskega razreda na celotno družbeno produkcijo.

Razumljivo je, da sodi zato med osnovne naloge sindikatov tudi boj z inflacijo, ki v sedanjem trenutku najbolj spodbujava razvoj samoupravnih odnosov, skrb za življenjske razmere delavcev, nadaljevanje načrtno gradnje najemnih stanovanj za delavce, za družbeni standard, skratka za uresničevanje vseh tistih nalog, ki smo se jih organizirano, enotno in odločno lotili po 21. seji predsedstva ZKJ in 29. seji CK ZKS.

Pomembna obveznost sindikatov bo tudi še naprej zaščita samoupravnih pravic delavcev ter odločen boj za uveljavitev večje stopnje zakonitosti, samoupravne odgovornosti in reda v našem družbenem življenju.

Desetletja so že minila od časa, ko je v začetku našega stoletja Ivan Cankar v predavanju „Slovensko ljudstvo in slovenska kultura“ leta 1907 prikazal globoko spremembo, ki jo je spoznal med delavci, potem ko so jih posamezniki, prevzeto s socialističnimi idejami, povezovali in poučevali. O prej ne organizirani, podložni množici brez kulturnih potreb, ki je bila lahek plen posvetne in cerkvene gospode, pravi pisatelj: „Danes, po petnajstih letih, stoje tisti delavci, ki so strokovno in politično organizirani, v kulturnem oziru visoko nad mnogoterimi diplomiranimi narodnjaki... Tam in takrat sem videl, kaj je resnično, pogumno, vztrajno kulturno delo, ki se ne prestraši ničesar, ki nikoli ne omahuje, nikoli ne obupuje... spoznal sem, kam vodi in kam drži edina pot... Edina pot je bolj ljudstva, brezobziren boj, dokler ne pade poslednja barikada, dokler ni dosežen poslednji cilj.“

Tudi danes ni naša dolžnost, da vsestransko poglobljamo in uveljavljamo tisto kulturno in moralno zavest delovnega človeka, ki izhaja iz njegovega položaja upravljavca z družbenimi sredstvi in pogoji svojega delovnega dela. Ni manj pomembna kot v Cankarjevem času. Kulturna in moralna podoba našega delovnega človeka izhaja iz ponosa samoupravljavca, ki svoje interese uresničuje kot družbeni interes in družbeni interes kot svoj osebni interes. Skrb za to, da se v vsem družbenem življenju čim močneje izrazi ta nova razsežnost delovnega človeka naših dni in v našem prostoru, bo najboljša obramba proti vsem ostankom preteklosti in proti vsem nevšečnostim, ki jih s seboj prinašajo protislovja socialističnega razvoja.

8. KONGRES ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

Izjemna množičnost in velika enotnost

Velik odziv

na osnutek sklepa 10 o preobrazbi vzgoje in izobraževanja

V komisiji za družbeni standard in socialno varnost je TILKA BLAHA razložila osnutek sklepa 10, ki govori o preobrazbi vzgoje in izobraževanja na samoupravnih osnovah. Poročala je o rezultatih javne razprave in predlagala dopolnitev osnutka.

Ob tem je poudarila, da je podružbljanje kadrovske in izobraževalne politike bistvena sestavina samoupravnega odločanja delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela in v družbenopolitičnih skupnostih. Zato morajo sindikati zahtevati, da bo postalo načrtovanje kadrov in skrb za njihov razvoj enakopraven sestavni del vseh družbenoekonomskih načrtov in odločitev v temeljnih organizacijah združenega dela in da se bodo delovne organizacije za to svojo nalogo tudi strokovno usposobile.

Sindikati bodo skrbeli za hitrejšo in neposredno povečanje gospodarstva in družbenih dejavnosti prek samoupravnih interesnih skupnosti. V le-teh se mora uveljaviti večji vpliv združenega dela na nadaljnji razvoj vzgoje in izobraževanja in uresničiti vzajemnost delovnih ljudi pri zagotavljanju denarja za skupno dogovorjene programe.

V osnutku sklepa je poudarjena potreba po večji vlogi združenega dela pri reformi usmerjenega izobraževanja, oblikovanju profilov poklicev in izdelavi načrtov. Naloge sindikatov pri razvijanju izobraževanja ob delu so v njem še posebej opredeljene. Tovrstno izobraževanje mora namreč postati enakopraven, v prihodnosti pa celo prevladujoč del vzgojnoizobraževalnega sistema. Sindikat se zavzema za celostnost izobraževanja delavcev; glede tega posebej poudarja pomen delavskih univerz in izobraževalnih služb v delovnih organizacijah.

V osnutku so tudi konkretno opredeljene naloge pri razvijanju predšolske vzgoje in varstva otrok, uvajanju enoletne male šole, celodnevne osnovne šole, zagotovitvi brezplačnih učnih pripomočkov, hitrejši izgradnji dijaških domov, izvajanju štipendijske politike kot osnove za enakopravnejši start v življenje vsej mladi generaciji in za socialistično, samoupravno vzgojen in usposobljen prihodnji delavski razred.

Osnutek sklepa 10 je zbudil v javni razpravi precejšnjo pozornost, pa tudi podporo. Večino predlogov za izpopolnitev ali spremembo sklepov so poslale osnovne organizacije sindikatov v vzgojnoizobraževalnih zavodih, le 8 od skupno 59 pripomb pa osnovne organizacije iz gospodarstva.

Največ predlogov in pripomb je bilo takih, da so jih lahko sestavljavci v končni redakciji skoraj povsem upoštevali. Med najpomembnejšimi predlogi so tisti, ki se nanašajo na opredelitev nalog v zvezi z izenačevanjem materialnih možnosti za vzgojo in izobraževanje. Ti so bili po vsebini dokaj različni: eni so se zavzemali za širjenje obsega dejavnosti ali večjo skupno porabo na tem področju, mnogi pa so opozarjali, da moramo upoštevati stvarne možnosti, najprej zagotoviti kadrovske in materialne možnosti itn. V končni redakciji je prvotno besedilo preoblikovano tako, da so v bistvu upoštevane zahteve iz javne razprave: poudarjena je zahteva po večji solidarnosti delavcev pri zagotavljanju enakopravnih možnosti za izobraževanje otrok in mladine.

Na predlog komisije za družbeni standard je kongres pozneje sprejel še dopolnilo, da velja to še posebej za mladino z manj razvitih območij Slovenije.

V vsaki občini bo treba izdelati določne načrte za razširjanje otroškega varstva, celoletne male šole, uvajanje podaljšanega bivanja in celodnevne osnovne šole, sindikati pa se morajo zavzeti za to, da bodo šole dobile več učiteljev, za usposabljanje le-teh in za to, da bo učiteljevo delo ustrezno ovrednoteno. V končni redakciji sklepov je še zapisano, da se bodo sindikati zavzeli za brezplačne učbenike in postopno uvajanje celodnevne osnovne šole in s tem zagotovili brezplačno osnovno šolanje. Prizadevali si bodo doseči, da bodo v programe skupnosti za usmerjeno izobraževanje vključene gradnje dijaških in študentskih domov ter srednjih šol. Tudi mladino bodo načrtno uvajali v samoupravni proces in zagotovili, da si bodo pridobili popolno osnovno šolo vsi tisti mladi delavci, ki je sedaj še nimajo.

Sedem sklepov podira zapreke

O delu komisije za družbeni standard in socialno varnost

Komisija za družbeni standard in socialno varnost, ki jo je vodil VINKO KASTELIC, je morala na dveh zasedanjih — popoldne prvega in dopoldne drugega kongresnega dne — opraviti obsežno delo. Gradnja vzgojnovarstvenih zavodov, šol in domov, prioritete pri deležu v skupni porabi, pokojnine, otroški dodatki, gradnja stanovanj, solidarnost do manj razvitih območij... O vsem tem in še o marsičem naj bi komisija izrekla svojo besedo, ko je usklajevala osnutke kongresnih sklepov s svojega področja, mnenja in pripombe izredno široke in živahne javne razprave ter predloge in želje delegatov — njenih članov. Nad 50 se jih je prijavilo k razpravi, kar je dovolj prepričljiv dokaz za to, da je obravnavana tematika zadelo v črno, pa tudi za to, da je na teh področjih še veliko nerešenega. Veliko je namreč prav takih problemov, ki tako ali drugače zadevajo vsakega delavca. Morda celo preveč — prav zato, ker o tematiki, ki je bila osrednje razprav v komisiji, že zelo dolgo govorimo...

S področja družbenega standarda in socialne varnosti je bilo kongresu predloženih 7 sklepov, v katerih so celostno zajete naloge sindikatov na posameznih ožjih področjih:

- (7) utrjevanje socialne varnosti in obvladovanje socialnih razlik,
- (8) delovne in življenjske razmere delavcev,
- (9) razvoj stanovanjskega gospodarstva,
- (10) preobrazba vzgoje in

„Razprava v komisiji je pokazala, da delegati podpirajo predložene sklepe in njihovo temeljno usmeritev. Zahtevajo pa, da jih še bolj določno oblikujemo, da bodo usmeritev za načrtno akcijo,“ je dejal predsednik komisije Vinko Kastelic, ki je o njenih stališčih poročal na sklepnem plenarnem zasedanju kongresa.

Kongres je sprejel vsa bistvena dopolnila sklepov, ki jih

izobraževanja na samoupravnih osnovah,

- (11) razvijanje kulturne in znanstveno-raziskovalne dejavnosti,
- (12) oddih in rekreacija delavcev,
- (16) sindikati in naši delavci v tujini.

je predlagala komisija. Vanje pa ni bilo mogoče vključiti predlogov, ki so sicer dobri, a spadajo v delovno področje posameznih sindikatov. Ti predlogi pa bodo dragocen napotek pri izdelavi akcijskih programov, ki jih bodo na temelju sklepov kongresa pripravili posamezni

Razprava

Vse je že zapisano

Iz razprave Geze Čahuka, predsednika republiške sindikalne konference delavcev vzgoje in izobraževanja

Resolucija o družbenoekonomski politiki in razvoju SR Slovenije je naložila področju vzgoje in izobraževanja vrsto novih prednostnih nalog, kot so:

- povečevanje zmogljivosti srednjih strokovnih šol in domov
- pospešitev gradnje pedagoških akademij
- hitrejšo izenačevanje možnosti za enakovredno izvajanje učnovzgojnih programov
- zagotavljanje brezplačnih učbenikov
- razvoj mreže posebnih osnovnih šol in zavodov
- usposobitev zadostnega števila strokovnjakov za najrazličnejša področja itn.

Tudi na vzgojnoizobraževalnem področju smo že dosegli lepe uspehe, vendar pa se nam bo zagotovo zataknilo, če bomo zanj tako skopo odmerjali denar kot v zadnjih letih. Naj to ilustriram s podatki:

V letih 1969 in 1970 je znašala udeležba sredstev za vzgojo in izobraževanje v družbenem bruto produktu 4 %, v letih 1971 in 1972 se je rahlo dvignila na 4,1 %, v letu 1973 pa je padla na 3,8 % in kot kaže, bo letos le 3,6 %. Vsako leto nominalno povečana sredstva ne

sindikati, pa tudi osnovne organizacije.

OB NOVI TOVARNI TUDI NOVA ŠOLA

Zanimivost: predloga sklepa (6), ki govori o nalogah sindikatov na področju načrtovanja in družbenoekonomskega sistema, komisija ni posebej obravnavala. Vendar pa je dobil sklep pomembno dopolnilo prav zaradi vsebine razprave v tej komisiji.

Za tole gre: gospodarstvo in druge dejavnosti je treba zavzeti, da takrat, ko gradijo nov gospodarski objekt, ko odpirajo nova delovna mesta, hkrati poskrbe tudi za gradnjo novih objektov družbenega standarda: vzgojnoizobraževalnih zavodov, šole, igrišč itn.

SOCIALNO VARNOST TUDI DELAVČEVI DRUŽINI

Sindikat se zavzema za tako politiko na področju osebnih dohodkov, da bo slehernemu delavcu z njegovim osebnim dohodkom zagotovljena socialna varnost.

To pa ni vse. Socialna varnost je treba zagotoviti tudi delavčevi družini. Porok zanjo morajo biti poleg delavčevega osebnega dohodka tudi družbeno organizirana poraba in socialne pravice, kot so: otroški dodatki, cenzusi, socialni korektivi in drugo. V tem je vsebina dopolnila, ki ga je predlagala komisija in ki ga je kongres tudi sprejel.

VEČ SKRBI ZA VARNO IN ZDRAVJU NEŠKODLJIVO DELO

Velikokrat smo že slišali zahteve za skrajšanje (beneficiranje) delovne dobe za delavce, ki opravljajo posebno težko zdravju škodljivo delo. Stališče sindikatov je, da je treba pripraviti programe za izpopolnitev varstva pri delu. Le tedaj, če iz objektivnih razlogov ni mogoče povsem zagotoviti zdravju neškodljivega in varnega dela, se bo sindikat zavzel za skrajšanje delovne dobe de-

lavcev na takih delovnih mestih. Sprejeto je bilo tudi dopolnilo, ki zagotavlja invalidom poleg ustrezne kvalifikacije tudi nujno potrebno medicinsko in socialno rehabilitacijo ter enakopravno ponovno vključitev v združeno delo.

Tudi iz šolstva je bilo že nič koliko zahtev, naj se nadurno delo upošteva pri odmeri pokojnine. Kongres je potrdil stališče, da je treba predvsem zagotoviti spoštovanje 42-urnega delovnega tedna. Ne smemo dopuščati, da delajo delavci prek meja svojih telesnih in duševnih zmogljivosti, ker bi imelo to hude posledice. Kljub temu pa je treba celotni sklop vprašanj, ki zadevajo nadurno delo, temeljito proučiti in sprejeti ustrezne sklepe.

BREZ MONOPOLOV PRI STANOVANJH

Reševanje stanovanjskih vprašanj mora biti ena od osrednjih nalog sindikatov. Osnutek predloženega sklepa (9) to nalogo zelo določno opredeljuje. Na predlog komisije pa je bilo sprejeto še dopolnilo: Sporazumevanje in dogovarjanje bomo v sindikatih uporabili tudi za to, da bodo čim hitreje in dosledno odpravljeni monopolni dogovori o cenah in delitvi stanovanj, o zemljiški politiki, o urbanizmu in projektiranju stanovanjske gradnje.

TUDI NAŠI ZDMOCI IMAJO OBVEZNOSTI

Več delegatov je opozorilo na to, da nekateri delavci odhajajo na tuje, njihove družine, posebno še otroci, pa ostanejo na skrbi naše družbene skupnosti. Ni prav, da izobražujemo za tujce, so poudarili nekateri.

Zato je bilo sprejeto dopolnilo sklepa 16: Ponovno je treba kritično oceniti družbeni dogovor, ki ureja zaposlovanje v tujini, posebno z vidika moralnih in materialnih obveznosti delavcev do njihovih družin in družbene skupnosti.

težavo odpovedujemo monopolu odločanja v imenu delovnih ljudi, zato tudi prikrajšujemo dejavnost, za katero se nam v trenutni situaciji dozdeva, da jo najlaže. Ne mislimo pa na posledice.

Republiška izobraževalna skupnost je upoštevajoč stabilizacijske napore za letošnje leto pripravila dva variantna predloga programa. Prvi se je omejeval na permanentne naloge in začete akcije le toliko, da se zagotovi kontinuiteta dela, drugi pa je predvideval razširitev dejavnosti v skladu z družbeno sprejetimi stališči. Program nalog je bil obravnavan in sprejet v razširjeni varianti že v novembru 1973. leta. Za finančna sredstva so potekali dogovori v naslednjih mesecih ločeno od programa. Šele v aprilu 1974 se je dokončno zvedelo za dovoljeno porabo denarja za vzgojnoizobraževalno dejavnost v letu 1974. Ta dovoljena poraba pa ni pokrila niti zožene variante programa. To pomeni, da sedanji program vzgojnoizobraževalne dejavnosti ni tisti, za katerega so glasovali delovni ljudje. Tudi globalna načrtna usmeritev za oblikovanje sredstev za skupno porabo v letu 1974 ne upošteva vseh določil družbenega dogovora in zato ostaja zgolj napisana deklaracija. To velja v prvi vrsti za 38. člen, ki med drugim določa, da se v letu 1974 zago-

tovijo tudi sredstva za uresničitev družbenega dogovora iz leta 1973. Spričo nalog, ki jih družba postavlja pred vzgojnoizobraževalno in znanstvenoraziskovalno dejavnost in zaradi nenehne večletne zaostajanja te dejavnosti za razvojem drugih dejavnosti je nesprijemljivo dejstvo, da je kot izhodišče za oblikovanje sredstev za leto 1974 rabila osnova porabe v letu 1973.

OGROŽENE NALOGE

Naloge srednjeročnega načrta za obdobje 1971–1975 so večji del v nevarnosti, da ne bodo uresničene. V glavnem se uresničuje le tisti del nalog, ki jih prosvetni delavci uresničujejo s podvojenimi delovnimi napor, ne da bi za to bili stimulirani in pa tisti del srednjeročnega načrta, ki je odvisen od sredstev samoprispevka. Vse druge naloge, kot so izgradnja dijaških domov, povečanje zmogljivosti šol za drugo in tretjo stopnjo šolanja, modernizacija pouka, reševanje kadrovskega vprašanja za vzgojnoizobraževalno dejavnost, pa so ogrožene, ker predvideva dinamika rasti sredstev za vzgojo in izobraževanje zelo zaostaja za načrtovano. Zamujeno bomo najteže nadomestili na kadrovskem področju. Večletno zanemarjanje tega vprašanja in ve-

(Nadaljevanje na 10. strani)

Delegati so v svoji sredi navdušeno pozdravili sekretarja izvršnega komiteja predsedstva CK ZKJ Staneta Dolanca (Foto: Andrej Agnič)

8. KONGRES ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

Izjemna množičnost in velika enotnost

Vse je že zapisano

Iz razprave Geze Čahuka, predsednika republiške sindikalne konference delavcev vzgoje in izobraževanja

(Nadaljevanje z 9. strani)

liko družbeno razvrednotenje vzgojnoizobraževalnega in znanstvenoraziskovalnega dela je ustvarilo tako velike vrzeli, da jih bomo s pospešenim reševanjem in z zelo stimulativno študentsko politiko morda lahko rešili v enem desetletju, če nam sproti ne bodo odhajali iz šol najboljše prosvetni delavci.

Kritični položaj kadrovskega vprašanja se stopnjuje in bo v dveh naslednjih letih dosegel tako stopnjo, da bo ogroženo osnovno, obvezno izobraževanje. V predšolski vzgoji vodi oddelke na nekaterih območjih skoraj 33 % strokovno neustreznih kadrov (republiško povprečje 15,5). V osnovnih šolah se kvalifikacijska struktura kadrov vsako leto slabša. V šolskem letu 1971-1972 je bilo v osnovnih šolah 19 % delovnih mest strokovno neustrezno zasledenih, v naslednjem šolskem letu pa že 20 %. V tem šolskem letu manjka v osnovnih šolah 780 učiteljev, 2181 pa jih nima

ustrezne strokovne izobrazbe. Drugače povedano, danes v naših osnovnih šolah manjka skoraj 3000 strokovno ustrezno usposobljenih učiteljev. Tudi v srednjem šolstvu imamo velik kadrovski primanjkljaj, saj 39 % učiteljev v vseh šolah na drugi stopnji nima ustrezne strokovne izobrazbe za delovna mesta, na katerih dela. Prav tako pa ni dosti boljše v višjem in visokem šolstvu. Čeprav smo jeseni 1968 začeli sistematično akcijo za izboljšanje kadrovskega položaja na višjih in visokih šolah, se je tudi tukaj zataknilo — med drugim tudi zaradi pomanjkanja denarja. Zanimiv je podatek, da je od 1. septembra 1973 do 1. septembra 1974 odšlo iz osnovnega in srednjega šolstva 248 redno zaposlenih prosvetnih delavcev, ki so imeli ustrezno strokovno izobrazbo, v druge dejavnosti. Skoraj vsi so odšli iz vrst prosvetnih delavcev zaradi neresenega materialnega položaja oziroma neustreznega družbenoekonomskega vrednotenja

tega dela. Poleg tega je zapustilo delovna mesta v šolah še 151 učiteljev, ki so bili v delovnem razmerju za določen čas in ga niso hoteli podaljšati.

Vsi prosvetni delavci so kot strokovnjaki na svojem delovnem mestu imeli za 500 do 1.000 dinarjev nižji osebni dohodek kakor ga imajo kot nestrokovnjaki na delovnih mestih v drugih dejavnostih. Glede usklajevanja osebnih dohodkov delavcev vzgoje in izobraževanja z gibanji v gospodarstvu ugotavljamo, da določil resolucije o družbenoekonomski politiki in 32. člena družbenega dogovora sploh ne moremo uresničiti, ker izobraževalne skupnosti nimajo dotoka denarja, čeprav se je to v zadnjem času javnosti drugače prikazovalo. Republiška izobraževalna skupnost je kot odgovorna pozvala odbor podpisnikov družbenega dogovora, naj prouči stanje ter predlaga ukrepe za uresničitev dogovora. Do danes ni še ničesar storjenega.

Glede na vse to ugotavljamo, da pri dogovarjanju za leto 1974 področje vzgoje in izobraževanja ni bilo v enakopravnem in prednostnem položaju z drugimi dejavnostmi v združenem delu, kot to določata ustava in

resolucija X. kongresa ZKJ. Global je bil kratko in malo odmerjen, ne da bi bili upoštevani sprejeti programi. Še več, nalagali so nam nove dodatne obveznosti, od razširitve predmetnika do povečanja števila učencev in oddelkov, ki pa so finančno ostale nepokrite.

O neenakopravnem položaju prosvetnega delavca v združenem delu bi lahko govoril še več in navajal podatke. Vendar ni to namen mojega prispevka. Želim, da bi naštetih podatki pomagali k odločitvi, da čimprej poiščemo ustrezen izhod iz položaja, v kakršnem je danes vzgojnoizobraževalna dejavnost. Omogočiti je treba, da se bo globalna družbeno usmeritev uresničila v takšnem obsegu, kot smo si jo začrtali v dokumentih.

Mislim, da nam ni treba iskati nič novega, kajti vse imamo že zapisano v novi ustavi in drugih dokumentih. Potrebno se je organizirati tako, da bomo določila ustave lahko resnično izvajali. Le v tako urejenih družbenoekonomskih odnosih, kot jih določa nova ustava, vidi sindikat delavcev vzgoje in izobraževanja možnost za uresničitev določb iz resolucije X. kongresa ZKJ.

SOS za šole ob meji

Delegatka TEODORA KRPAN in Nove Gorice, ki je razpravljala predvsem o problemih predšolske vzgoje, je omenila da so na predkongresnih sestankih na Primorskem največ razpravljali o družbenem standardu, še posebej o skrbi za ustrezno vzgojo in izobraževanje otrok. Delovni ljudje se zavzemajo za napredek tega področja.

Sindikati imajo pri tem pomembno vlogo. O tem govorijo tudi kongresni dokumenti. Ustrezna materialna osnova šolstva je eden izmed najvažnejših pogojev za enakopravnost pri šolanju otrok. Te pa še ni, zato so pri posodabljanju pouka na osnovnih šolah velike težave. Na primer: niti na eni osnovni šoli v primorskih občinah ni možnosti za uvedbo celodnevne šole, za katero se zavzemamo. Brez odločne akcije in podpore vseh delovnih ljudi ne bo šlo, ker je treba zbrati veliko denarja za sodobno osnovno šolo, kakršno si želimo.

V povojnem obdobju je bilo v treh primorskih občinah zgrajenih samo šest novih osnovnih šol; druge so bile zasilo obnovljene. Poudariti želim, da je naše območje ob meji in da sta urejeno izobraževanje in kultura ob meji pomembna za vso našo domovino. Vsi moramo

biti zainteresirani, da se slovenstvo ob meji ohranja in krepi, ne pa da se iz leta v leto manjša število prebivalcev. Urejeno izobraževanje otrok v obmejnih predelih bi veliko pripomoglo k temu, da se ljudje iz teh krajev ne bi izseljevali v večja središča. Danes pa se otroci tod še šolajo v zelo slabih razmerah. V šolo se vozijo tudi iz 15 km oddaljenih krajev. Pozimi izostajajo od pouka, ker ne morejo priti v šolo, denarja za ureditev dijaških domov pa ni. Že to kaže, da še zdaleč nimajo vsi otroci enakih možnosti za šolanje. Tě pa jim moramo zagotoviti odrasli. Kakovost izobraževanja ne sme biti odvisna od gospodarske moči območja. Žal pa je še vedno tako. Solidarnost pri urejanju šolstva je prešibka!

Tudi sindikat naj skrbi za to, da bodo organizacije združenega dela v teh pasivnih krajih odpirale svoje obrate in zaposlovale ljudi doma. S tem bi preprečili odliv prebivalstva v industrijska središča. Ne smemo pozabiti, kako potrebne so nam bile v narodnoosvojitvenem boju samotne domačije na teh območjih, ki jih sedaj imenujemo „pasivna“, je opozorila delegatka.

Predlagala je, naj bo v kongresnih sklepih poudarjena pomembnost ureditve šolstva na obmejnih območjih.

O delavcu, mladini in socialnem razlikovanju na nerazvitih območjih

Delegat GUIDO ČEPIN iz Markovcev pri Ptujju je z zanj značilno zavzetostjo — kot že velikokrat doslej — spregovoril o razmerah v nerazvitih območjih:

„V naši mali Sloveniji imamo razvite in manj razvite pokrajine. Sem iz območja, kjer krepko občutimo posledice zaostalosti in tudi revščino: to so naše revne Haloze in Slovenske gorice. Tako kot na drugih nerazvitih območjih se tudi pri nas prizadevamo za razvoj, za dvig družbenega proizvodja in zaposlenosti naših ljudi.“

Napori naših delavcev so veliki. Ker ni dovolj delovnih mest, se prebivalstvo zelo počasi zaposluje. Na delovna mesta čaka še 800 delavcev, 4000 pa jih dela v tujini, kar je 31 % vseh zaposlenih. Mnogo naših delavcev ima do službe tudi po

20 do 30 km in več dolgo pot. Ker imamo zelo slabo cestno omrežje, imajo do glavne ceste iz haloških in slovenjgoriških vrhov tudi po 1 do 2 uri hoda; pot nadaljujejo s kolesi in z drugimi prevoznimi sredstvi. 2700 delavcev je zaposlenih zunaj naše občine.

Ali lahko govorimo pri takem delavcu o 42-urnem tedniku, saj je zdoma tudi po 12 do 14 ur na dan. Izmučen je že, ko pride na delo, doma pa ga čaka krpicca zemlje. Ti ljudje imajo povečini še nezaposlene žene, saj zanje ni delovnih mest, in otroke, ki jih težko preživljajo. Pri nas je namreč osebni dohodek zaradi nerazvitosti gospodarstva in zelo nizke kvalifikacijske strukture precej nižji kot v razvitih območjih. Ali se lahko ta delavec izobražuje, ali se lahko zanima za kulturo, ali

lahko skrbi za vzgojo svojih otrok? Kljub temu pa sodeluje pri pospešenem razvoju našega gospodarstva, prispeva za ceste, šole, zdravstvo itd. Ali niso napori vseh delavcev v nerazvitih območjih naše Slovenije preveliki za njihove moči?

Vzgoja in izobraževanje sta najuspešnejši sredstva za povečanje socialne gibiljivosti in zmanjševanje socialnih razlik v družbi, še posebno pa razlik med fizičnim in umskim delom. Vzgoja, izobraževanje in kultura pa imajo tudi odločujoč pomen za dvig delavskega razreda in utrditev njegove družbeno-zgodovinske vloge.

Toda otroci iz revnih pokrajin občutijo že v rani mladosti socialno neenakost in krivice. Tu ni razvito otroško varstvo, šole so stare, tudj s tra-

Sindikati in družbeno skrb za otroke

„Z novo ustavno ureditvijo so delovni ljudje postali nosilci načrtovanja družbenoekonomskega razvoja in torej tudi nosilci razvoja, načrtovanja družbene skrbi za otroke.“ je poudarila v svojem prispevku k razpravi MILENA BERTONCELJ, delegatka iz vzgojnovarstvenega zavoda Boris Peče Maribor, in nadaljevala: „V mariborski občini je zaposlenih 30.413 žensk ali 41,4 % zaposlenih. Kljub gradnjam novih vzgojnovarstvenih zavodov pa njihova zmogljivost ne ustreza potrebam.“

V naši občini je 11.000 otrok, starih več kot tri leta; od tega jih je v vzgojnovarstvenih zavodih 4.140 ali izraženo v odstotkih: v mestni občini je v VVZ 32 % otrok, v širši regiji pa 19 %. Otroci, ki ne obiskujejo vzgojnovarstvenih zavodov, je zelo veliko; zato mora biti naloga vseh nas delavcev v OZD, v KS, delegatov v interesnih skupnostih, in članov sindikata, da vsi skupaj sodelujemo ne samo kot pobudniki, temveč tudi kot nosilci nalog in si prizadevamo za zdrav razvoj otrok, za odpravljanje ekonomskih in socialnih razlik. S tem ko širimo mrežo VVZ, odpiramo možnosti za vključevanje čim večjega števila otrok in dajemo otrokom enake možnosti za zdrav telesni razvoj in rast umskih zmogljivosti.

Na naših predkongresnih konferencah osnovnih organizacij sindikata smo o tej problematiki zelo obširno razpravljali. Predlagali bi, da pri vseh gradnjah novih VVZ uposte-

movi podprte. Dolga pot v šolo učenca izmuči; ni dovolj učiteljev ...

Vprašam se — ali lahko v takšnih razmerah otrok, ki je poleg vsega še preobremenjen z domačim delom — uspešno konča šolo? Naši otroci niso nič manj sposobni od otrok v razvitejših krajih — toda junaki so, da v takih razmerah izdelajo razred.

Zaradi skladnega razvoja naše družbe bomo morali več storiti za razvoj šolstva v manj razvitih območjih, od koder nadaljuje šolanje v srednjih, višjih in visokih šolah zelo zelo majhen odstotek mladine.

Tudi tu živi naš otrok, ki je otrok našega naroda, otrok prihodnosti. Tudi njemu moramo omogočiti takšen razvoj, kakršnega imajo njegovi vrstniki v bogatejših krajih.

vamo tudi oddelke za prizadete otroke (posamezni oddelki za prizadete predšolske otroke so že v Mariboru, Kranju in Ljubljani).

V naših delovnih programih vzgojnovarstvene dejavnosti smo že predvideli razširitev naše dejavnosti v krajevne skupnosti. Radi bi vključili vsaj v občasne vzgojne oblike čim več otrok, ne samo v mestnih središčih, ampak tudi na podeželju. Vzgojnovarstveni zavodi že prevzemajo svoje naloge pri načrtovanju družbenega nadzora nad varstvom otrok v družini.

Letošnje geslo tedna otrok je bilo: „Osvajajmo prostor za otroke — razširjajmo družbeno organizirano vzgojo otrok — usposabljammo družbene delavce zanje.“ Bojim se, da bodo spet vse tiste lepe misli, želje in zagotovila, ki smo jih slišali v tednu otroka, izzvenele v požabo. Doslej se je namreč mnogokrat zgodilo, da je bilo laže dobiti lokacijo za serijo garaž kot pa lokacijo za montažni vrtec ali igrišče — tu mislim življenjske prostore, ne samo za predšolskega otroka, ampak tudi za mladino. Velik odstotek otrok danes v zasedanih stanovanjskih soseskah nima na voljo nobenih igrišč — razen običajno zanemarjene okolice in ceste. Mislimo, da bi številčnost igrišč — rekreacijskih površin za otroke morali določiti v skladu z gostoto prebivalstva in s številom otrok v naseljih. To pa je tudi naloga vseh družbenih dejavnikov od organizacij združenega dela do krajevnih skupnosti.

ZADNI SKLEP

Beseda predsednika ZSS Janeza Barboriča ob koncu kongresa

Tovarišice in tovariši, ob koncu kongresa se najprej zahvaljujem vsem dosedanjim članom republiškega sveta za njihovo požrtvovalno delo. V imenu tovarišic in tovarišev, katerih izvolitev je bila danes potrjena, pa se zahvaljujem za zaupanje.

Včeraj in danes smo dokončali že pred meseci začeto delo. Dokončno smo izoblikovali svoj akcijski program, sprejeli smo sklepe in se dogovorili o svoji organiziranosti. Morda je neobičajno, toda tovarišice in tovariši delegati, tudi teh nekaj sklepnih besed predlagam kot dogovor — ali kot zadnji sklep. Slab bi bil kongres, ki bi bil usmerjen samo nazaj, v oceno, pa četudi v kritično oceno preteklosti — če ob tem ne bi izoblikoval nalog, ki jih bomo morali uresničevati takoj — jutri. Sklepi, ki smo jih sprejeli, so naloge in naša akcija za jutri, kajti kongres ni sklep nekega obdobja, marveč in predvsem začetek novega. Tak kongres je po mojem dober kongres. Zavedati pa se moramo, da bodo člani ocenjevali njegovo uspešnost šele jutri, pojutrišnjem in pozneje, ko naj bodo tako rekoč vidni dosežki naših dogovorov.

Sklep je torej:

Z enako zavzetostjo kot v priprave na kongres se moramo vreči z vsem srcem, prepričanostjo, revolucionarno ostrino, a prav zato človeško pošteno tudi v uresničitev sprejetih nalog.

Spet ponavljam in vračam kongresu v javni razpravi večkrat zastavljeno vprašanje: dobri so ti sklepi, seveda le, če bodo uresničeni! Kdo jih bo uresničil? O tem se dogovorimo zdaj ob koncu. Predsednik osnovne organizacije? Sam in osamljen? Občinski svet ali republiški svet? Forum torej! Sploh ne, tako tovarišice in tovariši ne bomo uspeli. Uresničitev sklepov je odvisna od vseh organizacij, od vsega članstva, od nas vseh. Od pripravljenosti in angažiranosti in dostikrat tudi od poguma in volje vsakega posameznega člana naše organizacije.

S tem sploh ne zanikam nalog, obveznosti in odgovornosti vseh voljenih tovarišic in tovarišev, ne zanikam velike odgovornosti vodstev sindikatov na vseh ravneh. Toda sprejeta organiziranost sindikatov pomeni obenem tudi dogovor o delitvi dela med nami samimi. Pri vsem tem pa resnično pričakujemo največ od vsake posamezne osnovne organizacije v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela. To med drugim pomeni, da je demokratizem vsebovan v delegatskih odnosih pri izgradnji naše lastne organizacije, in zapisan v sprejetem statutarnem dogovoru, naše pomembno politično sredstvo. Ta demokratizem je in mora ostati naše politično orodje, ko bomo sicer vsak zase in na različnih ravneh razpravljali, sklepani in snovali svoje akcije. Toda tega ne bomo počeli, kot da gre za sklepe, ki so dokončni in jih morajo drugi vnaprej sprejeti, temveč naj ustvarjajo osnovo za soočanje posameznih interesov s splošnimi in skupnimi interesi. To ni lahka naloga, niti za osnovne organizacije in niti za tiste delavce, ki bodo delovali v različnih organskih sindikatov v občinah, republikih in zvezah. Z drugimi besedami pomeni prav to, kar pripovedujem, našo obveznost, da smo čim več in čim bolj usklajeni in pripravljeni, prisotni v posameznih organizacijah združenega dela, ker bomo le tako sklepe, ki jih je marsikdo sicer pohvalil, tudi uresničili.

Pred kongresom smo ugotovili, da smo dosegli visoko stopnjo, lahko rečem celo nepričakovano visoko skladnost v pogledih in pričakovanjih članov sindikata in tistimi, ki imajo različne funkcije, bodisi v sindikatih bodisi v Zvezi komunistov ali organskih samoupravljanja v delovnih organizacijah in drugod. Zakaj govorim o tem? Še pred časom smo namreč ugotavljali nasprotno: češ, člani govore in pričakujejo eno, mi, ki delujemo v forumih, pa mislimo in delamo drugo. Za uspešnost pa je prav ta, pred kongresom dosežena enotnost pogledov temeljni pogoji. Ta enotnost in zlasti poslušnost za zahteve in predloge delavcev morajo biti vodilo tistim, ki so jih delavci izvolili za svoje delegate. Seveda gre za poslušnost, ki zna ločiti koristno od nekoristnega, napredno od nenaprednega. Zato sklepamo svoje delo s spoznanjem, da moramo enotnost negovati kot osnovo naše uspešnosti in z dogovorom, da bo vsaka organizacija zase iz množice nalog, ki smo jih danes sprejeli, izbrala s tankim političnim in razrednim posluškom tiste najpomembnejše naloge za vsako posamezno osnovno organizacijo, vsak občinski svet, vsak sindikat in zvezo sindikatov posebej. Če ne bomo znali ločiti pomembno od trenutno manj pomembnega in začeli uresničevati ali poskušali uresničiti vse naenkrat, ne bomo naredili — nič.

Sklep je torej: vsak zase naj si takoj pripravi ob svoji politični oceni odnosov svoj program. Uresničiti eno ali dve nalogi ali sklep iz naših dokumentov bo pomenilo več kot še tako imeniten vseobsegajoči načrt.

Matematika, »Presek« in učenci

„Nisem prepričan, da je mogoče napraviti za vsakega učenca pouk matematike privlačen, ker je to odvisno od učencevega značaja, učenci pa so navadno pisana množica najrazličnejših značajev. Zato tudi ni enotne metode in sredstev, ki bi napravili pouk za vse privlačen, pač pa je mogoče za vsakega učenca posebej to napraviti vsaj v neki meri. Prepričan pa sem, da se more skoraj vsak, če hoče, naučiti v dvanajstih letih toliko matematike, kolikor jo danes zahtevajo fakultete, na katerih je matematika uporabna (ne glavna) veda.“

(Prof. Ivan Stalec, „Presek“ 1974/75, št. 1)

List „Presek“ je namenjen učencem od 7. razreda osnovnih šol do zadnjega razreda gimnazij in drugih srednjih šol. Zaradi težav z matematiko in zanimivega obravnavanja posameznih področij matematike, fizike in delno astronomije objavljamo pogovor s članom uredniškega odbora Jožetom Kotnikom in predmetnim učiteljem za matematiko in fiziko.

— Začnimo naravnost: Kolikšna je naklada lista?

— Niha od 12.000 do 15.000. Toda naročnina je enaka kot lani. Težave so le v tem, ker je letos subvencij manj. Lani smo prejeli denar od izobraževalne skupnosti SR Slovenije, od kulturne, raziskovalne in temeljnih izobraževalnih skupnosti. Letos nam je dala delež samo prva od naštetih. Računamo s tem, da bodo prihodnje leto vse te skupnosti sklenile dogovor tudi o mladinskem tisku. Če bo do-

II. republiško srednješolsko prometnovzgojno tekmovanje končano

Letošnjega 19. oktobra se je zbralo v Ljubljani 56 srednješolcev iz raznih krajev Slovenije, ki so se udeležili II. republiškega finalnega tekmovanja pod geslom „KAJ VEŠ O PROMETU“. Tekmovanje je organizirala skupnost ljubljanskih občinskih svetov za preventivo in vzgojo v cestnem prometu. Pokrovitelj te prometnovzgojne prireditve je bila republiška konferenca socialistične mladine Slovenije.

Tekmovanje je obsegalo: reševanje testnih pol iz cestno prometnih predpisov, ocenjevalno vožnjo s kolesom z motorjem po ulicah soseške VI. in spretnostno vožnjo na posebnem poligonu, kjer je bilo treba premagati 7 različnih prometnih ovir.

Tekmovanje je bilo za srednješolce precej zahtevno, vendar so bili v splošnem doseženi zelo dobri rezultati. Prvo mesto je dosegla ekipa iz Kranja, druga ekipa iz ljubljanske občine Bežigrad, na tretje mesto pa se je uvrstila ekipa iz Škofje Loke. Med posamezniki so bili najboljši: Andrej Urlep iz Kranja, Jože Triplat z Jesenic in

volj denarja, se bomo lahko še bolj posvetili vsebini.

— Ima uredništvo dobre zveze s profesorji in učenci?

— Če bi steli zveze po številu pogovorov ali srečanj, se ne bi mogli pohvaliti. Uredništvo nima stalnega uslužbenca niti telefonske linije. Tako smo dosegli le po pošti. S tistimi, ki se zanimajo za to področje kot tudi za delo Društva matematikov, fizikov in astronomov, pa že najdemo skupni imenovalec. Lani smo imeli srečanja v Celju in Mariboru, najdemo se tudi ob tekmovanjih. Imamo pa precej dopisnikov. Kot zanimivost naj omenim, da v „Preseku“ napišemo pod sestavek samo ime in priimek; tako se primeri, da je poleg (ali celo pred) sestavkom kakšnega profesorja matematike objavljen dijakov sestavek.

— Lanski načrt, da bodo izšle 4 številke, ste izpolnili. Kaj načrtujete za II. letnik?

— Spet se bomo potrudili izdati štiri številke „Preseka“. Morda bodo tanjše. Zaradi pomanjkanja denarja, ne zaradi pomanjkanja avtorjev. Vsekakor pa bo merilo vsebine ostalo isto: znanstveno neoporečno in sočasno zanimivo.

— Koliko naša proizvodnja, ki potrebuje iz dneva v dan več matematikov, pomaga pri reševanju vaših finančnih potreb?

— Tu bi lahko zapisali ničlo. Podjetjem smo pisali za reklame. Niti na to niso odgovorili; naj kot primer omenim Ljubljansko banko. Edinc „Šumi“ je doslej izjema. Kaže, da se podjetja sploh ne zavedajo svoje soudeležbe pri vzgajanju strokovnjakov. Ali pa se ne zavedajo, kaj potrebujejo.

— Še o poučevanju matematike: kako si zamišljate njeno „počlovečenje“? Je res vse odvisno od človeka, ki jo podaja (če je to izvrsten strokovnjak in metodik, sta tudi priljubljenost predmeta in uspeh zagotovljena)?

— Pri novi matematiki je ogromno odvisno od človeka. Posebno v osnovni šoli je predvsem učitelj tisti, ki navduši učence za posamezne predmete — pa naj bo to matematika, glasba ali likovni pouk. Dobri učbeniki pa lahko ogromno pomagajo. Tudi „Presek“ je eden izmed pomočnikov.

V srednji šoli se že jasno kaže nagnjenje k matematiki ali nasprotno.

In v tem primeru se mi zdi najboljše, da pravo obnovo besede profesorja Franceta Križanica, ki pravi, naj profesorji učencev (dijakov ali studentov) predvsem ne motijo pri tem, ko se ukvarjajo z matematiko. Res-

nica je namreč, da vložimo mnogo mučnega prizadevanja za usposabljanje tistih, ki jim matematika „ne leži“ — za tistega, ki ga pritegne, pa premalo naredimo.

— Tekmovanja mladih matematikov zbudijo veliko zanimanja. Zakaj so tako poredko — v primerjavi s športnimi tekmovanji?

— Sporta in matematike ne gre primerjati. Če mislimo samo na pogostost, potem že — a naša tekmovanja morajo biti natančna in terjajo sodelovanje mnogih strokovnjakov. Za to pa je vendarle spet potreben denar.

— Ga je za tekmovanje mladih matematikov škoda? Nihče ne bo tega rekel; samo preprosto — ni ga. Tako postaja šola v marsikaterem pogledu larpur-lartistična; četudi bi si morali prizadevati, da se mladina uči za življenje. Tudi v matematiki.

— Astronomija je zaradi sodobnega zanimanja za vesolje nekakšna „best-znanost“ in silno privlači mlade. Koliko jo izrabljate za pridobivanje mladih matematikov?

— V „Preseku“ astronomije ni — so le eksperimentalne vaje. Te pa same po sebi privedejo učence do spoznanja, kako potrebna je. Na raven dnevnega časopisja pa se ne nameravamo spustiti.

— Še podatek: kako je s številom naročnikov med profesorji, učenci in dijaki?

— Ni deljeno. Izvode pošiljamo na šole, kjer je matematik naš poverjenik — četudi morda ni član društva. Profesorji so to lepo sprejeli in izvajajo dosledno, čeprav brezplačno. To je enako na osnovnih in srednjih šolah.

Pogovor vodila:
NEŽA MAURER

Še enkrat: kadri, morala in zakonitost

Pojasnilo glasbene šole Skofja Loka, da ni mogla zvesti tov. Kolarjeve, ker je ni poznala, je nepričljivo. Po besedah Vide Kolarjeve jo je prepričala neka tovarišica iz glasbene šole Skofja Loka, da se je šla zanimat za delovno mesto. Ravnatelj glasbene šole ji je dejal, da je v glasbeni šoli bolj prijetno delo in ji „zagotovil, da do osnovne šole Trnovo nima nikakršne obveznosti“, čeprav mu je povedala, da je bila sprejeta na delovno mesto učitelja za glasbo na redni razpis, za kar se je pisмено obvezala in da že uči. Prav tako je tovarišica Kolarjeva sama po-

vedala: v glasbeni šoli ji bo ravnatelj omogočil, da opravi učno obveznost v dveh dneh.

V pojasnilo tov. Kvaterniku pa še toliko, da vsakega delavca takoj prve dni, ko prevzame delovno mesto, prijavimo Zavodu za socialno zavarovanje (rok v 8 dneh), če pa nima vseh dokumentov, potem nam zavod rok uradno podaljša. Z delovno knjižico je tov. Kolarjeva res zaveževala, kar je bilo že posledica pogovora med njo in vodstvom glasbene šole Skofja Loka.

G. C.

Učitelji osnovne šole Grad na Gradiščanskem

Ze dalj časa sta goriški šoli Grad in Rogoševci v prijateljskih stikih s šolo St. Martin pri Jennersdorfu (Ženavci) na Gradiščanskem. Pobudo za tako sodelovanje je dal ravnatelj tamkajšnje šole Josef Zigling.

Junija lani je gradiščanski učiteljski kolektiv obiskal kolege na šoli Grad, pred kratkim pa so učitelji iz Grada na povabilo obisk vrnili. Z veliko pozornostjo so avstrijski kolegi pripravili sprejem in program obiska. Po sprejemu v šoli St. Martin smo bili gostje župana St. Martin, sledila sta pogostitev v Jennersdorfu in sprejem pri predsedniku okraja in županu. Oba sta nam predstavila kraj in izrazila željo po sodelovanju, ne le na gospodarskem področju, ampak tudi v kulturi in prosteviti.

Ogledali smo si veliko tekstilno tovarno (tovarna frotirja Vossen, ob koncu pa je dobil vsak obiskovalec še spominsko darilo — izdelek tovarne.

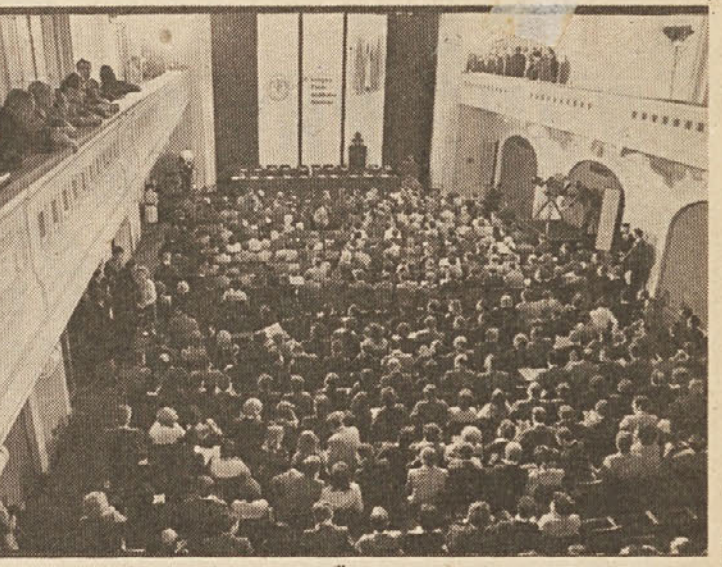
Na prijateljskem kosilu v Jennersdorfu so bili mnogi kulturni in politični delavci tega kraja: poslanci, prosvetni

inspektorji, župan, zastopnik deželnega glavarja, predsednik okraja, ravnatelj tamkajšnjih šol, predstavniki tovarne Vossen in drugi. V njihovih govorih in v govoru prosvetnega svetovaleca organizacijske enote zavoda za šolstvo iz Murske Sobote je bila izražena želja, naj bi prosvetarji z obeh strani meje svoje sodelovanje poglobili in izmenjavali izkušnje na poklicnem področju. Poudarjali so, da nas ne veže le zaposlovanje naših ljudi za mejo, ampak tudi vzgojno delovanje.

Po kosilu so nas popeljali še na ogled gradbišča velikega šolskega centra, končno pa na zgodovinski kraj Mogensdorf, kjer je bila znana bitka s Turki.

Ob odhodu so nam podarili v spomin gramofonsko ploščo znamenitega zbora madrigalistov iz Jennersdorfa. Poslovili smo se z željo, naj naše vzgojno delo družijo sosednje narode, ki so si geografsko zelo blizu, zaradi meje, ki nas loči, pa včasih vendarle predalet.

JANKO KONDRIČ
OSNOVNA ŠOLA GRAD

Pogled na delegate 8. kongresa Zveze sindikatov Slovenije, zbrane v Unionski dvorani v Celju. — (Foto: D. Medved)

Izoblikujmo skupno srednjo šolo!

(Ob izidu 3. številke revije Vzgoja in izobraževanje)

Uvodnik prinaša resolucijo X. kongresa Zveze komunistov Jugoslavije o nalogah Zveze komunistov Jugoslavije in socialistični samoupravni preobrazbi vzgoje in izobraževanja in resolucijo VII. kongresa ZKJ o vzgoji, izobraževanju in raziskovalnem delu.

Zelo dragocen in aktualen je prispevek direktorja zavoda za šolstvo SRS Borisa Lipužiča, saj pod naslovom Nekateri vidiki uredniškega koncepta usmerjenega izobraževanja razpravlja o tej zanimivi in aktualni problematiki. Avtor izčrpno podaja temeljna izhodišča koncepta usmerjenega izobraževanja, ki zahteva reformo celotnega vzgojnoizobraževalnega sistema od osnovne šole do visokega šolstva in jasno poudarja, da moramo izoblikovati skupno srednjo šolo kot šolo enakih možnosti za vse učence. Kritično razčlenjuje sedanje razmere in nakazuje možnosti, kako naj bi se lotila reforme stalna konferenca republiških in pokrajinskih zavodov za proučevanje in razvoj vzgoje in izobraževanja, kjer že delajo skupine strokovnjakov; te bodo pripravile podroben načrt za reformo vzgojnoizobraževalnega sistema v SFRJ na enotnih idejnih temeljih.

Politehnična in delovna vzgoja je prispevek dr. Stevana Bezdanova. Avtor analizira sedanje stanje politehnične in delovne vzgoje ter nakazuje perspektive razvoja.

Revija prinaša nadaljevanje in konec razprave dr. Dragiša M. Ivanovića o nekaterih idejnoteoretičnih vprašanjih z vidika marksistične idejnosti pouka fizike.

Predavatelji, ki poučujejo novi predmet samoupravljanje s temelji marksizma, bodo prav gotovo veselili prispevka Renate Mejakove. Avtorica opozarja, kako potrebno je uvajanje tega predmeta ter razpravlja o nekaterih metodoloških in pedagoških problemih za uredniškevanje uvajanja novih zasnov marksistične vzgoje in izobraževanja.

O sodobni metodiki družbenega izobraževanja in vzgoje piše Jože Valentincič. Avtor zastavlja vprašanje, ali lahko usposabljammo za samoupravljanje po starih didaktičnih vzrocih. Jasno poudarja, da ni mogoče vzgajati za nove družbene odnose, ne da bi radikalno spremenili nekdanje metode „državljanske“ vzgoje. Zavzema se za sodobno metodiko družbenega izobraževanja.

Kazimir Tarman razpravlja o izobraževanju in vzgoji za varstvo narave, Veljko Troha pa analizira dopolnilni pouk na osnovnih šolah Dolenjske.

Vitka Kolar nam je tokrat prispevala sestavek o dodatnem pouku iz angleškega jezika na območju ljubljanske organizacijske enote zavoda za šolstvo SRS.

Zelo zanimiva je analiza (ne)uspešnosti študijske generacije 1967/68 na univerzi v Ljubljani in nekaterih vzrokov, ki sta jo prispevala Ludvik Horvat in Zlatko Naglič.

Branimir Lorenčič je tokrat napisal prispevek Uporaba tehnične mrežnega planiranja pri sestavljanju učnih načrtov.

Razen omenjenih prispevkov ima revija tudi tokrat bogate informacije, novosti iz izobraževanja po svetu, navedeni pa so tudi potrjeni učbeniki in učila ter novosti iz knjižnice zavoda.

DRAGO NOVAK

OSNOVNA ŠOLA — ODSEV SKRBI OBČANOV

Materialna osnova šolstva se postopoma krepi tudi v logaški občini. V šolah je vsako leto več prostora. Pouk poteka tudi že v novi šoli v Rovtah in v Gorenjem Logatcu. Občani so pokazali svojo zrelost in čut odgovornosti ponovno v mesecu marcu 1974, ko je že drugič uspel referendum za izgradnjo šol in vzgojnovarstvenih zavodov. V šoli Gorenji Logatec je že drugo leto enozemski pouk, v šoli osem talcev v Logatcu pa predvidevajo, da bodo imeli samo dopoldanski pouk za vse razrede v začetku šolskega leta 1975/76, ko bo dograjena nova prostorna šolska stavba.

V obeh šolah je po zadnjih podatkih, vseh štiri podružnice, v letošnjem šolskem letu 1.093 učencev. Kadrovska sta še kar zadovoljivo zasedeni, ker je poskrbljeno tudi za stanovanja učiteljev. Že nekaj let pa se čuti potreba po usklajevanju dela obeh šol in učiteljskih zbora. Tudi šolska svetovalna služba je namenjena obema šolama. Do sedaj sta imeli šoli že psihologa, letos bo začel delati pedagog, v programu pa je tudi sistematizacija delovnega mesta socialnega delavca. Prav zaradi omenjenega dela se je pokazala resnična potreba po usklajenem delu. V začetku septembra leta 1974 je bil ustanovljen odbor za koordinacijo dela na šolah v občini Logatec. Šola mora danes živeti kot to zahtevajo vzgojnoizobraževalni smotri, pa tudi razmere, v katerih dela. Osnovna šola mora dati solidne temelje za oblikovanje marksističnega pogleda na svet, družbo in človeka ter vzgajati učence v duhu socialističnega humanizma, s ciljem, da bi le-ti postali resnični samoupravljajci.

Torej se ne krepi samo materialna osnova šolstva v Logatcu, kar je nedvomno zasluga občanov, ampak se z novimi nalogami, ki jih ima sodobna osnovna šola, spreminja tudi vsebina vzgojnoizobraževalnega dela in življenja. Samo tako vsestransko angažirana šola bo našla podporo in razumevanje v širši družbeni skupnosti.

MARIJA PETKOVŠEK

kultura

Portret deklice, Alojz Zavolovšek

Sarajevo

Dva jubileja Lastavice

Sarajevska založba Veselin Masleša je letos praznovala dva jubileja, neposredno povezana z znano knjižnico otroške literature Lastavica, in sicer 20 let izhajanja Lastavice in 15 let obstoja kolonije z istim imenom.

Od leta 1954, ko je bila natisnjena prva knjiga v knjižnici Lastavica, ki je imela zaščitni znak leteče lastovke, pa do danes je izšlo v tej največji jugoslovanski knjižnici za otroško literaturo 290 del domačih in tujih piscev v skupni nakladi 9,5 milijonov knjig. V platnicah Lastavice, ki jih je lahko prepoznati, je objavilo doslej 93 jugoslovanskih piscev 200 del v 734 izdajah. Med temi je tudi 13 slovenskih avtorjev. Tone Seliškar in France Bevk spadata med pisce, katerih dela so bila največkrat objavljena – Seliškarjeva 69-krat, Bevkova pa 39-krat. Seliškarjeva Bratovščina Sinjega galaba je izšla v nakladi 120.000 izvodov.

Pri veliki knjižnici Lastavica se je razvila tudi svojevrstna kulturna in vzgojna ustanova – kolonija Lastavica, ki je praznovala letos svoj petnajsti rojstni dan. Ustanovljena je bila leta 1959 na pobudo književnika Ahmeta Hromadžića, urednika Lastavice. Temeljni smoter kolonije je razvijati ljubezen do dobre knjige pri osnovnošolcih. Na natečajih, ki jih je razpisala kolonija, je sodelo-

Dragi gosti kolonije Lastavica, književniki: Ahmet Hromadžić, Ela Peroci, Desanka Maksimović in Dara Sekulić

valo s sestavki o prebranih knjigah iz knjižnice Lastavica 65.000 učencev osnovnih šol iz vseh naših republik in pokrajin; napisali so 300.000 prispevkov. V preteklih 15 letih je bilo brezplačno v gosteh kolonije 1.500 učencev, ki so napisali najboljše dela o prebranih knjigah. Poleg teh je 5000 učencev dobilo knjižne nagrade. Na natečajih kolonije Lastavica nagradijo tudi učitelje in šole, ki pošljejo na razpis največ uspešnih del učencev.

Nagrajeni učenci so deležni počitnic in knjižnih nagrad, hkrati pa imajo priložnost, da se srečajo s pisci, katerih knjige so brali in pisali o njih. Letos so obiskali nagrajene učence na Ohridskem jezeru v pionirskem letovišču Sutjeska znani ustvarjalci otroške literature: Desanka Maksimović, Mira Alečković, Ela Peroci, Nasiba Kapidžić – Hadžić, Dara Sekulić, Vidoe Podgorec, Mirko Petrović in Ahmet Hromadžić.

Na letošnji natečaj kolonije Lastavica so lahko poslali učenci dela v vseh jezikih jugoslovanskih narodov. Med drugimi je bila nagrajena tudi učenka iz Kranjske gore: prejela je prvo nagrado in preživela 15 dni v letovišču kolonije Lastavica v Ohridu.

MILAN R. MARKOVIĆ

Gruškovec 74 – z razstave Stojana Kerblerja

Prizadeven pedagog in uspešen slikar

V počastitev občinskega praznika sta kulturna skupnost in knjižnica Velenje pripravili v likovnem razstavišču razstavo domačega slikarja, ki sicer poučuje na osnovni šoli Gustav Šilih in gimnaziji v Velenju. Brez dvoma je Zavolovšek kot pedagog izredno prizadeven na obeh šolah, zato je tem bolj razveseljivo, da je iz obdobja zadnjih treh let predstavil skupno kar 34 del v olju in akvarelih. Slikar, ki je rojak iz gornje Savinjske doline, je končal akademijo likovnih umetnosti pri profesorju Marku Čelebonoviču v Beogradu.

Ceprav je zaposlen predvsem kot pedagog, za kar je prejel vrsto priznanj, med drugim tudi na III. republiški razstavi otroških likovnih del v Ljubljani, se v prostem času uspešno posveča tudi ustvarjanju. Njegov motivni svet se nanaša predvsem na okoliško pokrajino, ki jo podoživlja izrazito realistično v zelo skopo umirjeni barvni skali. Olja velikega formata prikazujejo motive iz Velenja, Koroške in Gornje Savinjske doline. V svojih podobah je Zavolovšek slikar, ki nam na platnih ohranja vaško idiliko in njeno starinsko arhitekturo. Zadnje čase pa je opaziti, da se posveča tudi eksperimentiranju, kar je razvidno iz slik Pejsaž, Njive in Gozd, kjer se je odmaknil od stvarnega sveta in se posvetil bolj igri prečiščenih barvnih tonov. Na razstavi sta le dve figuralni kompoziciji in en sam dekliški portret v olju, ki ga prikazuje tudi naša slika. Iz tega lahko sklepamo, da se slikar posveča predvsem slikanju zunaj v naravi. To je tudi razvidno iz številnih posrečenih akvarelov, ki so nastali v zadnjih počitnicah ob jadranski obali. Le-ti so v primerjavi z njegovimi olji izrazitejši, saj so v toplih obmorskih barvah slikarjeva ustvarjalna hotenja vsekakor prišla bolj do veljave. Po omenjeni razstavi bi lahko sklepali, da je slikar predvsem mojster v tehniki akvarela.

Alojz Zavolovšek je imel od leta 1956 kar osem samostojnih razstav, in sicer v Beogradu, kjer je študiral, pa tudi po vsej Sloveniji. Poleg teh je sodeloval še na različnih skupinskih razstavah doma in v zamejstvu, letos pa tudi v slikarski koloniji v Izlakah in na EXTEMPORE 74 v Piranu.

Ob vsej tej bogati slikarski beri lahko profesorju Zavolovski iskreno čestitamo in mu želimo, da bi bil tudi v prihodnje enako uspešen tako v ustvarjalnem kakor tudi pri pedagoškem delu v šoli.

VIKTOR KOJC

Velika nagrada

Mednarodni akademik STOJAN RAZMOVSKY, akademski slikar, ki živi in dela v Postojni, je prejel 12. oktobra v Rimu zlato Tetradrarno. Izročil mu jo je predstavnik časopisa Corriere di Roma v palači Pignatelli.

To je velika nagrada, ki jo podeljujejo priznanim umetnikom za njihov mednarodni prispevek k napredku in kulturi.

Hkrati so mojstra Razmovskega imenovali za častnega člana z diplomom „Accademicum ex classe“ pri akademiji za mir, znanosti in kulturo „Pro pace“ v Rimu. Umetniku priskrbo čestitamo!

Odkriva nam ljudi

Fotograf – umetnik Stojan KERBLER nam na svoji deveti samostojni razstavi „HALOŽANI“ odkriva ljudi, kakršne poznamo in mogoče srečujemo – pa jih vendarle ne vidimo. Je človek, ki opaža namesto nas in kot pričajo fotografije – tudi čuti. Namesto nas?

Podatki: Doslej je Stojan Kerbler sodeloval na 276 domačih in 349 mednarodnih razstavah umetniške fotografije. Skupno je razstavil 1914 fotografij in prejel 226 nagrad – od tega 52 mednarodnih.

Avtorjeve besede: „Odlučil sem se za Haložane, želel sem jih portretirati v njihovem naravnem okolju, v vseh letnih obdobjih, v celoti – od Stoperca, Žetla, Leskovca do vinorodnih Cirkulan in Zavrča.“

Stojan Kerbler je doma s haloškega obrobja. Rad se vrača k tem ljudem. Njegove fotografije „ne kričijo“ o socialnih problemih, pač pa pričajo o vsebinski vrednosti motiva, o vsebinski vrednosti ljudi ki se nekje ob strani naše družbe samotno trudijo za svoj obstoj. In živijo.

N. M.

AKTUALNO DO DANAŠNJE UMETNOSTI

Živa podoba »komedijantskih« sanj

Pota umetnosti bi bila nezanimiva, če ne bi po njih hodili za nami popotniki. Nekateri stopajo neopazno v korak s časom, drugi pa prirejajo bučne sprevede, iz katerih je še komajda videti njihovo figuro. Pogled na prehojeno pot ni vedno prijeten. Obletnice pomenijo velikih mejnikov. Zadnja leta pa odhaja s prizorišča evropskih ustvarjalcev vrsta velikih mož, znanih po vsi svetu: Matisse, Picasso in drugi. Med tistimi, ki spremljajo svoja dela še z razbrzdanim duhovičenjem, je gotovo največji sedemdesetletnik Salvador Dali.

Njegovo sedemdesetletnico so slavili več dni v obmorski vili pri Pireneji in v bližnjem Figuerasu, slikarjevem rojstnem kraju. V veličastni proslavi so prepevali pesmi, ki jih je zložil slikar, civilni garda je budno spremljala dogodke, celo cirkus je prišel v mesto. Ko je bilo zadoščeno protokolu države in cerkve – o hovnik je namreč blagoslovil nekdanje gledališče, ki ga je bogi slikar dal preurediti v gledališče – muzej – je sledila pojedina kakršne se ni videla siromašna miza njegovega rodnega mesteca.

Kamniti tlak trga je bil prepletkan s krvavo rdečo barvo. Njem so plesali razuzdane baletke, ki jih je izbral slikar. Mnogi imajo za velikega komedijanta. To potrjujejo tudi nekatera njegova dela. Za fasado, ki še spominja na nekdanje gledališče, je vse merno urejeno: Dali razstavlja svoja dela, ki jih je odbrala njegova žena Gala. Njena pravica je, da sme vsako leto izmed novih izbrati dve sliki, ki sta ji najbolj pri srcu. Slikar razstavlja znano Košaro s kruhom, ki je bila po vojni simbol in znak Marshalove pomoči. Tu so tudi nadrealistični portret generala De Gaula, avtor portretov in številne grafike. V notranji dvorani prikazuje prostorske aranžmane – s slavno igralko Mae West, ki jo kaže naša slika: Dali je vlijevi sliki predstavljata oči, kamini naj bi bil nos, rdeči usnje divan usta, zavese z obeh strani pa igralkini lasje.

Že sedaj proglašja slikar svoj muzej za središče svetovne kulturne Misli pa ni samo nase, pač pa tudi na prijatelje in naslednike, zahteva posebne razstavne prostore.

Sprevede, proslave in pojedine so spremljali številni fotografji, televizijski snemalci. Dali je šel celo tako daleč, da si je sam postavil vprašanja in nanje odgovarjal, kot na primer: Ali mislite, imajo angeli spomin? Odgovoril je z odločnim: Ne! Čudak me začudenci – bi lahko rekli.

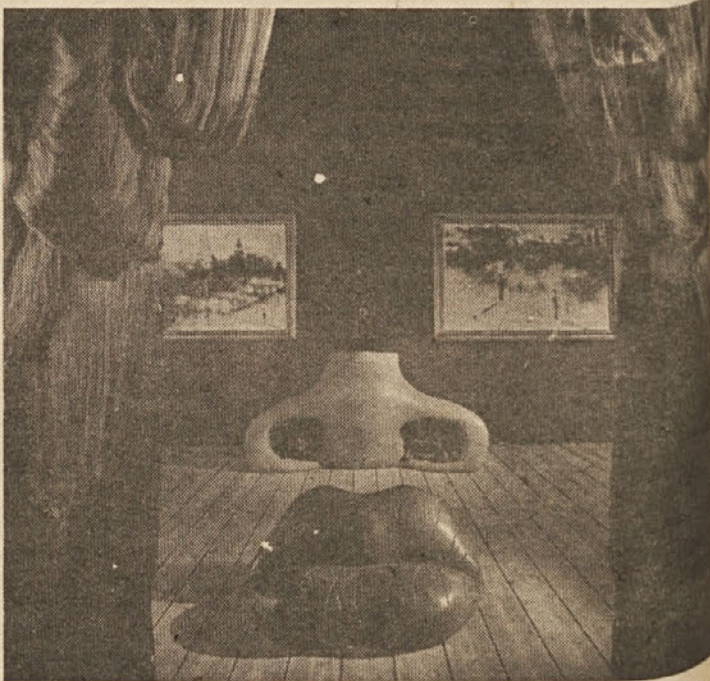
Ko so se vrnili v njegovo vilo v Port Lligatu, je razložil svoje načrte za prihodnost:

„Se naprej bom delal v „smislu informacije“. Napisal bom knjigo Deset receptov za nesmrtnost, tragedijo Martir, postavljeno v obdobje slikarja Vermeerja in posnel film Vtisi stare vzhodne Mogočje. Seveda pa bom tudi slikal in kiparil!“

Salvador Dali pravkar izdeluje svoje stereoskopske slike. Pritisom odkritja in spoznanj Nobelovega nagajenca za fiziko Denisa Gaborja bo poskušal svoje olografske novotarije – svojerodne zapise. Prepričan je, da bo mogoče s koherentno – programirano svetlobo laserskih žarkov vzpostaviti tridimenzionalno sliko s prostora in nato ustvariti hiperrealistično fantastično sliko. Slikar razkriva svoja dognanja, kako bo mogoče uresničiti Leibnizovo monado: slika razbiti in spet zlit in ostala bo vedno ista. Fantazije, monade, ogledala, svetlobe... To je novi hiperrealizem, pravi Dali. Se in se napoveduje načrte za prihodnost. Kdaj pa kdaj, ko sam več ne verjame svojemu početju, to je trenutkih zapuščenosti, nedoračenosti in bojzani, ga reši iz drege žena – spremljevalka.

Končan je veliki obisk na obrobju Pirenejev, odšel je potujoči cirkus, velikega slavja je konec. Nad vilo in okoli nje plapolajo zastori. Dalijeva hiša je kot barka, ki plove proti novim neverjetnim komedijantskim sanjam. Vsaj nekaj dni jih je sam, zlit z okoljem, tudi uresničeval. Živi nastajajoči muzej se spreminja v shranilnico umetnosti. Čeprav čudak med začudenci je vendarle drznež za njih desetini 20. stoletja.

IGOR PLEŠKO

Soba – portret, 1974, Salvador Dali. Slikar s slikama, pohištvom in zavesami, ki so postavljene v sobi v prostoru, imitira portret slavne igralko Mae West

A U SATIRA H MOR

esa se je spominjal šolnik Bimbel, ko je študiral za šoferski izpit-(v nadaljevanjih)

Zmagovalec tour d'Europe

kolega, ki sta se peš zaganjala v klanec, nato pa je tako dolgo zaklepal avto, da sta se poparkirala na šolskih vratih. V vežo so stopili vsi trije hkrati. Toda riba ni prišla. Ne Vinc ne Tonc se ni zmenil za Bimbelnov napredek. To je čisto navadna prijateljska fofšarija.

Tretjo uro je imel v šestem be. — O tovariš, a zdaj ste pa naredili izpit? Vedo, se je zgrozil Bimbel. — Kolikokrat ste pa delali? se je zarežal neki paglavec. Danes jaz nimam domače naloge. Tovariš, pri nas smo klali, jaz tudi nimam naloge. Tovariš, jaz sem moral z atom v hosto.

— Kdo še nima naloge? je strogo revsknil Bimbel. Jaz, jaz. Jaz tudi ne. — A tako! Ali smo se tako zmenili? Kako si pa predstavljate življenje? Mislite, da vam bo še kdo kaj spregledal? Kaj pa boste počeli na delovnem mestu? Ali se zavedate, da bo moral leta 2000 vsak...

— Tovariš, ali ima vaš avto avtomatske prestave?
— Ne še. Ja, Čuk, od kdaj se pa ti zanimaš za avtomobile?
— Tovariš! Tovariš! Tovariš!
— Povejte, kako je bilo pri izpitu? Kaj pa bi naredili, če bi padli? (Ali me preizkušajo?)

Tovariš, ali se bom lahko peljal z vami?
Tovariš, koliko pa žre?
Tovariš, moj brat je pa avtomehanic.
Kakšne lepe prevleke imate, ali ste jih kupili v Trbižu?
— Veste, pri stoenkah rado kaj crkne.
Pežo 304 je boljši, ali ne?
Pa ja.
Vol, zanj moraš imeti devize.

— No, no, no, je pomirjujoče godel Bimbel. Čakajte, kje smo že ostali?

— Povratni glagoli, se mi zdi.
— Minka, primer za povratni glagol.
— Zaleteti se.
— Kozal! Tovariš, ta Mina je ena trapa. Peljati se.

Dobro, že dobro, je rekel Bimbel. Vidim, da ste zadnje snov razumeli. No, danes bomo pisali prosti spis. Odprite zvezke. Pravzaprav, kar zaprite jih. Saj bo vsak čas zvonilo. Stran za domačo nalogo. Petintrideset, jezikovna vadnica, naloga šest, sedem.

DRINNN, DRINNN. Glavni odmor. Malica. Čestitke. Poljubi Bimbel je ves od šminke.

O, KONČNO, je rekel ravnatelj, zmagali ste.

Bimbel

Bimbel je zmagal frontalno, bočno in vzvratno. Če se analizira, mora priznati, da je sila. Jasno, da se je naslednje jutro zapeljal v šolo s svojo limuzino. Učence je od spoštovanja kar pometalo s ceste. Prehitel je tudi dva

Iz starih listov

PRITISKANJE KLJUK

Bilo je nedavno, ko smo dobili učitelji iz dežele prijazno vabilo, da blagovolimo kupiti kolekov in da pošljemo lično pisane prošnje za mestno učiteljsko službo pristojnemu mestu. Seveda sem se moral tudi jaz drenjati med dolgo vrsto odličnih kompetentov. Tovariši moji, pa, katerim so vsi „furtelni“ znani, ti pa so mi dejali, da če mislim sploh kedaj v Ljubljano priti, je neobhodno treba, da se predstavim vsem udom mestnega in deželnega šolskega sveta. Dolgo sem se upiral in ustavljal, a slednjič sem pa le spredel, da moram i jaz jedenkrat storiti to pot, in sklenil sem, da pokažem gospodi v Ljubljani, da sem tudi jaz med živimi.

Oblačno jutro je bilo, ko sem stopal po šentviškej cesti proti Ljubljani, v roki dežnik, v glavi pa roj misli, ki se mi pa nikakor niso hotele strniti v količkaj pripraven govor, s katerim sem mislil počastiti slednjega uda. Čem bolj sem se bližal Ljubljani, tem bolj vroče mi je postajalo, slednjič pa sem spredil v svoji bistrej glavi, da mi za dolg govor ne bode ostajalo časa, pa da je sploh najbolje, da se predstavim kar se da kratko, kar je najlepše rečeno z besedami: „Tukaj — le sem in tak — le sem!“

Prišel sem k sestri, kamor sem že prej obleko odposlal, „vrgel sem se v frak“ prestopil hišni prag in nastopil trnjevi pot krog kljuk — v upu in strahu!

Podal sem se najprvo k Lojzetu, ki je v jednacij zadregah že marsikomu z največjo ljubeznjivostjo postregel. Lojze je dal tudi meni vseh potrebnih informacij in sklenil je celo, da me hoče voditi kot zvest angelj varuh od kljuke do kljuke!

In podala sva se proti poslopiju, v katerem uraduje gospod dr. A. Jaz si v mislih še hitro ponovim, da hočem stopiti v sobo z desno nogo naprej, da se priklonim do tal, da ogovorim gospoda se sladkim glasom ter nastejem vse njegove naslove — in kar je še jednacij prevažniji okoliščini več. Ko prideva do vratarja, pa zveva, da ima gospod A sejo, ki ne bode pred drugo uro končana. Zastonj torej vse pripravljaj! Nameriva se do milostnega gospoda B. Ko se bližava hiši dotičnega gospoda, opomni me Lojze: „Pa imaš kaj rokavic pri sebi?“ „Da, rokavice imam, pa v žepu in ne mislim jih natekniti.“ „Se ti vidi, da si kmet — kar urno jih natekni!“ Vedel nisem se li šali ali govori resnico; ko mi je pa prav pošteno „levite“ prebral, kaj se v mestu vse spodobi, kaj pa se ne, nateknil sem molče rokavice, pri sebi pa sem si misli: „Sedaj pa res ne vemo ali grem sebe predstavljati ali pa svojo obleko!“ Morda bi bilo vse jedno, ko bi bil le rokavice in svojo črno suktnjo poslal na obisk.

„Pa še nekaj, Francelj,“ pravi mi Lojze, ali veš, da ne smeš reči gospodu B milostni, ampak gnadlev?“ Slednjič sem se udal tudi v to in stopal sem po veži pa po stopnjicah gor, na tihem pa sem izgovarjal „gnadlev — gnadlev“.

Mrežasta vrata brez kljuke so mi zastavile pot, zvonec zraven njih pa mi je govoril, da je pri gospodi v navadi, da se najprej z njim govori. Na trikratno zvonjenje prizibljje se k omrežju ženska, ki me vpraša, kaj bi rad. „So milost — gnadlev gospod doma?“ „Ni jih ne, na deželi so in jih ne bode kmalo domu,“ odgovori mi in otide.

„No, kako je?“ vpraša me Lojze, ko pridem dol. „Nič ni — gospoda ni doma.“ „Škoda! Zdaj pa Francelj, obžalujem, da ne morem dlje s teboj, glej, kapljati je pričelo in bati se je obilega dežja, jaz pa sem brez dežnika. Vsaj veš večinoma za vse gospode!“ Tako mi je govoril Lojze in mi ponudil roko k slovesu:

Korakal sem po glavnem trgu s povešeno glavo pa z razprostrtim dežnikom, kajti res je pričelo krepko deževati. Stopal sem proti stanovanju vodje C. Ko pridem tja, pritisnem na kljuko in — ljubka gospica pravila mi je, da so gospod na sprehodu, pa da jih pred pol ure ne bode nazaj. Podal sem se še do kljuk ggg. D, G, H, J — toda kljuke sem pač pritiskal, a z gospodi nisem govoril, ker je bil eden bolan, drugi na obisku, tretji pa po važnih opravkih. Vrnil sem se ob jednej uri k sestri — klavern, pobit, otožen, zdelan in zmučen — pa praznega želodca, kajti bila je skledica kave, edino, kar sem užil tisto dopoldne.

Učiteljski tovariš 1895 str. 226 — 228

pogled skozi šolsko okno

Enkrat ena je dve

Tovarišica Milka je učiteljica, doma pa je mama desetletnega sinka, žena sitnega moža in gospodinja. Zunaj šole in doma je prizadevna družbena delavka, saj je dobila lani za občinski praznik lepo natisnjeno pohvalo, ki visi sedaj uokvirjena na vidnem mestu v njenih delovni sobi.

Tokrat je imela v šoli na roditeljskem sestanku predavanje o sodobni vzgoji. Posebej je opozarjala na to, da je fizična kazneni stvar preteklosti. Le najbolj konservativni starši jo še uporabljajo. Ze dolgo se ni zbralo toliko mam in očetov. Sprva je imela tovarišica Milka precej treme. Nekaj stavkov je celo zamenjala in s tem spremenila smisel, potem pa si je opomogla. Razvnela se je in predavala z veliko žlico znanja in s smislom za retoriko. Starši so odobraval, prikimavali, ker pa se ni k razpravi nihče prija, il, je spet tovarišica Milka povzela besedo, tako da ji je ravnatelj moral namigniti, naj vendar konča. Ko pa so se starši razšli, je ravnatelj tovarišici Milki stisnil roko.

— Imenitno si predavala. Hvala!
— To je bil za tovarišico Milko pravi balzam. Zakaj tovariš ravnatelj le redkim stiska roko, posebno še pred očmi vsega kolektiva.
— Domov je privihrala vsa razžarjena. Ko pa je opazila, da moža spet ni in da je sinek na stolu pred televizijo, se je razjezila:
— Si napisal domačo nalogo?
— Mhm...
— Kje pa je oče?
— Ne vem...
— Kdaj je šel od doma?
— Ne vem...

— Kje pa si bil, da ničesar ne veš? Potepal si se, kajne? Sram te naj bo! No, pokaži nalogo.
— Sin brska po šolski torbi, naloge ne najde, potem izjeclja:
— Pesmico sem se naučil, nalogo bom pa zdajle napisal...
— Resk — tresk!
— Padli sta dve zaušnici: Ti že pokažem! V četrtem razredu, pa še počevanke ne znaš. Niti tega ne veš, koliko je enkrat ena! — je sinka malo preveč podcenjevala.
— Enkrat ena je dve! — se je odrezal sinko in božajoče gledal raztogoteno mamico. Resno mislim. Vedno si govorila, da mi boš enkrat eno primazala, zdaj pa sem dobil dve. Torej je enkrat ena dve!

Naš fant bo štrajkal

Naš fant hodi v 4. razred osnovne šole. Torej sodi med tiste srečnike, ki bodo prvi, tako nam vsaj obljubljajo, mislili bolj logično. Zal pa spada tudi med tiste nesrečnike, ki so zaradi moderne matematike pri marsičem prikrašani. Res je namreč, da se hkrati s prvo generacijo učencev usposablja tudi prva generacija učiteljic. Vse te tovarišice nimajo zavidanja vrednega položaja, saj vemo, kako se morajo pripravljati na pouk, prek otrok pa tudi vemo, koliko seminarjev morajo obiskovati. Povsem razumljivo je, da povzročata sočasno usposabljanje kadra in uvedba modernizacij v šoli tehnično organizacijske težave. Na račun seminarjev,

posvetovanj in aktivov odpade učencem v šoli marsikatera ura pouka. In katera neki?

Ko je naš fant hodil v 2. razred, je nekega dne prišel domov, se pred očeta postavil v „položaj mirno“, kot da bi bil na zaslišanju, in izjecljal: „Jutri bom šel k tovarišu ravnatelju, pa še nekaj sošolcev bo šlo zraven.“ Srce mi je zatrepetalo v strahu, kaj neki je naredil. Potem pa je le prišel na dan z besedo: „Rekli bomo tovarišu ravnatelju, da moramo sedaj imeti 10 ur telovadbe, ker smo imeli že tolikokrat matematiko ali pa nam je telovadba odpadla zato, ker je morala tovarišica na seminar.“

In danes je povedal, da pripravljajo štrajk. Pravi štrajk. Kakšen štrajk neki in zakaj? Pa je pojasnil, da bodo najprej iz gline naredili Kalimera in ga postavili tovarišici na mizo vselej, ko bo odpadla telovadba. Saj veste, Kalimero poneni: „To je krivica! Zato ker sem majhen. Odrasli delajo, kar hočejo.“ In tako mislijo tudi fantje in dekleta, ki nimajo priložnosti sproščati svoje energije in uriti svojih spretnosti. Pa še to je dejal: „Potem bomo na koncu leta vprašani za rede in bomo imeli vsi trojko, ker ne bomo dovolj izurjeni.“ Res, to so njegove besede.

Vprašujem se: Ali bo logika nadomestila izurjenost? In še tole: Nekaj sklepov o uspešnosti matematike smo že slišali in prebrali. Vse najlepše in najboljše. Toda, nikjer ne piše, koliko ur je bilo porabljenih več, kot je bilo predvideno. Tega tovarišice ne poročajo. Vsaka se boji, da ji ne bi očitali nesposobnosti, ker ne zna izpeljati natančno programiranega gradiva v natančno odmerjenem času. To vemo le starši. In, seveda, otroci, ki bi radi telovadili!
T. S. — Ž.

IZBERITE MED NOVIMI KNJIGAMI

Bistvo našega samoupravnega sistema

Med pedagoškimi priročniki v zbirki Novi vidiki, ki jih izdaja zavod za šolstvo SR Slovenije, je izšel četrti zvezek z naslovom Bistvo našega samoupravnega sistema. Avtorji priročnika so: dr. Majda Strobl, dr. Ivan Kristan, magister Ciril Ribičič in magister Albin Igličar.

V svojih prispevkih so avtorji podali zgoščen prikaz ustavnih novosti, temeljnih značilnosti in posebnosti naše ustavne ureditve. Družbenoekonomsko ureditev v Jugoslaviji in komunalni sistem je obdelala Majda Strobl. Avtor razdelka z naslovom O pojmu federacije, Ureditev Socialistične federativne republike Jugoslavije ter Organizacija Socialistične republike Slovenije. Družbenopolitično ureditev s poglavji Položaj delovnih ljudi v družbenopolitičnem sistemu, Temelji delegatskega in skupščinskega sistema ter Družbenopolitične organizacije je prispeval Ciril Ribičič. Zadnje področje v priročniku pa je Varstvo političnega sistema, ki ga obravnava Albin Igličar. Priročnik obsega strnjeno razlago vseh bistvenih ustavnih rešitev, razen poglavja o svoboščinah, pravicah in dolžnostih občanov ter ustavne zgodovine. Knjižica vsebuje tudi več skic, ki bodo veliko prispevale k nazornosti.

Priročnik zajema velik del vsebine iz učnega načrta novega predmeta samoupravljanje s temelji marksizma, zato učitelje tega predmeta nanj še posebej opozarjamo. Za družbeno izobraževanje pa je priročnik namenjen vsem vzgojiteljem in učiteljem.

Pri oblikovanju priročnika so se avtorji prizadevali zapleteno snov kar najbolj preprosto obdelati, tako da bi bila knjižica dostopna kar najširšemu krogu bralcev.

Naročniki celotne zbirke bodo priročnik v kratkem prejeli. Naročila za zbirko, pa tudi za posamezne zvezke, zbira Dopisna delavska univerza, Ljubljana, Parmova 39.

Vida Sterle

Učitelj in starši

Pred dobrim letom mi je po srečnem naključju prišla v roke knjižica Učitelj in starši. Izšla je pri Mladinski knjigi leta 1973 kot III. zvezek zbirke POTA DO UČENCA. Delo je napisala psihologinja Vida Sterletova.

Že v uvodu je avtorica poudarila, da v tem delu pot od učitelja ne bo vodila naravnost do učenca, ampak prek staršev. Odnosi med starši šolskih otrok in njihovimi učitelji pa so včasih skrajno slabi. Danes se odpirajo šolarji nova obzorja, porajajo se novi načini pouka in nova gledanja na otroka. Mnogo stvari pa bi lahko še izboljšali, če bi se jih lotili z večjim razumevanjem, z dobro voljo in tudi z večjim znanjem. Poskušajmo najprej izboljšati odnose, ki nastajajo med učitelji in učencevimi starši. Če se nam bo to posrečilo, bomo bistveno pomagali tudi marsikateremu otroku.

Učitelj naj bi se zavedal psiholoških dogajanj, ki so pričujoča v odnosih med njim in starši, kajti mnogo lažje vplivamo na nekaj, kar poznamo. Tudi če svoje delo najbolj opravljamo, smo bolj mirni in zadovoljni, če nam je vse razumljivo, če vemo zakaj in kako.

To so uvodne misli Vide Sterletove. V nadaljnjih poglavjih avtorica natančno razčlenjuje odnose med učitelji in starši, nekaj najhujših napak učiteljev, govori o osnovah takega ravnanja ter o tem, kako učitelj lahko posega v odnose med starši in otroki (v pozitivnem ali negativnem smislu), o poznavanju otroka in nadalje o roditeljskih sestankih, govorilnih urah in pismenih sporočilih staršem. V knjižici najdemo tudi navodila, kako ravnati s starši, ki ne pridejo radi v šolo. To so starši težavnih otrok, ki so že prva leta otrokovega šolanja izgubili upanje in pogum.

V sklepnih mislih svoje knjige izreka Vida Sterletova vse priznanje učiteljem, ko pravi:

„Globoko spoštujem učitelje. Poznam njihovo delo. Celo tisti, ki ne opravljajo svojega dela najbolje, vloga ogromno truda v učenje in vzgojo otroka. To je težko in zahtevno delo, ki ga vse premalo cenimo. — V knjižici nisem naštevala neštetih zaslug, prizadevanj, skrbi in uspehov, ki jih dosejajo učitelji pri svojem delu. Prikazala sem le eno stran učiteljevega dela, ki ni še postala dovolj zavestna. Zato jo nekateri obvladujejo, a bolj po intuiciji. Drugi pa, kakor nanese. Težiti pa moramo k zavestnosti našega dela.“

Ob branju dela Vide Sterletove sem bila presenečena in navdušena. Iskreno upam, da bodo učitelji in vzgojitelji posegli čimprej po tej dragoceni knjižici in da jo bodo prebrali nekajkrat v življenju. Pomagala ne bo le novincem, ki prvič z negotovostjo začene pogovor s starši, temveč vsem učiteljem v osnovnih, posebnih in srednjih šolah, v vrtcih in domovih.

MARIJA GABRIJELČIČ

Nove strokovne knjige

Školska knjiga, Zagreb, Masarikova 28:

1. Dr. Zlatko Pregrad: Misli o porodičnem odgoju (Biblioteka „Reditelj i škola“), Zagreb 1974.
2. Dr. Ivan Furlan: Dijete i učenje.
3. Požar Breda — Gabrijele Sorman: Priročnik za učitelje k Nemški vadnici za 5. razred osnovne šole. Ljubljana, Mladinska knjiga 1974. Ljubljana, Titova 3.
4. Matematika. Beograd, Prosvetno-pedagoški zavod 1974. Naročila: Pedagoška akademija, Beograd, Ulica Narodnog fronta 43/III.

Letos 2-krat 3 šest

Kurirčkova knjižnica, ki jo že več let uspešno izdaja slovenska založba Borec, vsebuje v letošnjem šolskem letu dva knjižna kompleta, skupno šest knjižic.

Predšolskim otrokom in mlajšim šolarjem so namenjene tri slikarke: HI, KONJICEK pisatelja Leopolda Suhodolčana in ilustratorke Marjance Jemec-Božičeve (ta slikarica je mišljena kot pobarvanka), BUTALCI slovenskega humorista Frana Milčinskega in slikarja Milana Bizovičarja ter KRESNICE mladinskega pesnika Vojana Arharja in slikarke Jelke Reichman. Komplet vseh treh slikaric (dve od teh sta izšli v barvnem tisku) stane 45, posamezna slikarica pa od 8 do 20 dinarjev.

Na svoj račun pa bodo prišli tudi večji šolarji in šolarke. Decemkom bodo zlasti všeč šegavo napisane DOGODIVŠČINE PARTIZANSKEGA ŠOFERJA pisatelja Zdenka Kostanjevca, deklicam pa nekoliko eksotična pripoved HALO, STANUJEMO V ŽIVALSKEM VRTU nemške pisateljice Irmgard Laarmann v prevodu Alenke Bole-Vrabec. Prvim kot drugim so namenjeni MEHURČKI IZ CEMUNA, vrsta toplih spominov na mladost iz okolice čudovitega Cerkniskega jezera. Vse tri knjige so bogato ilustrirane. Opremiti so jih: Božo Kos, Jelka Reichman in Milan Bizovičar. Komplet knjig za večje šolarje in šolarke stane skupaj s prikupno torbico iz plastične mase 59, posamezna knjiga pa 20 dinarjev.

— h. j. —

Slavko Jug

Nasmejane črke

Državna založba Slovenije je izdala zbirko otroških pesmi Slavka Juga Nasmejane črke. Slavko Jug se je lepo uveljavil že z zbirkami Dobro sonce (1958) in Verzi (1963) ter s prispevki v sodobnih slovenskih revijah. Njegove otroške pesmi so po svoji vsebini prilagojene psihi in duševnemu obzorju predšolskega otroka v vzgojnovarstvenem zavodu in mali šoli, prav tako pa tudi tistem v prvem ali drugem razredu osnovne šole. V zbirki je štiriinštirideset lahkkih in vedrih pesmi — takih, da jih bodo z veseljem brali in se jih naučili otroci, stari od tri do osem let. Take so posebej: Barčica, Mihčev jedilnik, Pilot, Saj ni mogoče, Slikar, Vlak in druge. Pesem Solarček uči prvošolca, kdaj naj postavi vejico in piko, dnevi v tednu so v pesmici šaljivo navedeni, zato, da se jih otrok igraje zapomni. Mnoge pesmi so tako melodične, da jih je vredno uglašbiti. Zbirka je popestrjena s posrečenimi ilustracijami Marjance Jemec-Božičeve. Vzgojnovarstveni zavodi in šole, pohitite po Nasmejane črke!

ALFONZ KOPRIVA

Sandi Sitar

Veronika z Desenic

Po naslovu sodeč bi kdo mislil, da smo v sedanjem času spet dobili Slovenci eno od verzij zgodovinske osebe in zgodovinskega dogajanja. Pa ni tako. Knjiga Sandija Sitarja ni povest, ki naj nam približa neke dogodke — pač pa zbirka dogodkov, ki nam pomagajo do spoznanj. To so sodobna spoznanja o sedanji družbi in s sedanjimi pogledi na soljudi, na njihove odnose — moralne, družbene in tudi premoženjske ali gospodarske. Čas ni omejen — nek prizor se, na primer, dogaja v resničnem zgodovinskem okolju, pa preskoči v naslednji vrstici v sedanji čas avtomobilizma in, lepo povedano, porabniške družbe. Prav tako se prizorišče dogajanja menjava ne po nekaj možnih logičnostih, pač pa po notranji nujni, ki jo narekuje ideja.

Skoraj vsak stavek je spoznanje zase in živi svoje nevezano življenje. Kaj pa nam pove celota? Pojem celota — bodisi življenja, značajev ali dogajanja, postaja v porabniški družbi vse bolj tuj. In ta knjiga, kot da je ogledalo prav take razdrobljene — morda nekdanje — celote. Vsak košček posebej nas lahko očara ali razočara ali zbesni, že naslednji trenutek pa se njegov vpliv razblini, ker je pač samo košček, in ne vemo, v kaj ga vključiti.

S kakšnimi merili naj ovrednotimo takšno delo? Z enakimi kot tako družbo. Je knjiga torej satira na družbo brez vrednot? Mogoče. Ali je prikrita in razdrobljena žalost, izražanje pripadnosti ali odpora? Dane so vse možnosti, saj pisatelj ne dela sklepov.

Pisanje je iskrično, dovršeno lepo. Na primer, ko Veroniko vržejo v vodnjak: „Gledala je gor, / videla je goreti / zvezde / sredi belega dne. / Stegnila je roke; / oddaljvala se je od zvezd, / ki jih ni mogla / doseči.“ Ali pa pogovor Ulrika z očetom Friderikom: „Če sva že pri tem, je rekel Friderik, generacijski konflikt je preprosta stvar. Mladi izrivajo stare. Glej, jaz se ti dajem kar sam!“

Prav to, je rekel Ulrik, mi ni po volji: izsiljujete polovično rešitev! Stvari med nama naj se zglade. Jaz pa vas potrebujem, da mi nasprotujete, da vam nasprotujem. Da se norčujem iz vsega vašega, da ne priznavam ničesar vašega, da vam pripravljam propad. Vaša nemoč bo moja moč, moja zmaga bo vaš poraz! Ne, jaz ne morem paktirati z vami, ne, midva skupaj. Najprej vi, potem jaz! To je naravni zakon. Kako naj drugače dozorim kakor v spopadu z vami?“

N. MAURER

Priročnik za spolno vzgojo

Splošni namen spolne vzgoje je pomagati razvijajočemu se mlademu človeku, da bi se v svojem spolnem, ljubezenskem in zakonskem življenju kar najbolje znašel. To pa pomeni usposobiti ga, da bo na tem pomembnem področju življenja ustvaril take odnose, ki bodo ustrezali njemu in njegovemu partnerju. Zato da bi učiteljem v osnovnih šolah kar najbolj olajšala uspešno izvajanje spolne vzgoje, sta zavod za napredek osnovnega izobraževanja SR Hrvatska in zagrebška založba školska knjiga v redakciji znanega jugoslovenskega seksologa dr. Marijana Košička izdala 257 strani obsega juč in ustrezno ilustriran priročnik Spolni odgoj. Priročnik, ki je tiskan v latinici in je delo več strokovnjakov, celostno, to je s

fiziološkega, psihološkega in sociološkega vidika obravnava vsa meljna vprašanja s področja spolne vzgoje. Cena: 95 din.

V. T. Arhar

Kažipota za zdravo telesno in duševno življenje

Avtor Maurice Messegue, francoski naravni zdravnik — zelišč ognevit zagovornik vrnitve človeka k naravi in bojevnika za varno narave, je v svoji zanimivi knjigi NARAVA IMA VSELEJ PRAV razgrnil pred nami velik pomen zelenjave, sadja, gozdnih sadežev, zdravih zelišč ter drugih naravnih produktov, koristnih za zdravje. Napisal je tudi številne recepte za preprosto zdravilne nekaterih motenj najvažnejših organov človeškega telesa: želodca, jeter, ledvic, mehurja itd., pa tudi recepte za ublažitev odstranjevanje raznih drugih bolezenskih pojavov. V knjigi je mnogo preizkušenih nasvetov za zdrav in vreden način življenja — tako pravi avtor — bolje se je vsak dan pripravljati življenje kot pa na smrt. S temi nasveti nam pisec znova pokazuje, kaj so pravzaprav viri zdrave življenjske radosti, ki stopnjujejo človekovo trdnost in vitalnost do pozne starosti. Še posebej vrednost pa dajejo knjigi NARAVA IMA VSELEJ PRAV številni kuharski recepti, kakršnih ne najdemo v nobeni kuharski knjigi. Nekateri od teh so celo iz srednjeveške kulinarne zakladnice.

To za sodobnega človeka vsekakor zanimivo in koristno knjigo je iz francoščine prevedla Meta Sever. Cena knjige 120 din.

Avtoogeni trening je ena izmed psihoterapevtskih metod, ki človeka, kako naj s sistematično vajo doseže zmogljivost vplivanja lastne psihične in vegetativne funkcije; s tem je namreč mogoče odpravljati nekatere nezaželene bolezenske znake. V bistvu gre za načrtne vaje, s katerimi dosežemo telesno in duševno sprostitve, odpravimo škodljive duševne napetosti itd. Kot takšen sodi avtoogeni trening v tisto skupino avtosugestivnih in sproščujočih sistemov, ki jih psihoterapevti uvrščajo med površinske ali pragmatične. Njihov namen ni le poglobljati se v vzroke duševnih, nevrotičnih, psihosomatskih motenj, marveč neposredno spopadati se z bolezenskimi znaki, zato da bi jih ublažili ali pa odstranili. S pomočjo avtoogenega treninga lahko človek v sebi sprosti številne rezerve moči, ki bi ostale sicer neizrabljene.

Knjiga AVTOGENI TRENING — SPROSTITEV V STISKIH Hannesa Lindemanna je posvečena pomenu, izvajanju in namenu avtoogenega treninga kot zanesljive poti k človekovi sprostitvi, boljše zdravju in večji delovni storilnosti. Pisec pripisuje avtoogenemu treningu velik pomen prav v današnjem času, ko smo ljudje zaradi naglice modernega življenja, odtujevanja naravi in številnih nerешenih problemov v sodobnem svetu skoraj vsak dan izpostavljeni psihičnim obremenitvam, ki se jim pravočasno rešimo, kaj lahko sprevržejo v bolezen. Avtor nam temeljito razkaže, kaj je avtoogeni trening, kako naj se ga naučimo uporabljati, kakšne razulate lahko pričakujemo, če ga bomo dosledno izvajali. Krajši, toda temeljit zgodovinski pregled dosedanjega razvoja psihoterapije, katere del je tudi avtoogeni trening, je h knjigi priložen njen prevajalec, psihater dr. Lev Milčinski. Knjiga je opremljena z ustreznimi risbami, seznamom strokovne literature ter z imenskimi in stvarnim registrom. Stane 95 din.

Obe knjigi je pred nedavnim, skoraj sočasno izdala slovenska založniška hiša Cankarjeva založba.

V. T. ARHAR

Branka Jurca

Čuj in Katka

Z rumenih platnic sta slovenske otroke spet pozdravila mlajša prijateljica: kužek Čuj in deklica Katka, ki ju je otrokom v prvi knjigi pisateljica Branka Jurca popeljala skozi prigode in nezgode, zato, da bi otrokom odkrivala lepote vsakdanjega življenja, ki jih je polna, ki so povsod, le če jih znamo videti. To je velika odlika knjige, prav te lepote v burni vsakdanjosti zlahka prezremo in potem se tolikšni blaginji ne znamo biti srečni.

Branka Jurca se zna skloniti k otroku, pogledati v svet z otrokovimi začudenimi in neobremenjenimi očmi. Katka, njen literarni otrok, ujame urice čudovitega sožitja s psom Čujem, ki ga je rešila od stradanja, brezdomstva in bednega potepuštvu.

Zgodba se vrsti za zgodbo z dogodki, ki so za odrasle neznane, za otroke pa nepozabni: ko ga je pičila osa, ko je prvič ulegel kačo, ko je potepal gredice, ko je očedil svojega varovaneца. Svet varnega otroštva pa je za človeka življenjsko bogastvo, kamor se vedno rad zateka. Odlika knjige je, poleg omenjenih, tudi to, da je Branka znala ujeti odsev znanega otrokovega sožitja z živaljo in naravo tudi v sodobnem svetu, ko hodimo taborni morju, se vozimo z avtomobili, ko uživamo nove radosti — tudi prvinske, kot je prijateljstvo, pa ostajajo vendarle še vedno dragocenejšee.

Tako kot iz drugih del Branke Jurca vznikne tudi iz te knjige svetloba stalno veljavni vrednot: ni dovolj, da je dobro samemu meni, naj bo tudi tebi; glej, lahko omiliš tuje gorje; večje jabolko podarim in zase obdržim drobnejšega. V času in svetu, kjer je precej etične zmede, je tako ožarjanje otrokove duševnosti in spevek v zakladnico kulture, pa čeprav čisto droban, saj ne vemo, kje se je oblikovala naša zavest, ki kasneje usmerja naša dejanja!

V delu izbrana imena: za psa Čuj, Katičin priimek, kraj in ulica prebivanja, izvedena iz glagola pokati, so zelo domiselna in prava. Tudi to je spretnost svoje vrste, saj postanejo junaki tako bolj živi in vedri.

Risbe Marjance Jemec s pristnimi otroškimi izrazi na obrazu od radovednosti, strahu, ježljivosti, zaupljivosti in spokojnosti, vdanosti in pričakovanja so tako zelo usklajene z vsebino, da bi jih pri likovni vzgoji lahko uporabili za zgled, kaj je lepo.

MILKA KOVIČ

Ob treh jubilejih hrvatskega šolstva

Hrvatski šolski muzej v Zagrebu je odprl pomembno razstavo ob 100-letnici treh osrednjih dogodkov iz zgodovine hrvatskega šolstva v 19. stol., v času pospešenega boja za narodno šolo. Pod pokroviteljstvom pedagoško-književnega zbora je ravnatelj muzeja Branko Pleše pozdravil ugledne goste političnega in pedagoškega življenja SR Hrvatske, ki so z udeležbo poudarili izreden pomen razstave. Podpredsednik pedagoško-književnega zbora dr. Mihajlo Ogrizović je v govoru ob začetku slovesnosti poudaril pomen treh jubilejev iz zgodovine hrvatskega šolstva.

II. učiteljska skupščina v Petrinji, ki ji bo novembra 1974 posvečen poseben dvodnevni simpozij ob njeni 100-letnici, naj bi s svojimi sklepi odločilno vplivala na sočasno saborsko razpravo o novem šolskem zakonu. Okoli 400 učiteljev iz

Banske Hrvatske, Dalmacije, Vojne krajine, Srbije in Slovenije je na učiteljski skupščini v Petrinji zahtevalo, da se hrvatski učitelji družbeno organizirajo, štetna učiteljska, učiteljske knjižnice za nadaljevalno izobraževanje učiteljev, pedagoške tečaje na preparandijah, ustanavljanje meščanskih šol, ki naj mladino izobražujejo v vseh učnih predmetih za potrebe poklicnega življenja. Učitelji udeleženci so glasovali zoper telesne kazni kot disciplinsko sredstvo.

Kljub temu da je potekala saborska razprava o novem šolskem zakonu, izglasovanem 14. oktobra 1874, pod močnim imperativom resolucije učiteljske skupščine v Petrinji, pa hrvatski učitelji z zakonom niso bili popolnoma zadovoljni, saj so na skupščini zahtevali precej več, kot so jim dajale zakonske določbe. „Zakon od 14. listo-

pada 1874. ob ustroju pučkih školah in preparandijah za pučko učiteljstvo in kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji“ je rešil obveznost ustanavljanja osnovnih šol na Hrvatskem, šola pa ostaja kljub posvetnemu šolskemu nadzorstvu še nadalje religiozna. Tudi čas izobraževanja na učiteljskih je zakon omejil na 3 leta. Čeprav novi šolski zakon v vseh določbah ni ustrezal naprednemu hrvatskemu učiteljskemu gibanju, je vseeno pomenil precejšen premik glede na šolske predpise in prakso prejšnjega obdobja. Z njim je dobila Hrvatska enega najnaprednejših zakonov sodobne Evrope in možnosti za hitrejšo izobraževanje širokih ljudskih slojev.

Z obema jubilejema osnovne šole je povezana tudi otvoritev modernega zagrebška vseučilišča dne 19. oktobra 1874 s tremi fakultetami: filozofsko, pravno, teološko in predvideno

medicinsko. Temelje osrednjemu dogodku za razvoj visokega šolstva na Hrvatskem v prejšnjem stoletju je prispeval s svojo iniciativo in denarjem kulturni meceni Josip Juraj Strossmayer že v 60. letih. Z otvoritvijo moderne visokošolske ustanove je dobil Zagreb in z njim slovenski jug pomembno kulturnoprosvetno ustanovo, ki pa je v veliko razočaranje študentov iz slovenskih dežel dajala diplome le za ogrski del države. Naši študentje so morali še naprej študirati na nemških in italijanskih univerzah.

Razstavo, ki s predstavljenimi dokumenti nazorno govori o porajanju modernega hrvatskega šolstva pred 100 leti, je izredno pestro in ob pomoči arhivskega gradiva nekaterih uglednih kulturnih institucij SR Hrvatske pripravila kustosinja Zlata Božičević.

GVIDO STRES

Berinjak 73, Stojan Kerbler

Prispevki k zgodovini slovenskega šolstva na Primorskem (1943-1945)

Založništvo tržaškega tiska je letos izdalo knjigo Draga Pahorja. Prispevki k zgodovini obnove slovenskega šolstva na Primorskem 1943 - 1945. Avtor knjige je v tržaškem tisku že večkrat pisal o primorskem šolstvu med NOB, saj ga je kot takratni šolski nadzornik za srednjepriportsko okrožje zelo dobro poznal. V tej knjigi je želel podati čim objektivnejši prispevek k zgodovini primorskega šolstva med NOB. Poleg arhivskega gradiva, ki je shranjeno v slovenskem šolskem muzeju ter pri odseku za zgodovino tržaške narodne in študijske knjižnice, je uporabil tudi pričevanja tistih ljudi, ki so bili s takratnim slovenskim šolstvom tesno povezani. Polemično zira tudi s profesorjem Alojzijem Geržiničem, domobranskim poverjenikom za slovensko šolstvo v Tržaški pokrajini, ki je leta 1972 v Buenos Airesu pri založbi SIJ izdal knjigo: Pouk v materinščini - da ali ne? Knjiga je nastala na podlagi dnevnika in nosi podnaslov:

Delo za slovensko šolstvo na Tržaškem v zadnjih mesecih nemške okupacije.

Pahor najprej opisuje obnovo slovenskega šolstva in šolsko oblast OF. Po dvajsetih letih, to je od Gentilejeve reforme, ki je ukinila slovenske šole, so po kapitulaciji Italije začele spontano rasti slovenske šole. Nastajale so na različne pobude, največ jih je bilo ustanovljenih na pobudo odborov OF, ki so tedaj že ilegalno delovali po vsej Primorski. Šole so bile ustanovljene iz vroče želje, da bi prekinili fašistično raznarodovanje. Tako so slovenske šole nastajale tudi v krajih, ki so jih takoj po okupaciji zasedli Nemci in imeli tam svoje postojanke. Nemci teh slovenskih šol največkrat iz taktičnih razlogov niso preganjali. V tem položaju je šolsko vprašanje postalo politično vprašanje, saj sta se prav ob njem spopadla na eni strani osvobodilno gibanje, na drugi pa domobranska vojska.

Že 22. oktobra 1943 je narodnoosvobodilni svet za Pri-

morsko Slovenijo izdal okrožnico, ki jo je podpisal France Bevk, pokrajinski referent za prosveto in propagando. Ta okrožnica je naročala okrožnim odborom NOB, naj prično odpirati slovenske šole, poiščejo primerne učitelje, oskrbe šole z učili in usmerijo vzgojo po načelu OF. Nekaj mesecev kasneje je Bevk v odprtem pismu slovenskemu učiteljstvu odločno odklonil šole - „dvoživke“, ki so bile ustanovljene na okupatorjevem ozemlju in zahteval, da se te šole ukinejo, ali pa umaknejo v ilegalo. Zatem piše Pahor o pedagoškem in organizacijskem delu šolskih oblasti, o učiteljskih konferencah in tečajih, ki so poskrbeli za vzgojo strokovnega učiteljskega kadra, o pedagoškem in mladinskem tisku na Primorskem.

Naslednja poglavja v knjigi obravnavajo domobranske šole, odnos tržaških Slovencev do teh šol ter prizadevanja domobrancev, da bi dosegli „uzakonitev“ svojih slovenskih šol. Domobranske šole so se poja-

vile poleti leta 1944 zlasti tam, kjer so bile domobranske in četniške postojanke. S tem so skušali izriniti vpliv Osvobodilne fronte na šolstvo in si sami pridobiti pokroviteljstvo nad šolami. Stališče tržaških Slovencev do domobranske šolske akcije za uzakonitev šolstva je bilo v večini primerov odklonilno. Domobranci so hoteli uzakoniti slovensko šolstvo s pomočjo nemških okupacijskih oblasti, vendar se jim to ni posrečilo.

Nato opisuje Pahor slovensko šolstvo v Trstu ter v posameznih krajih v tržaški okolici in na podeželju. Govori tudi o poskusih slovenskega osvobodilnega gibanja, da bi organiziralo slovenske šole v Trzinu in Benetški Sloveniji, kjer jih do tedaj sploh ni bilo.

Ta Pahorjeva 126 strani obsegajoča knjiga je dragocen prispevek ob 30-letnici obnove slovenskega šolstva na Primorskem.

TATJANA HOJAN

NAŠ PRAVNIK SVETUJE

PISMO BRALCA

Koliko polovičnega delovnega časa?

Nič kaj nisem zadovoljen z odgovori vašega pravnega svetovaleca. Večina njegovih odgovorov se konča s pojasnilom, da „mora biti tako, kot predpisujejo samoupravni akti šole“.

Res je, da je tak samoupravni akt za šolo zakon, vprašanje pa je, če ne bi mogel svetovalec le kaj več povedati. Gotovo so tudi neke norme, ki jih ne moremo obiti.

Tako je najbrž tudi vprašanje delovnega časa matere, katere otrok še ni dopolnil 8 mesecev, vprašanje letnega dopusta in podobna vprašanja. Tu je predpis, ki ga moramo upoštevati. Ne moremo predvideti npr. letnega dopusta za učitelja 60 dni, če je največ dovoljeno 36 dni itd.

Zato menim, da bi moral odgovor naštetih možnosti, ki jih lahko samoupravni akt upošteva, ne pa da se vaš pravni svetovalec zgolj sklicuje na dejstvo, da pač teh aktov ne pozna.

Vzemimo npr. tedensko normo pouka, ki jo mora imeti mati z otrokom, mlajšim od 8 mesecev. Če je šestdnevni teden, je učna obveznost 22 ur, k temu pride za pripravo 0,67 ur za vsako uro pouka. Zato bi v šestdnevnem tednu morala učiti

učiteljica-mati 14 ur, kar bi s pripravo dalo (14 + 14,0,67) 23 ur, ena ura pa je še za drugo delo (konferenca itd.).

V petdnevnem tednu bi bila njena obveznost 12 ur pouka (12 + 12,0,67 = 20 ur), pa bi jo morali oprostiti drugega dela. Po zakonu namreč ne smemo zahtevati, da dela v petdnevnem tednu dnevno več, kot bi delala v šestdnevnem tednu.

V tem primeru je seveda samovoljno postavljena norma, da je za eno uro pouka potrebna priprava 0,67 ure, kar pa je še vedno več kot trdijo nekatere temeljne izobraževalne skupnosti, ki priznavajo za pripravo le 0,5 ure.

Svetovalec bi lahko navedel zgled, kako je zadevo mogoče rešiti, čeprav se pri tem omeji, da mora o tem imeti zadnje besedo samoupravni akt šole. Prepričan sem, da bi njegovi odgovori tako več koristili, ker bi gotovo šole izpopolnjevale svoje pravilnike.

DUŠAN MODIČ

Prenehanje dela za določen čas

VPRAŠANJE: Pedagoška delavka je bila zaradi neustrezne izobrazbe sprejeta na delo za določen čas od 1. septembra do 30. junija tega leta. Med tem časom je zanosila, zato nas zanima, če ji kljub temu preneha

delo, ko preteče določen čas? Na ponovni razpis se bo namreč verjetno prijavil delavec, ki izpolnjuje pogoje glede izobrazbe. Koliko rednega dopusta ji pripada? - OSNOVNA ŠOLA

ODGOVOR: Delavki, ki združi svoje delo za določen čas, preneha lastnost delavca v združenem delu z dnem, ko opravi delo ali ko preteče določen čas, ne glede na morebitno nosečnost v tem obdobju. Glede na to, da pripadajo delavcem, ki združujejo svoje delo za določen čas, vse pravice in obveznosti, kakršne imajo delavci, ki združujejo svoje delo za nedoločen čas, pripada prosvetni delavki, sprejeti na delo za določen čas, dopust. Dolžina dopusta se določi po osnovah in merilih, določenih v samoupravnem sporazumu o medsebojnih razmerjih delavcev vaše delovne organizacije.

Natančnega odgovora, koliko dopusta pripada omenjeni delavki, torej ni mogoče dati, ker morate ta vprašanja urediti s svojimi samoupravnimi akti. - T. Š.

Od kdaj po novem zakonu?

VPRAŠANJE: Moj porodniški dopust se bo iztekel v januarju prihodnjega leta. Ali

bodo takrat že veljala nova pravila glede porodniškega dopusta? Ker sem zaradi porodniškega dopusta prekinila redni dopust, me zanima, če lahko potem, ko bom izrabila porodniški dopust, izrabim še preostali redni dopust? - V. C.

ODGOVOR: Republiški zakon o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu in o delovnih razmerjih med delavci in zasebnimi delodajalci (Ur. list SRS, št. 18/74 je začel veljati 18. maja 1974, razen določil 48. in 49. čl. tega zakona, ki se začno uporabljati šele s 1. januarjem 1975. Ta določila se uporabljajo tudi za delavke, ki bodo 1. januarja prihodnjega leta na porodniškem dopustu.

Potem ko vam bo potekel nepretrgan porodniški dopust 105 dni, boste lahko uveljavili:

- nadaljevanje porodniškega dopusta še 141 dni ali
- začeli delati po štiri ure na dan do dvanajstega meseca otrokove starosti.

Pri tem je treba opozoriti še na to, da se vam - če bi imeli podaljšan porodniški dopust - odmeri osebni dohodek po posebnih predpisih.

Preostali redni dopust lahko izrabite po preteku porodniškega dopusta, torej strnjeno, ne da bi vmes nastopili delo. - T. Š.

VZGOJA IN VARSTVO

»Pridobivajmo prostore za vse otroke«

Vzgojnovarstveni zavodi občine Šmarje pri Jelšah so se v preteklem šolskem letu združili v enotno ustanovo pod skupno upravo vzgojnovarstvenega zavoda Rogaska Slatina.

Združili smo se zato, da bi lahko več in bolje sodelovali in bolj kakovostno delali v posameznih zavodih. Naš zavod ima sedaj dvanajst oddelkov; v vzgojnovarstvenem zavodu Rogaska Slatina so štirje dopoldanski oddelki in en popoldanski, v vzgojnovarstvenem zavodu Šmarje pri Jelšah trije dopoldanski oddelki, vzgojnovarstveni zavod Podčetrtek pa ima en dopoldanski oddelk.

Vzgojiteljice se lahko sedaj večkrat posvetujemo o novih vsebinah, oblikah in metodah dela ter izmenjamo izkušnje. Spojamo si tudi strokovno literaturo in potrebne vzgojne pripomočke, ki jih je za sedaj še malo. Tudi vzgojiteljice se lahko pogovorijo o svojih opažanjih in tako skupno ugotavljajo razvitem otrok približno enake starosti iz različnih krajev naše občine.

Želimo, da bi se mreža vzgojnovarstvenih ustanov še razširila po vseh krajih naše občine in da bi bilo vključenih vanje čimveč otrok. Hudo je namreč zavrniti starše, ki se vedo, kam s svojim malčkom, češ da prav za njihovega otroka ni prostora v vzgojnovarstvenem zavodu.

Letos prihaja iz vzgojnovarstvenega zavoda Rogaska Slatina v vzgojnovarstveni zavod Rogatec tako imenovana POTUJOČA SKUPINA. S kombijem, ki ga vozi kar vzgojiteljica, se pripelje vsak dan 17 otrok; ti se redno vključijo v organizirano delo ustanove. Vendar tudi s tem še nismo rešili vseh problemov otroškega varstva v krajevni skupnosti Rogaska Slatina. Poleg potujoče skupine je sedaj v vzgojnovarstvenem zavodu Rogaska Slatina še 26 otrok več, kot bi jih smeli sprejeti. Kljub temu je bilo odklonjenih še 40 otrok, pa tudi za otroke, stare manj kot dve leti, ni v naši občini niti enega ustreznega prostora. Zaradi prevelikih skupin je delo zelo oteženo. Opravljamo pa ga z veseljem in v upanju, da se bodo razmere izboljšale.

V načrtu je nov, lep zavod v Ratenski vasi (Rogaska Slatina), ki bi vsaj delno pokrili potrebe te krajevne skupnosti. Želimo in predlagamo, da ne bi več gradili stanovanjskih blokov brez predvidenih prostorov za vzgojo in varstvo otrok v tistem okolišu.

Žal pa moramo spregovoriti tudi o materialnih problemih. Z njimi se vedno znova spoprijemamo, saj bi radi sprejeli v vrtec tudi vse socialno ogrožene otroke. Takih otrok je pri nas precej, toda zanje, žal ni zagotovljenega denarja. Denar, ki ga starši mesečno prispevajo za gradivo pri vzgojnem delu, ne zadošča za kritje vseh potreb, kaj šele da bi si lahko privoščili brezplačno bivanje socialno šibkih otrok. Smo še mlada ustanova, zato nimamo dovolj igral za igrišča in prepotrebne didaktičnega gradiva. Denar iz prispevka vseh delovnih ljudi za varstvo otrok gre za gradnjo novih vzgojnovarstvenih zavodov. Menimo, da je stopnja prispevka prenizka, da bi lahko s tem denarjem zgradili toliko prostora, kolikor ga naši najmlajši potrebujejo.

Geslo „PRIDOBIVAJMO PROSTORE ZA VSE OTROKE“ mora postati vodilo vseh občanov. Le z organiziranim delom v prijetnem in toplem okolju bo mogoče vsem otrokom zagotoviti enake možnosti za razvijanje intelektualnih in drugih sposobnosti.

VZGOJITELJICE VZGOJNOVARSTVENEGA ZAVODA ROGAŠKA SLATINA

KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU: NOV VZGOJNOVARSTVENI ZAVOD

Na območju ljutomerske temeljne izobraževalne skupnosti deluje šest vzgojnovarstvenih zavodov, približno prav toliko pa bi jih še potrebovali.

Da bi kar najhitreje odpravili težave na področju vzgoje in izobraževanja, so pred dnevi v Križevcih pri Ljutomeru že postavili temelje za montažno zgradbo novega vzgojnovarstvenega zavoda, v katerem bo našlo prostor nekaj več kot 70 predšolskih otrok.

Po sedanjih predvidevanjih bo ta vzgojnovarstveni zavod

dokončno urejen šele sredi prihodnjega leta. Cena: približno 300.000 din. Denar za gradnjo je že nekako zagotovljen, še vedno pa ga ni dovolj za opremo in ureditev okolice. Ljutomerska temeljna izobraževalna skupnost je že naslovila na republiško skupnost za otroško varstvo prošnjo za posojilo. Le s pomočjo republiške skupnosti za otroško varstvo bo temeljna izobraževalna skupnost v Ljutomeru lahko v predvidenem roku končala vzgojnovarstveni zavod in 72 predšolskim otrokom zagotovila strokovno varstvo.

Vabilo

Učiteljski pevski zbor Slovenije „Emil Adamič“ vabi vse pevce zbora, ki so pred vojno in po vojni kakorkoli sodelovali v zboru, da se udeležijo jubilejnih proslav ob 50-letnici zbora. Osrednji slavnostni koncert bo 27. januarja 1975 v Filharmoniji v Ljubljani. Radi bi, da bi prvo pesem zapeli skupaj.

Prijave pošljite najkasneje do 1. 12. 1974 zaradi organizacijskih priprav na naslov: Jaka Majcen, ravnatelj osnovne šole I. celjske čete, Celje — Vodnikova štev. 4.

Razpis

REPUBLIŠKI SEKRETARIAT ZA PROSVETO IN KULTURO

razpisuje za udeležbo na poletnih tečajih za učitelje tele študijske:

1. eno enomesečno štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju francoskega jezika v Belgiji;
2. eno enomesečno štipendijo za udeležbo na tečaju bolgarskega jezika;
3. eno enomesečno štipendijo za udeležbo na tečaju češkega jezika v Pragi;
4. eno enomesečno štipendijo za udeležbo na tečaju slovaškega jezika v Bratislavi;
5. eno enomesečno štipendijo za udeležbo na tečaju danskega jezika;
6. dve enomesečni štipendiji za udeležbo na tečaju francoskega jezika v Sevru (tečaj bo v januarju 1995);
7. štiri enomesečne štipendije za udeležbo na tečaju francoskega jezika v Besanconu;
8. štiri enomesečne štipendije za udeležbo na tečaju francoskega jezika v Dijonu;
9. eno enomesečno štipendijo za udeležbo na tečaju finskega jezika na Finskem;
10. dve enomesečni štipendiji za udeležbo na tečaju italijanskega jezika v Perugi;
11. dve enomesečni štipendiji za udeležbo na tečaju madžarskega jezika;
12. sedem enomesečnih štipendij za udeležbo na tečaju nemškega jezika v Dresdenu;
13. dve enomesečni štipendiji za udeležbo na tečaju poljskega jezika v Varšavi;
14. eno enomesečno štipendijo za udeležbo na tečaju romunskega jezika v Sinaji;
15. pet enomesečnih štipendij za udeležbo na tečaju ruskega jezika v Moskvi od 1. do 31. julija;
16. eno enomesečno štipendijo za udeležbo na tečaju švedskega jezika;
17. pet enomesečnih štipendij za udeležbo na tečajih angleškega jezika v Veliki Britaniji;
18. tri enomesečne štipendije za profesorje nemškega jezika za udeležbo na poletnih tečajih v Zvezni republiki Nemčiji;
19. eno enomesečno štipendijo za izpopolnjevanje znanja nemškega jezika za profesorje negermaniste v Zvezni republiki Nemčiji.

Prijave sprejema republiški sekretariat za prosveto in kulturo Ljubljana, Zupancičeva 3 do 20. decembra 1974.

Delovna skupnost OSNOVNE ŠOLE PRISTAVA PRI MESTINJU

razpisuje prosto delovno mesto — učiteljice razrednega pouka — za 4. razred, za nedoločen čas. Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

Komisija za sistemizacijo delovnih mest, kadrovske in stanovanjske zadeve na osnovni šoli Trnovo

razpisuje prosto delovno mesto

— učitelja v oddelku podaljšanega bivanja — U ali PRU, za nedoločen čas — prednost imajo kandidati, ki imajo seminar iz moderne matematike.

Kandidati morajo imeti poleg splošnih pogojev tudi ustrezne moralno politične lastnosti.

Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

Prijave pošljite na upravo šole Ljubljana, Karunova 14/a.

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS in izobraževalna skupnost SRS — Izhaja štiri najstredne med šolskim letom — Ureja uredniški odbor.

Direktorica in glavna urednica Neža Maurer, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585.

Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII.

Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Letna naročnina: 30 din za posameznike, za šole in druge ustanove 55 din. Št. tek. računa 50100-601-16915

Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643

Po mnenju sekretariata za prosveto in kulturo SR Slovenije je list „Prosvetni delavec“ prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko I. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

ŠOLA OSNOVNIH POKLICEV V NEMŠKI DEMOKRATIČNI REPUBLIKI

V poklicno tehniških šolah Nemške demokratične republike se mladina usposablja za več kot 300 strok: 28 od teh jih spada med osnovne poklice (na primer: kvalificirani stavebenik, kvalificirani kemik, kvalificirani agrotehnik, kvalificirani delavec s področja elektronike). Šola „osnovnih poklicev“ je nastala zaradi povečane delitve dela v industriji in kmetijstvu, ki jo je povzročil razvoj znanosti in tehnike.

V nemški demokratični republiki je več kot 1000 poklicnih tehniških šol, v katerih poučuje 42.000 učiteljev. Poleg tega imajo v teh šolah tudi redna posvetovanja in pouk za več kot 100.000 kvalificiranih delavcev in mojstrov.

JUGOSLAVIJA V SVETU

Na V. matematični olimpiadi, ki je bila lani v Moskvi, so sodelovale mladinske ekipe iz 16 držav. Jugoslovanska ekipa je osvojila 5 tretjih nagrad ali 137 točk in tako zavzela deveto mesto. Najboljše rezultate sta dosegli ekipi SSSR (3 prve, 2 drugi, 3 tretje nagrade ali 254 točk) in Madžarske (1 prvo, 2 drugi, 5 tretjih nagrad ali 215 točk). Sledijo: Nemška demokratična republika (188 točk), Poljska (174), Anglija (164), Francija (153), ČSSR (149) in Avstrija (149). Za Jugoslavijo so: Romunija (131) točk, Švedska (99 točk), Nizozemska (96), Bolgarija (96), Finska (86), Mongolija (64) in Kuba (42).

Letos je sodelovalo na mednarodni matematični olimpiadi, ki je bila v Nemški demokratični republiki, 18 ekip iz Evrope, Azije in Amerike. Glede na dosežene rezultate so zavzeli prvo mesto učenci iz SSSR, ki so dosegli 256 od možnih 320 točk, nato iz ZDA — 243, Madžarske 237, Nemške demokratične republike 236 in iz Jugoslavije 216.

SPREMENJENA SREDNJA ŠOLA NA FRANCOŠKEM

Ob pripravah novega zakonskega predloga za reformo srednješolskega izobraževanja se je poleg drugih pojavilo tudi vprašanje, pod kakšnimi pogoji se bodo šolali otroci, ki letos šesto leto obiskujejo šolo. Prejšnji šesti razred je namreč postal prvi razred srednje šole, ki bo trajala sedem let, razdeljena pa je v dva ciklusa — prvi štiriletni (to je obvezno šolanje) in drugi — triletni cikel, ob koncu katerega dobe učenci spričevala o končani popolni srednji šoli. Obstaja pa tudi krajša oblika šolanja — za poklic kvalificirani delavec.

Minister za izobraževanje R. Haby predlaga, naj bi v šolah, kjer to želijo, že v začetku leta bolj prožno porazdelili učence v različne sekcije šestega razreda; učitelji v teh sekcijah bi se lahko menjavali.

Predmetniki in učni načrti, ki veljajo za sedanje oddelke klasičnega in modernega izobraževanja, pa tudi število učencev bo ostalo enako. Pri razdeljevanju učencev v sekcije ne bodo več razlikovali učencev glede na to, ali so se odločili za prvi ali drugi tip pouka.

Minister za izobraževanje meni, da je treba omogočiti razporeditev učencev šestega razreda v skupine po 24 učencev za pouk umetniških smeri (risanje, glasba), ročno delo in telesna vzgoja, ne glede na izbrano sekcijo.

NA POLJSKEM LAHKO POUČUJEJO SAMO MAGISTRI

Od leta 1978 naprej bodo morali imeti vsi, ki bodo želeli poučevati v reformiranih šolah na Poljskem, naziv magister. Kot je znano, se ta naziv doseže s podaljšanim študijem na univerzi (ki traja 5 let).

Sedanji učitelji se bodo morali postopoma dopolnilno izobraževati ob delu.

SEMINAR O IZOBRAŽEVANJU OTROK NAŠIH DELAVCEV, ZAPOSLENIH V TUJINI

Letos se je zbralo na strokovno političnem seminarju na Plitvicah več kot 200 učiteljev dopolnilnega pouka za jugoslovanske učence v tujini. V tridnevni pogovorih so pripovedovali o svojih izkušnjah in ponovno opozorili na različne možnosti, ki jih dajejo posamezne države našim učencem za šolanje v materinem jeziku. Na primer: prosvetne oblasti na Švedskem organizirajo v vsaki šoli za male tujce — pa čeprav gre večšinsko za enega učenca — pouk v materinščini. Povsem drugače pa je v Avstriji: pouka v materinščini ne organizirajo niti v tistih šolah, kjer je tudi po deset otrok, ki govore isti jezik.

ŠOLSKE KNJIGE — DRAŽJE

Ker so se cene tiskarskih storitev in papirja povečale, so se letos podražili učbeniki kar za 40 do 60 %.

Založba Šolska knjiga iz Zagreba je zvišala cene svojih izdaj poprečno za 22 %. Obvezni učbeniki za prvi razred osnovne šole, ki jih je predpisal republiški sekretariat za prosveto in kulturo, so stali letos 122 din. Šolske knjige za drugi, tretji in četrti razred osnovne šole so lahko kupili učenci po cenah od 106 do 131 din.

Učenci višjih razredov osnovnih šol so plačali letos za učbenike od 210 do 280 din.

Podražitve pa so seveda izoblikovale tudi nove cene beležk, map in zvezkov, ki so se podražili za 20 do 50 %, nekateri pa celo do 70 %.

Proslave malo drugače

Šolska proslava je za osnovnošolskega otroka veliko doživetje in se je še dolgo rad spominja. To ne velja samo za nastopajoče, ampak tudi za gledalce in poslušalce, ki prizadeto spremljajo spored in nagradijo vsako točko s ploskanjem. Zato je tudi vzgojni učinek vreden vsako tako prireditve. Ker pa imamo med šolskim letom precej proslav, se kaj rado zgodi, da so si nekatere kar preveč podobne, da kakšna zdrkne z ravni, da je slabo pripravljena in le formalna — s tem pa gre po zlu tudi vzgojna priljubljenost.

Poskusimo z novim šolskim letom zastaviti naše proslave malo drugače. Največja težava je pomanjkanje ustreznega, otrokom primernega in dostopnega gradiva. Zato ne bo odveč, če bomo ob raznih prilikah, ko prebiramo knjige, časopise in revije, izpisali ali izrezali vse, kar bi nam utegnilo priti prav za to ali ono proslavo. Kar je novega, bo učence pritegnilo, vztrajno ponavljanje oguljenih in splošno znanih besedil ne more doseči svojega namena.

Učenci imajo veliko smisla za odsko igranje, zato bi jo kazalo bolj izkoristiti. Če nimamo na voljo krajših dramskih prizorov, si lahko pomagamo tako, da dramaturgiziramo primerno epsko pesem ali prozni sestavek. Namesto recitatorjev bodo igralci v gibanju med nakazanimi kulisami dosegli dosti več. Rajalne in folklorne nastope pa tudi izbrane telovadne vaje moremo uporabiti pri marsikateri prireditvi.

Zdi se, da bi morale biti proslave bolj ubrane na osnovnem temo praznovanja. Moti me, ko vidim učitelja, ki hodi pred proslavo od kolega do kolega in sprašuje, če ima kdo kakšno točko, ki bi jo mogel uporabiti za proslavo. Tak naključni spored ne more dovolj pričarati praznika in je bolj podoben stopu „pokazi, kaj znaš“. Bolj je pripraviti spored in se potem domeniti za nastopajoče.

Na proslavi naj bo svečanost ozračje, lepo je videti učitelje, ki sedijo kot gosti v prvi vrsti saj ni potrebno, da bi stali kot pazniki v vseh štirih kotih dvorane. Prav neprijetno pa je gledati učence, ki se npr. v telovadnici med proslavo vesijo poredno ali plezajo po lestvah. Vsi gledalci bi morali sedeti stojišča niso zaželena, če je vse premalo prostora, bomo raje proslavo ponovili ali pa jo organizirali ločeno za nižjo in višjo stopnjo.

Ni slabo, če za posamezne proslave zadolžimo po nekaterih učiteljev; tako bomo vsi za posleni, uveljavili pa se bodo novi prijemi in drugačne zamisli, kar bo tudi dvignilo vrednost naših proslav. Organizatorji ki že leto dni vnaprej poznajo svojo dolžnost, jo bo znal izvesti tudi bolje opraviti. Če pa bomo bolj upoštevali še mladinsko in pionirsko organizacijo, in pustili tudi učencem nekaj pobude, bomo odkrili še kakšne ideje več. Poskusimo malo drugače!

V. B.

VZGOJNOVARSTVENI ZAVOD PIRAN

Piran, ul. IX. korpusa 40 a

razpisuje prosto delovno mesto

— medicinske sestre otroške smeri

Pogoji: srednja medicinska šola in strokovni izpit.

Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

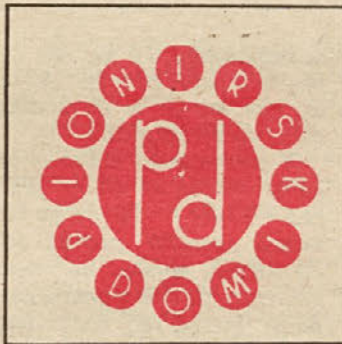
Plača po sporazumu o delitvi OD, stanovanja ni.

OSNOVNA ŠOLA JANKA PREMRLA-VOJKA ČRNI VRH NAD IDRİJO

razpisuje za nedoločen čas prosto delovno mesto

— učitelja za telesno vzgojo, PRU ali absolvent VŠTK.

kinematografi prikazujejo

ANGELSKA NUNE je film, ki naj bi nastal po resničnih dogodkih in Stendhalu. Bolje bi bilo, če sploh ne bi bil posnet. — mb

DERVIŠ IN SMRT je domače delo filmske proizvodnje, ki je nastalo po enem najboljših romanov v zadnjih letih pri nas. Dogajanje je postavljeno v čas prejšnjega stoletja. Glavna oseba Ahmed Nurudin — Derviš (Voja Mirić) je v svojih dilemah človek vseh časov. Gre za spoznavanje problema moralne moči in nemoči. To se zrcali v vsem dogajanju in idejah tega filma. To je film akcij, ki so prenesene v ideje o prijateljstvu, pravici, korupciji, človeški zlobi, delitvi oblasti...

Literatura in film, problem, ki se nam odpira tokrat pri domačem besedilu in filmu, bo zanimiv zlasti za srednješolce. Iz izrazito nekomunikativnega besedila je nastal zelo komunikativen film. — mš

DEKLE, KI SEM JO LJUBIL — Sidney Pollack je režiser, ki ne sledi konvencionalnim formulam. Spada v generacijo režiserjev, ki so začeli kritično gledati na razmere v Ameriki. Zato so njegovi filmi bližji evropskim gledalcem. Film govori o določenem trenutku pred II. vojno, ko se je kovala človekova zavest. Posvega v osebne odločitve v poklicu, v poštenost, v zvestobo lastnih nazorov. Nasproti postavi dvoje različnih gledanj na zgodovinski, socialni in psihološki ravni. Slede zapleti, ki osvetlijo problem z več vidikov. Pripelje nas do spoznanja, da medsebojna zavestna odločitev o strpnosti ni dovolj, kajti bistvene razlikosti se še vedno ne izniči. Tudi v tem filmu kaže Pollack človeka — indiduum, ki je neuničljiv; to pa zelo ustreza ameriški ideologiji. Izbor igralcev in igra sta odlična.

Priporočamo ogled zrelejšim mladincem od 16. leta naprej. — mš

PARTIZANI je prav tako filmski gigant od prvih dneh vstaje. Je tipičen primerek komercializacije naše zgodovine. Režiser Stole Janković, ki je tudi scenarist, je povabil na pomoč scenarista Howarda Berka, komponista Mikisa Teodorakisa, igralce Roda Taylorja, Xenio Gratis, Adama Westa in domači zvezdi Bato Živojinovića in Olivero Katarino. Veliko imen za malo izpovedi in šibko pričevanje o letu 1941. — mb